תלמוד בבלי · אחרונים · ראשון לציון · סדר מועד

ראשון לציון על חגיגה

רבי חיים בן עטר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ראשון לציון על חגיגה

רבי חיים בן עטר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ראשון-לציון-על-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
דף ב ע"א 4
דף ג ע"א 6
דף ד ע"א 12
דף ד ע"ב 15
דף ו ע"א 16
דף ז ע"א 17
דף ח ע"א 18
דף ח ע"ב 18
פרק ב 19
דף טז ע"ב 19
דף יז ע"א 24
דף יז ע"ב 29
דף יח ע"א 33
דף יט ע"א 34
דף כ ע"א 39
פרק ג 43
דף כא ע"א 43
דף כב ע"א 45
דף כב ע"ב 47
דף כג ע"א 51
דף כג ע"ב 52
דף כד ע"א 52
דף כד ע"ב 55
דף כה ע"א 57
דף כה ע"ב 58
דף כו ע"א 61

מסכת חגיגה

פרק א

דף ב ע"א

הכל חייבין בראיה חוץ וכו' ועבדים שאינן משוחררין מסקינן בש"ס הכל לאתויי מי שחציו עבד וחציו ב"ח דמיחייב וסיפא דעבדים שאינם משוחררים דפטור מפרשי לה נמי במי שחציו עבד כדדייקינן מיתורא דשאינן משוחררים למה לי ולא קשיא כאן משנה ראשונה כאן משנה אחרונה דתנן מי שחציו כו' עובד את רבו יום אחד כו' ועצמו יום אחד א"ל ב"ש תקנתם כו' אלא כופין את רבו וכותב לו גט שחרור כו' וחזרו ב"ה כו' ופרש"י ז"ל רישא דהכל חייבין היא דמתנייא באחרונה דכיון דכופין כו' הו"ל כאלו משוחרר כבר וסיפא דפטור היא למשנה הא' דעדיין חציו עבד. והרמב"ם בפ"ב מהלכות חגיגה כתב וז"ל מי שחציו עבד וחציו ב"ח פטור מפני צד עבדות שבו. משמע דסובר דמשנה אחרונה היא מאי דקתני בסיפא דפטור והדבר קשה דאדרבה לפי משנה אחרונה העבד הוי בן חורין טפי ממשנה ראשונה דעודנו משועבד לרבו אחר וליכא למימר דסובר דמחייב ביום דעובד עצמו. חדא דמתני' סתמא קתני חייב ולא פליג מאיקלע יומא דחיובא ביום דעובד עצמו או דעובד רבו ותו סוף סוף הרי משועבד לרבו הוא ושפיר אמרינן דרחמנא אמר האדון ה' צבאות יצא זה שיש לו אדון אחר כדדריש ליה התם. ותמצא דקאמרינן בגיטין גבי הך דקאמר אלא מעתה יום של רבו ישא שפחה יום של עצמו ישא בת חורין ומתרץ איסורא לא קאמינא הרי דלא נחלקו ביום שהוא בן חורין לגמרי לענין איסורא ומינה דאין להביא עולת ראיה והוא אינו חייב דהא מביא חולין לעזרה אפי' בחול ואין צ"ל לחלל יום טוב להקריב עולת ראייתו. ולדידי חזי לי דרמב"ם תלמודא דחקיה למימר הכי מהך דבעי תלמודא בגטין דף מ"ב במעוכב גט שחרור אי איתיה בכסף שלשים שקלים יתן לאדוניו אמר רחמנא והאי לאו אדון הוא או דילמא כיון דמעוכב גט שחרור אדון קרי' ביה ע"כ מאי בעי והא כמשוחרר חשבינן ליה הכא לפי משנה אחרונה ומייתי עולת ראיה והתם נמי הך בעיא למשנה אחרונה קא בעי לה כדמוכח להדיא התם וקושיא זו הרגישו בה התוס' וכתבו שיש לדחות דכיון דמת איגלאי מלתא דלאו עומד להכי הוא ותירוץ זה דחוק הוא ומכח זה פי' הרמב"ם דלמשנה אחרונה פטור הוא מטעם דרשת הש"ס יצא זה שיש לו אדון אחר תדע דבתקנתא הוא דהוי חציו ב"ח גמור וחציו עבד גמור ממה דקאמרי ב"ש לב"ה תקנתם את רבו וכו' משמע דבתקנתא הוא דהוי הכי דמדינא חציו ב"ח מעכב על חציו העבד וכן להפך ולא

מצי עבד קאי בחציו ולא אדון משתעבד בחציו ואתו ב"ה ועבוד תקנתא דעובד רבו יום אחד ולהא תקנתא הוברר בו חלק משוחרר ואמרו להם ב"ש דתקנתא הועילה לרבו אבל לעצמו הגם דלהא מלתא דעובד עצמו איתא נמי לתקנתא גם לעבד עכ"ז להא מלתא דלישא אשה לא תקון וחזרו ב"ה מתקנתם ועשו כתקנת ב"ש דכופין כו' ולפי זה לא הוברר ליה חלק המשועבד ולא חלק שאינו משועבד ומעתה נשאר כל חלק וחלק בו משועבד מצד חצי העבד ואינו משועבד מצד חצי הבן חורין והא הוא דממעטינן מתיבת האדון ה' צבאות. אבל למשנה ראשונה כיון דאית ביה חלק משוחרר מחייב מחמתיה ובהכי מתדייק מלתיה דכתב בפ"ב מהלכות חגיגה וז"ל מי שחציו עבד כו' פטור מפני צד עבדות שבו ע"כ ולא אמר מפני שחציו עבד ודוק ולהאי שיטה אשכחן סימא לדעת הרמב"ם ליישב מאי דפסק בפי"א מהל' נזקי ממון וז"ל כל המעוכב גט שחרור אין לו קנס ובהלכה הסמוכה לה מאחריה פסק וז"ל מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו ע"כ והדברים תמוהים והרי תלמודא בגטין קא מפשיט בעיא דמעוכב גט שחרור אין לו קנס מדתניא מי שחציו דכתי' בסמוך וז"ל ת"ש מי שחציו עבד וחציו ב"ח נותן חצי קנס לרבו כו' מאי לאו למשנה אחרונה לא למשנה ראשונה ע"כ. וקשיא להרמב"ם ממ"נ אי ס"ל כפשיטותא דמפשיט כל המעוכב גט שחרור נמי חייב ליתן קנס לרבו ואם כסב' הדוחה לא קא מחייב אלא למשנה ראשונה וכבר תמה עליו ה"ה ז"ל והעלה בצ"ע. ולדרכינו הדברים פשוטים כי לא קבעי תלמודא אלא בעד חציו המשחורר כיון דכל עוד דלא נתן לו גט שחרור לא מצי העבד להכיר שחרוריה דמעכב עליה חלק המשועבד והו"ל חציו ב"ח כמעוכב גט שחרור דבלא גט אינו עובד עצמו כל עיקר ולהכי דייק תלמודא והאי לאו אדון הוא בפשיטות דקאי אחציו ב"ח דלאו אדון הוא ודאי ודכוותיה בשאר מעוכבי גט שחרור כגון המקדיש עבדו דהא יצא מרשותו אלא דבעי גט שחרור אבל חציו שהוא כפי האמת עבד קנוי לא מצי תלמודא להחליט למימר לאו אדון הוא והרי כל עוד שלא כפוהו וכתב ג"ש אדון גמור הוא קנין כספו ולא מצו רבנן לאפקועי מיניה זכותיה דאדון ופשיטא דמחייב לרביה והגם דאמור רבנן דכופין את רבו עכ"ז כל שעדיין לא כפו חציו עבד גמור הוא וס"ד תלמודא למיפשט מברייתא דקתני מי שחציו כו' דלא מחייב אלא חצי דאירי אפילו למשנה אחרונה ומינה לכל דמעוכב גט שחרור דפטור ומשני לא למשנה ראשונה דמבורר חציו הב"ח אבל לאחרונה איכא למיבעי גם לחציו הב"ח ולהכי פסק הרמב"ם במי שמחוסר גט שחרור דפטור וכפשיטות המפשיט ולסברת הדוחה נמי ספק הוי ופטור ובמי שחציו כו' חייב בחצי קנס בין למפשיט בין לבעיין דהא לא מסתפק בהכי כל עיקר ולשיטה זו יתיישב נמי אמאי לא כתב הרמב"ם

פיטור דמעוכב גט שחרור דהוי מספק לענין אם תפס האדון אין מוציאין מידו דהא להרמב"ם אפי' בקנסא נמי אמרינן דספיקא דממונא אם תפס אין מוציאין מידו וכמו שתמה ג"כ הרב המ"מ ולמאי דאמינא דפסק כדעת המפשיט ניחא דכן דרכי הרמב"ם ז"ל דפוסק כהכרעת המוכיח ולא כדעת הדוחה. ובפ"ב מה' ק"פ דפסק נמי מי שחציו כו' לא יאכל לא משל רבו ולא משל עצמו הוי נמי מטעמא דכתיבנא והוא מ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה התם בפסחים וז"ל ואמר לא יאכל משל רבו וכמו כן משל עצמו לפי כי עוד יתבאר לך כי הוא לא יניח עבד חציו ב"ח וחציו עבד ולפיכך לא יאכל כו' ע"כ פירוש כיון שלא יניח לא קאי בתקנתא ומעתה אין בו חלק עבדות מבורר ולא חלק שחרור מבורר לזה לא יאכל כו' ומטעם שכתבנו:

דף ג ע"א

גמ' מה טעם הרבה כרכי' כו' הוא דברי הש"ס ואינו דברי המשנה וגם בתוספתא אינו וליכא לאוכוחי מהכא דמכריע הש"ס כדברי ר"א דסובר קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא כי דברי הש"ס הכא אינו אלא לאם נאמר דסובר ר"א לא קדשה לעת"ל ואה"נ כשתבוא לומר ותפשוט מהכא דקסבר ר"א קדושה ראשונה לא קדשה לעת"ל דמצי למימר לעולם קדשה לעת"ל ושאני עמון ומואב שהלכה באה עליהם שלא תתקדש אלא לשעתה דקתני הלמ"מ מעשרין מעשר עני בשביעית ומשמע דהלמ"מ ממש קאמר ומה גם למאי דקתני בתוספתא זקנים מנביאים ונביאים ממשה הלמ"מ משמע ממש קאמר והכי דייק נמי רבינו שמשון בסוף מסכת ידים להדיא. וא"ת למאי דקאמר מה טעם הרבה כו' דמשמע דקדושה ראשונה קדשה לשעתה אם כן עמון ומואב שלא קדשה בקדושה שניה ח"ל הם והיכי באה הלכה עליהם י"ל דבאה הלכה שלא יקדשום בביאה שניה ויעשרו מעשר עני בשביעית. וראיתי להרב הגדול בעל משנה למלך שכתב בפ"ה מהלכות ביכורים וז"ל על דברי רש"י שכתב עמון ומואב מעשרין וכו' שהם היו זורעים כו' ע"כ והלא משנה ערוכה בפ"ו דשביעית כל שהחזיקו עולי מצרים נאכל אבל לא נעבד כו' וכמו כן כתב בפ"ק דיבמות כו' ע"כ:

ואני אומר דרש"י ז"ל מדאורייתא קאמר דמותרים אבל מדרבנן אסור לעבוד לבד עמון ומואב לא עשו בהם גזירה זו לאסור לעבוד כי כל עצמן הניחום בשביל עניי ישראל למצוא לעבוד כו' גם לאכול לקט שכחה ופאה ומעשר עני ואולי דעל זה באה הלמ"מ אבל כל חוץ מעמון ומואב ישנו בתקנת חכמים דאסור בעבודת הארץ וכפ"ז א"י נחלק לשלשה חלקים שכבשו עולי בבל לא נאכל ולא נעבד שכבשו עולי מצרים ולא עולי בבל נאכל ולא נעבד שכבשו עולי מצרים והניחום עולי בבל כגון עמון ומואב שהניחום

כדי שיסמכו עליהם עניים נאכל ונעבד. והרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות מתנות עניים וז"ל ובח"ל שאין בה שמיטת קרקע מפרישין בארץ מצרים ובעמון ומואב מעשר ראשון ומעשר עני מפני שארצות אלו קרובות לא"י כדי שיהיו עניי ישראל נסמכין עליהם בשביעית והלמ"מ שיהיו מפרישין בארץ עמון ומואב מעשר עני בשביעית כו' ע"כ משמע דהלמ"מ ממש קאמר דדברי הרמב"ם אינן יכולין לידחק לומר לאו דוקא כמו שאנו דוחקים לומר בלשון הברייתות ומה גם דלא כתבה בהודעת עיקר הדין אלא בתר דכתב הדין וטעמא כדי שיהיו עניים כו' הדר לומר והלמ"מ ה"ז מגיד כי ממש קאמר כי מלבד טעם האמור עוד מודיעך כי כן באה ההלמ"מ. ויש לי להוכיח כן ממה דאמרינן ביבמות עלה י"ו דקאמר ר' דוסא בן הרכינס לרבי יהושע ולראב"ע ורבי עקיבא וזה לשונו מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו עמד חגי הנביא ואמר ג' דברים צרת הבת אסור' עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית כו' ע"כ הרי דבימי נביאים כבר היתה להם הלכה זו ותו מדקמחתיה בהדי צרת הבת וספק ממזר ש"מ הא נמי כוותייהו ומעתה מאי דכתב הרמב"ם דהלמ"מ ממש קאמר. ואופן ההלכה הכי הוא שאמר ה' למשה עמון ומואב לא יקדשום עולי בבל וקמי שמיא גליא דמתקנין מעשרות ואמר למשה אמור להם כשיתקנו יתקנו מעשר עני בשביעית ולא מעשר שני ואיכא למימר דאתא לאפוקי מדראב"ע דאמר לר' טרפון הרי אתה מפסידן נפשות קובע אתה השמים כו' שנאמר היקבע כו' המעשר והתרומה וכו' ע"כ ומלתא כהאי דינא הוא אי מצינן לתקוני מ"ע אי לא ובאה הלכה דמצו לתקוני מעשר עני. או אפשר לומר דהלכה האמורה כאן היא ע"ד אומר' ז"ל בפ"ב דמגילה וז"ל אר"י מ"ד ועליהם ככל הדברים כו' מלמד שהראהו ה' למשה מה שהסופרים עתידים לחדש כו' ע"כ וכפי זה מאי דאתמר למשה נמי גזירות דרבנן אין זה גזירת דינא אלא הודעת העתיד הודיע ה' למשה שיבא זמן שיתקנו הלכה זו וכפ"ז דין דברי סופרים אית לה ע"כ. והכ"מ כתב דלאו דוקא כתב רבינו והלכה למ"מ והכריח מדקתני במתני' דידים עמון ומואב מעשה זקנים כו' והרואה דבריו בתחלת הלכות תרומות דע דלאו דוקא ע"כ מה שכתב הרב ממה דקתני מעשה זקנים במה דכתיב לאו קושיא היא ומה שהכריח ג"כ מתחלת הלכות תרומות דהתם כתב הרמב"ם ז"ל עמון ומואב מעשה זקנים אינו הוכחה דאה"נ דאין חיוב מעשרות בשאר שנים ומעשר עני בשביעית לאו מדאורייתא אלא מדרבנן אלא דממה שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות תרומות דין ו' וז"ל נמצא כל העולם כולו לענין מצות התלויות בארץ נחלק לג' חלקים א"י וסוריא וח"ל וא"י נחלקת לב' כל שהחזיקו עולי בבל חלק א' וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד חלק ב' וח"ל נחלקת לב' ארץ מצרים שנער ועמון ומואב המצות נוהגות

בהם מד"ס כו' ע"כ. הרי להדיא דסובר דעמון ומואב לא החזיקו בה עולי מצרים ולא נתקדשה אפילו קדושה ראשונה מדלא מנה אותה בחלק חזקת עולי מצרים אלא בחלק ח"ל ודלא כרש"י ז"ל ולדבריו ז"ל צ"ל דהלמ"מ באה להתיר לרבנן לקבוע בה מ"ע דאל"כ היה איסור וכדעת ראב"ע שאמר להם אתם מונעים את השמים מלהוריד טל ומטר והגם דח"ל היא אעפ"כ לא מצו לתקן מעשר עני בשנת השמיטה שלא כסדר השנים בא"י א"נ לדרך אחרון שכתבתי שהלכה האמורה כאן היא הודעת ההלכה העתידה להיות בתקנות חכמים וישובא דגמ' דילן דקאמר מה טעם הרבה כרכים וכו' לתקנת מ"ע בעמון דמשמע דעמון ומואב כיבוש מצרים תתישב לדעת רבינו הכי מה טעם תקנו בעמון ומואב לקולא ולא כראב"ע מדאשכחן עזרא שלא כבש הרבה כרכים והניחם כדי שיסמכו כו' ומעשרין מ"ע הא נמי דכוותה מצו לתקן בה מ"ע ולא מ"ש ולעולם עמון ומואב דקאמר הכא אינה כיבוש מצרים ומאי דכתב הרמב"ם בפ"ב מהלכות שמיטה וז"ל עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם וספיחי סוריא ועבר הירדן מותרים באכילה לא יהיו ארצות אלו חמורים מא"י שהחזיקו בה עולי מצרים ע"כ לשון זה קשה להולמו וכמ"ש עליו הראב"ד ז"ל ומה שישב מרן הכ"מ אינם דברים המתקבלים ולא מתישבים בדברי רמב"ם דאם נסתפקנו אם כבשו עולי בבל מעבר הירדן ומסוריא אמאי שרינן משום שלא יהיו ארצות אלו חמורים מארץ ישראל שהחזיקו כו':

וניחא לי לומר דכיון דעיקר הלכה זו דקדושה ראשונה קדשה לשעתה הוא מדכתיב אשר ירשו אבותיך וירישתה קדושה א' וב' יש לה ג' אין לה כדדריש התם א"כ יש מקום לבעל הדין לחלוק דלא אתמר אלא בירושת יאושע אבל ארץ סיחון ועוג שירשה משה כיון דאינה בהבטחה דחזרה דהרי ארץ סיחון ועוג אינה בהבטחת האבות כאומרם ז"ל פרט לעבר הירדן שנטלת מעצמה וכמו שהארכנו בחיבורינו אור החיים על התורה וא"כ מן הסתם לא יבטיח על מה שלא נתן לאבות ומהשתא לא נכללו ארץ סיחון ועוג בפסוק זה ומצינן למימר דקדושה ראשונה דקדשה משה קדשה לעת"ל להכי כתב טעמא לא יהיו ארצות כו' וכמו כן סוריא לא היתה בימי יהושע וממילא לא נכללה בדרשא ויש מקום לומר דלא ישתנה דין שעשו בה להכי כתב הרמב"ם לא יהיו אלה חמורים. וא"ת אמאי לא כתב הרמב"ם דין עבר הירדן בה' תרומות ומ"ע ולא בה' מתנות עניים דיש לומר דהוי בכלל כיבוש מצרים ומ"ש הרב בריש ה' תרומות וז"ל איזהו היא ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים כו' ולא רשם עבר הירדן אולי דסמך על מה שכתב למעלה בפ' זה וז"ל א"י האמורה בכל מקום היא הארצות שכבשן מלך ישראל כו' ע"כ ומשמע דהגם דלא הוו מארץ כנען ממה דאצטריך למיהב טעמא בסמוך לירידת סוריא ממעלת א"י מפני שכבש

אותה קודם שיכבוש כל א"י כו' וסוריא לאו ארץ כנען היא ש"מ דאי לאו האי טעמא כיון שכבשה מלך ישראל וכו' ומינה לארץ סיחון ועוג שלא היו יכולין להקדים כבישת הארץ מלפניה וגם על פי הדיבר היה לא תרד מעלתה וכמו שהארכתי בפרט זה בספר אור החיים ולזה לא הוצרך הרמב"ם ז"ל להזכיר עבר הירדן ומה דהוצרך לסמן גבולי ארץ שהחזיקו עולי מצרים דאתא לאשמועינן הגבולין וכדתניא במתני' דריש גיטין דף ח' בפלוגתא דתנא קמא ור"י אבל בעבר הירדן ליכא פלוגתא ולא אצטריך לאשמועינן גבולי דידיעי נינהו לכולי עלמא ופש לן ליתובי דעתא בהא מלתא דכתב רמב"ם בסוף פ"א מה' תרומות שהתרומה בזמן הזה אפילו במקום שהחזיקו עולי בבל ואפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהם שאין לך תרומה מן התורה אלא בא"י ובזמן שהיו כל ישראל שם שנאמר כי תבואו ביאת כולכם כו' ע"כ. לכאורה מוכח בדברי רמב"ם מהך מתניתין דבפ"ח דתרומות דקתני ב' קופות א' של חולין וא' של תרומה ושתי סאין א' חולין וא' תרומה ונפלו אלו לתוך אלו הרי אלו מותרין שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה כו' ואמר עלה ר' יוחנן בפ"ח דיבמות אעפ"י שלא רבו חולין על התרומה ע"כ דתרומה בזמן הזה דרבנן אפילו לר' יוחנן וכמ"ש בפסחים דף מ"ד ולא קאמר דאורייתא אלא לר' יוסי והלכה היא כרבנן ועוד דסתם לן תנא כוותיה ואצ"ל לר"ל דסובר דר' יוסי נמי סובר דלא הוי אלא מדרבנן. והגם דפסק רמב"ם ז"ל דקדושה שניה קדשה לעתיד לבוא כמו שכתב בפ"א דהלכות תרומות הלכה ה' איכא לשנויי דכיון דפלוגתא דר"ל ור"י בסברת ר' יוסי דפרק הערל אי סבר ר' יוסי דאורייתא או דרבנן וסובר רמב"ם דמודה ר"ל בהך ברייתא דסדר עולם דקתני אשר ירשו אבותיך וירישתה קדושה א' וב' יש לה ג' אין לה ע"כ. הרי דהגם דקסבר ירושה ב' קדשה לעתיד לבוא אעפ"י כן סובר דתרומה דרבנן והוי מטעמא דכתב רמב"ם דכי תבואו אלא דקשה חדא מאי קא מוכח ר' יוחנן בפ"ח דיבמות דף פ"ב דר' יוסי סובר תרומה בזמן הזה בארץ דאורייתא מהך דסדר עולם דתני אשר ירשו אבותיך וירשתה קדושה א' ושנייה יש לה כו' ומכריח מינה דר"י פליג ארבנן בב' קופות דילמא לעולם כרבנן ס"ל דתרומה מדרבנן והגם דקדושה שנייה קדשה לעת"ל מטעם כי תבואו וכתב רמב"ם ביאת כולכם בעינן ותו קשה מההיא דאמרינן ביבמות דפריך תלמודא אדר"ל דאמר אמתניתין דקתני ר' יוסי ור' שמעון אומרים אנדרוגינוס כהן מאכיל את אשתו בתרומה אמר ר"ל מאכילה בתרומה ואינו מאכילה בחזה ושוק ופריך הש"ס אמאי לא משום דהוי דאורייתא תרומה נמי דאורייתא ומשני דתרומה בזמן הזה דהוי דרבנן ואומרו ואינו מאכילה בחזה ושוק מסיק דהכי קאמר ואינו מאכילה בזמן דאיכא חזה ושוק ע"כ. הרי דבזמן דב"ה קיים הוי דאורייתא בפשי' לכ"ע וכל הנהו מתניתין

וסוגיית דמוכח מינייהו דהוי דרבנן לא מיירי אלא בזמן הזה והכי מוכח ג"כ בפסחים דקאמר הנח לתרומה בזמן הזה דהוי דרבנן וא"כ היכי קאמר רמב"ם דאפילו בימי עזרא בזמן הבית לא הוי אלא דרבנן ותו קשה מההיא דגרסינן בנדה דף מ"ו להך דיחוייא דדחי אליבא דרב כהנא דסבר דהך ברייתא דסדר עולם דר"י תני לה ולא סבר לה וקאמר הש"ס ה"נ מיסתברא דלא סבר לה ר"י להך דסדר עולם מדתניא עיסה שנדמעה בשאור של תרומה ר' יוסי פוטר מן החלה סברוה מאן דאמר תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דאורייתא ואי אמרינן דסובר ר"י תרומה בזמן הזה דאורייתא אתי דימוע דרבנן ומפקיע חלה דאורייתא ודחי דילמא קסבר ר"י תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן וכדאהדר להו רב הונא בריה דר"י דאשכחינהו לרבנן דבי רב דקאמרי אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי ז' שנים דכיבוש וחילוק נתחייבו בחלה ולא נתחייבו במעשר ואמינא להו אנא אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה דרבנן דתניא בבואכם כו' בביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק ע"כ משמע דאי סבר ר"י להך דסדר עולם נתחייב לומר דסובר ר"י תרומה בזמן הזה דאורייתא וממה דאמר רב הונא בריה דר"י אפילו למ"ד תרומה דאורייתא חלה דרבנן כו' דתניא בבואכם כו' מוכח דלא בעי' ביאת כולכם בתרומה אלא בחלה. תו קשה לי טובא היכן בא פסוק זה דכי תבואו בתרומה דכתב רמב"ם בקשנו כל החומש ולא נמצא דבר זה בתרומה כל עיקר:

וראיתי להרב כסף משנה שפיר' דהך דסדר עולם סבר בה ר' יוחנן דפי' הכין הוא קדושה ראשונה של האבות קדושה שניה של יהושע והך בביאת כל ישראל הות ולהכי נתחייב ר' יוחנן לאוכוחי מינה דסבר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא ורבנן דפליגי עליה דר"י סברי קדושה ראשונה דיהושע ושניה דעזרא כו' יעש"ב אין דרך זה ראוי למי שאמרו כי טפי נתרבו הקושיות בסוגיות לדרך זה יותר ממה שהיו א' היכן אשכחן דאיפליגו רבנן ור"י בדרשה זו אם פי' קדושה א' וכו' אבות ויהושע או יהושע ועזרא ומנא ליה לר' יוחנן לפרושי בההיא דסדר עולם דא' אבות ושניה יהושע דבהכי נפק ליה דינא בתרומה דהויא דאורייתא לימא דא' יהושע ושנייה עזרא כפי דרשת רבנן והויא תרומה דרבנן. והרואה יראה כמה דחוקים דברי הרב ז"ל מחילה מכבודו ולדידי חזי לי דרמב"ם הוכרח בפיסקיה מעומקא דסוגיא חדא לר"ל הך דסדר עולם דאשר ירשו כו' מוכח להדיא דהוי דאורייתא והיכי קאמר ר"ל דתרומה דרבנן גם אמאי לא אותביה ר' יוחנן מינה ובהכרח לומר כמו שאמר בש"ס במסכת נדה כשרצו להוכיח דסובר ר' יוסי תרומה דאורייתא מההיא דאשר ירשו כו' ודחה תנא לה ולא סבר לה. ותמצא דכתבו התוספות שם בד"ה

לא כולהו דה"ה דהוי מצי להקשות לר"ל נמי יעש"ב א"כ בהכרח לומר לכונת ר"ל דר' יוסי תנא לה ולא סבר לה. וקשה לפי זה אמאי לא הקשה ר"י לר"ל מינה דהא מלתא דתנא לה ולא סבר לה לאו שינוייא מעלייא הוא בשלמא סתמא דתלמודא איכא למימר כהך כללא דכל דליכא שינוייא רויחא לפעמים מעלים עין ולא מותיב מידי אלא רבי יוחנן לא הוה שתיק מלאותובי לבר פלוגתיה תו סובר הרמב"ם דלפום הך מימרא דרב הונא בריה דר"י מצינן למימר דגם בתרומה נמי איתא להך דרשא דבביאת כולכם דהא קרא אשוינהו כחדא לחלה ותרומה דכתיב בבואכם ראשית עריסותיכם וכו' כתרומת גורן כן תרימו אותה ותנא נמי הכי בספרי דהשוה הכתוב כו' ומהשתא לא שנא תרומה ל"ש חלה ומצינן למימר דהגם דקדושה שניה קדשה לעת"ל תרומה וחלה אמר קרא בבואכם והטעם דר"ל והיינו נמי טעמא דרב כהנא דלא הקשה ליה מההיא דר"י דתני משבא לעונת הנדרים תרומתו תרומה והיינו נמי טעמא דר' יוחנן דלא אותביה מברייתא דסדר עולם דהוה ידע הך דרשא דבבואכם וטעמיה דקסבר דלר' יוסי תרומה דאורייתא משום דקסבר ר' יוחנן דר' יוסי לית ליה דרשא דבבואכם ביאת כולכם ולא אתיא הך דרשא אלא לרבנן והוכרח למימר הכי מכח ההיא מתניתין דעיגול בעיגולים דמוכח מינה שפיר דתרומה דאורייתא דאי דרבנן מאי איריא דקתני עיגול בעגולים דהוי כל שדרכו לימנות ליתני אפילו את שדרכו לימנות דכיון דהוי דרבנן אפילו את שדרכו לימנות נמי עולה אלא ודאי דסובר תרומה דאורייתא והך מתניתין ר' יוסי קתני לה כמו שכתבו התוספות ביבמות ד"ה אמר ליה ובזה הוכרח לומר דר"י לא דריש בבואכם ביאת כולכם ולא אתיא אלא כרבנן ומאי דקאמר תלמודא התם בנדה ודילמא קסבר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא וחלה דרבנן לאו דוקא דאורייתא אלא שיטפא דלישנא נקט משום דאמר בסמוך דסובר ר' יוסי תרומה בזמן הזה דאורייתא נקט לה אבל אחר האמת לפום דרשא דבבואכם ולפום ברייתא דספרי דמשוה חלה לתרומה הדרינן למימר דבין חלה בין תרומה שוים הם למאן דדריש בביאת כולכם ולא תידוק ג"כ ממילתיה דרב הונא דקאמר אפילו למ"ד תרומה דאורייתא דמשמע דמצינן למימר דחלה דרשינן בה בבואכם ביאת כולכם ולא בתרומה הא ליתא מטעמא דכתיבנא כדתניא בספרי אלא לפום מאי דאמור רבנן דבי רב דאפילו למ"ד תרומה דרבנן חלה דאורייתא מטעם דאשכחן ז' שנים של כיבוש וכו' לזה קאמר איהו אדרבה איפכא ורבותא דחלה מתרומה היא דחלה בה הוא דאמר רחמנא בבואכם ביאת כולכם ותרומה אתיא מינה ואי איכא מאן דחולק אינו יכול לחלוק אלא בתרומה אבל בחלה מיהא לא ימנע ולעולם כל דלא אשכחן מאן דחלק בהדיא לא מחלקינן ומכח ההיא דספרי מכרחי' דלא שנא תרומה מחלה וכל דדריש

בבואכם ה"ה תרומה ומהשתא סוגיא דיבמות כוליה משא ומתן הוי מקמי דאתא ר"ה בריה דר"י וחדית ההיא דבבואכם ביאת כולכם דהא ודאי דלא הוה ידיעה להו והוו סברי אדרבה כרבנן דבי רב אבל בתר דגלי לן ר"ה הך דבבואכם לאו הכי מתפרשא מלתייהו דר"ל ור"י והכי פי' דפלוגתייהו ביבמות ר"ל אמר מאכילה בתרומה ואינה מאכילה בחזה ושוק פי' הגם דקדושה א' קדשה לעת"ל עכ"ז שאני תרומה דכתיב בה בבואכם ל"ש בזמן הבית ל"ש אחר החרבן וטעמא דקאמר ולא בחזה ושוק ה"ק אפי' בזמן דאיכא חזה ושוק דהיינו ב"ה קיים מאכילה בתרומה מטעם בבואכם וטעמא דר"ל דקאמר הכי בסברת ר"י מכח הך מתני' דעיגול בעיגולין דקתני דעולה ואי תימא דסובר ר"י דתרומה דאורייתא הוה ליה שדרכו לימנות ולא בטיל לדידיה דסובר כל שדרכו לימנות שנינו והוכרח לאוקומי אפילו בזמן ב"ה קיים כיון דבהכרח טעמו דר' יוסי הוא דכתיב בבואכם ביאת כולכם דהא לדידיה קדשה לעת"ל כדתניא בסדר עולם א"כ אפי' בזמן שב"ה קיים ותלמודא דלא משני הכי משום דלא ידע הך דבבואכם נדחק לפ' דבזמן חזה ושוק קאמר ור"י לפום מאי דסובר את שדרכו לימנות שנינו הוכרח מכח ההיא דעיגול בעיגולין לומר דסובר ר"י דתרומה בזמן הזה דאורייתא כדפרי' ודוקא לר' יוסי אבל לרבנן תרומה דרבנן היא כדקתני מתניתין דב' קופות וקאמר ר"י אעפ"י שלא רבו וטעמא הוא מכח ההיא דבבואכם מוכרח ר"י לומר דרבנן סברי תרומה דרבנן מכח מתני' דב' קופות דהגם דמוקמי' לה בדאיכא רבייא בהתר עכ"ז באיסור דאורייתא לא מהני דהא סובר ר"י כזית בכדי א"פ אסור ד"ת ולא מהני אפילו נתרבה היתר ומינה הוכרח לומר דסוברים חכמים דתרומה מדרבנן ופליגי אדר"י וטעמייהו מההיא דבבואכם וטעמא דר"י היא דמההיא דעיגול בעיגולין מוכח דתרומה דאורייתא מדלא קתני מלתא דהוי שדרכו לימנות ומשנה זו בשם ר' יוסי תנו לה כמ"ש התו' ומההיא דשני קופות מוכח דרבנן פליגי וסוברים דתרומה דרבנן מדקא' שאני או' כו' ובמלתא דאורייתא לא אמרי' שאני אומר אפי' איכא רבייא וק"ל הלכה כר"י ובפלוגתא דר"י ורבנן ק"ל כסתם משנה דשני קופות ובזה יעלו דברי הרמב"ם ע"נ דפסק דקדושה ב' קדשה לעת"ל ואעפ"י כן פסק דתרומה דרבנן ואפי' בימי עזרא שהיה הבית קיים מטעם בבואכם והגם דלא כתי' אלא בחלה הא השוה תנא דספרי תרומה וחלה לכל ההלכות וכל מאי דיק' לך בש"ס דמשתמע מיניה דלא כהאי פסקא דע דהוי מקמי דאתגלייא הך ברייתא דבבואכם דחדית ר"ה בריה דר"י:

דף ד ע"א

אלא טומטום ספיקא הוא וכו' ואימא קרא למעוטי ספיקא וכו' מהכא משמע דס' דאו' ד"ת פטור הוא ומאי דאמרינן ס' דאו' לחומרא לא הוי אלא מדרבנן ולהכי פריך שפיר

אצטריך קרא כו' פי' כיון דספקא הוא פטור הוא בלא דרשת זכורך בשלמא אנדרוגינוס מין הוא בפ"ע ואתי קרא למימעטיה כי היכי דלא תימא הרי אית ביה זכרו' וקרי' ביה זכר אי לאו מיעוטא דזכורך. דאי אמרי' דס' דאו' חייב מדאו' מאי פריך אצטריך ואימא דאי לאו מיעוטא הוה מחייבי' ליה מס' וליתי בתנאי אי זכר הרי זה כו' ואם נקבה הוי שלמים ולמ"ד נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט ליתי במועד ואי משום סמיכה ליתי ולא לסמוך דסמיכה לא מיעכבא ומידי דהוה ערל וטמא דמשלחין קרבנותיהם והדעת נמי מחייב הכי וכי בשביל פרט מצוה דלא מעכב ליפטר אינש מחיובא למאי דנימא השתא דס' דאורייתא חייב מדאו' אלא דראיתי להתוס' שכתבו בפי' או' מי אצטריך קרא וכו' דכיון דלא מצי למיסמך עליה לא מצי לאתויי אפי' בח"ה על תנאי ולא אצטריך קרא למעטיה והביאו ראיה מההיא דפרק האשה בפסחים דקתני ה' שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהם פטורים מלעשות פסח ב' וקאמר בש"ס מטעם דלא מצי למעבד סמיכה אשלמים כו' יע"ש. הרי דמשום סמיכה הגם דלא מיעכבא לא מיחייבינן ליה כיון דלא מצי עביד סמיכה והתם בפסחים הק' התו' בד"ה ה"מ דיעבד וכו' וז"ל וכי בשביל דשמא וכו' וי"ל דטוב שידחה כו' יע"ש. משמע מדבריהם דדוקא משום דרובם עושים שלא כהוגן הוא דלא שרי' הא אי לא"ה הגם דעבוד חד או תרי שלא כהוגן לית לן בה ומינה לס' דטומטום כיון דהוא לחודיה הוא דעביד שלא כהוגן כי היכי דליעבד חיוביה וא"כ מאי מייתו תו' ראיה מהתם להכא ואולי דלא הוצרכו תוס' לומר דרובם עושים שלא כהוגן אלא לפי שעוברים על איסור כרת אבל במאי דקמן דליכא אלא עשה דקרבן ראיה הגם דלא עביד שלא כהוגן אלא איהו לבד לא מחייבינן ליה. ולמאי דפרי' דכונת הש"ס הוא כיון דמדאורייתא לא מחייבינן ליה מס' למה אצטריך קרא למעוטיה אתי שפיר וה"מ למ"ד ספק דאורייתא לחומרא מדרבנן ולא מדאורייתא אבל למ"ד לחומרא מדאורייתא אצטריך הכא למעוטיה לפטריה והדרי' לדברי התוס' ומשמע לי דהתו' ס"ל דספק דאורייתא אסיר מדאורייתא דאלת"ה לו יהיה דסמיכה לא מיעכבא לקרבן פריך שפיר אצטריך קרא לספיקא כיון דספק הוא לא מיחייב נקיטי' דליכא לאכרוחי מסוגיין דהכא למשמע מהכא דסובר הש"ס ספק דאורייתא שרי מדאוריי' או אסיר. והפר"ח סבר לאוכוחי הכי ממה דאמרי' בריש פרק בתרא דיומא גבי הך פלוגתא דר"י ור"ל בחצי שיעור אי הוי דאורייתא או דרבנן ואותביה ר"י לר"ל דסובר מדרבנן מדתניא כל שישנו בעונש ישנו באזהרה כוי וחצי שיעור הואיל ואינם בעונש יכול אינם באזהרה ת"ל כל חלב וכו' ודחי מדרבנן וקרא אסמכתא וקאמר הש"ס ה"נ מסתברא דאי ס"ד לדאורייתא כוי ספיקא אצטריך קרא לאתויי ספיקא ע"כ. הרי דכוי הגם דהוי ספיקא לא אסיר אלא

מדרבנן ע"כ יע"ש. ואיכא למידק בהך סוגיא למאי דפי' בה רש"י ותו' התם דעיקר קו' הש"ס דקא' אצטריך קרא לאתויי ספיקא דקמי שמיא גליא דהוה מצי למי' אי חיה אי בהמה ולא דמי לטומטום דאינו שוה כו' משמע דלא ק' אלא אמאי אצטריך וטפי הו"ל לאקשויי היכי מצי למי' איהו בעונש והרי אי קמי שמיא גליא דהוי בהמה בעונש נמי איתיה ואי חיה אפי' באזהרה לא להוי ואמאי פריך בכה"ג אצטריך קרא לאתויי כו' ליפרוק דע"מ דלא מצי לרבייה. ונראה דהכי פריך אצטריך קרא לאתויי לאזהרה והלא איתיה גם בעונש דפשיטא ליה כיון דרבייה לאיסור דלא מצי למימר דלגבי שמיא גליא דחיה הוא דא"כ אמאי רבייה לאיסורים אלו וכיון דגלי קמיה דבהמה א"כ הוי בכלל העונש וכל דהוי בעונש הוי באזהרה ומינה שמעי' דמדרבנן הוא דהוי וקרא אסמכתא. אלא דכד דייקינן שפיר משום הא לא אירייא דאפי' דה"ק מכדי כוי ספיקא הוי פי' כד מחתי' ליה לדינא ספיקא הוי אבל לא שנתחייב לומר דתנא דמתני' בספקא קאי גביה דדילמא תנא מכרעא ליה מלתא דחיה הוא כי היכי דמכרעא מלתא באנדרוגינוס דספיקא הוי ואתאמר בתלמו' בבכורות דלס' ר' ישמעאל זכר ודאי ה"נ סובר תנא דידן דמין חיה הוא לא אסיר אלא מדרבנן דגזרו ביה משום שיש בו דברים דדומה לבהמה ולעולם אי הוה ספיקא מדאורייתא נמי אסיר וטפי מסתבר לי לאוכוחי ממה דקאמר הש"ס בתר הכי משום הא לא אירייא קסבר כוי בריה בפ"ע דאי לא תימא הכי הא דאמר ר' אידי וכו' אף כל לאתויי כוי כוי ספיקא הוא ואצטריך קרא לרבויי ספקא אלא בריה שאני ה"נ בריה שאני ע"כ פי' לכשתאמר דבריה הוא שפיר אמרי' דאתי קרא לרבוייה באיסורא אבל לא רבייה אלא לאיסור ולא לעונש ומינה אני דן דס"ס לא יצאה מין בריה זו מכלל ס' דהא יש בה ס' אם בריה זו בהמה או חיה וכדתני ר' יוסי בפרק אותו ואת בנו כוי בריה בפ"ע הוא ולא הכריעו בו חכמים אי מין חיה אי מין בהמה ע"כ. הרי דהגם דהוי בריה נכנס בגדר הס' גם הסברא מחייבת לומר כן חדא א"כ מנ"ל דשרי באכילה כיון דלא בהמה ולא חיה הוא והתורה לא התירה אלא בהמה וחיה דמההיא טעמא נמי אסרי' בשר אדם בעשה. ותו דאי תימא דלית ביה שום צד לספוקי אם כן מנלן לרבוייה מכל חלב אי ליכא שום ספקא ומינה מדחמינא דאתא קרא ש"מ דלא אסרי' ליה הרי ס' דאורייתא לקולא מדאורייתא וליכא לאקשויי אצטריך קרא לאתויי ספיקא דאמינא הכא אמר כו' דהוי בריה ישנה באיסור ולא בעונש ודוק. נקיטי' ממה דדייקינן מהאי סוגייא דספקא דאורייתא לקולא מדאו' אלא דמההיא דקאמר הש"ס בפ"ק דחולין דף י"ח ע"ב מנא הא מלתא דאמור רבנן זיל בתר רובא כו' אתיא מרישא דעולה כו' וניחוש דלמא ניקב כו' ואי תימא דס' דאו' שרי מדאו' אלא דרבנן הוא דאחמור ביה מאי קא מוכח מכל

הני כיון דמדאו' בלאו טעמא דרובא אלא ודאי דס' דאו' לחומרא מדאו' וכמו כן מוכיח הרשב"א בת"ה דף ק"ב מהכא להכריע דס' איסור ד"ת וכדדייקינן שפיר לאו מלתא היא ולעולם ס' דאורייתא שרי מדאורייתא אלא דכי אמרינן ס' דאורייתא מדאורייתא שרי אין הכונה בזה לומר דליכא ס' דהא חמינא דס' איכא אלא דאמינא דלא אסר רחמנא אלא לודאי. והכא דקא מייתי תלמודא דאזלינן בתר רובא פי' ולא ספקא הוא כל עיקר וסובר הש"ס דאי ס' הוי לא הוה קרא שרי לכתחילה לאתויי ספיקא דאיסורא קמיה ותדע דמאי דמייתי תלמודא ראיה דאזלי בתר רובא הכונה היא דהוי בודאי מהך דמייתי בחדא מהנך ראיות דמכה אביו ואמו ואמר רחמנא קטליה וליחוש דילמא לאו אביו הוא כו' והתם פשי' דאי אמרי' ס' דאורייתא לקולא מדאורייתא נמי מצי למימר אמאי קטלי' ליה דהא ספקא הוי וספיקא לקולא ולא קטלי' ליה אלא ודאי דמאי דקא מוכח הוא דבתר רובא אזלינן למימר ודאי הכי הוא ולאו ספיקא ואי ליכא רובא שרי מדאו' אי איתרמי ליה ומינה ישמע דמאי דמוכח מעולה ומפסח כו' הוא דאי ספיקא הוי לא שרינן ליה לכתחילה לאתויי נפשין לספקא ותדע דהכי ממה דקאמ' בסיומא דמלתא דילמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ע"כ בשלמא אי אמרי' דמאי דקא שקיל וטרי הוי באיסור קל דבדיעבד שרי וקא בעי תלמודא לאוכוחיה דהיכא דאיכא רובא ליכא שום דרא דאיסורא שפיר קא דחי ליה דילמא היכא דאפשר וכו' והיכא דלא אפשר לא כו' פי' כיון דליכא איסורא כ"כ כל דלא אפשר לא חיישינן אלא אי אמרי' דמאי דהוה ס"ד לאוכוחי הוא דלא לימא דאסיר מן התורה וכי בהא מלתא מאי איכא למימר בהיכא דלא אפשר כו' וכי משום דלא אפשר עבדינן איסורא אלא ודאי כדכתיבנא והדרינן למלתין דספיקא דאורייתא מדרבנן הוא דאסיר:

דף ד ע"ב

גמרא הערל והטמא פטורים מן הראיה בשלמא טמא דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה כל שישנו בביאה כו' ע"כ. קשה ת"ל מדתניא דף ז' וז"ל ואין נראין לחצאין משום שנאמר כל זכורך מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאין יכולין לעלות עם כל זכורך ע"כ. ואולי שהטמא יכול לעלות עמהם ודי שלא יגעו בו מה שא"כ המקמץ והמצרף כו' לפי שריחן רע דהגם דמרוחקים קצת אינם עולים מפני הריח א"נ אצטריך קרא לטמא דאינו אב הטומאה לטמא אחרים שיכולין לעלות יחד. והרמב"ם בפ"ב מהלכות חגיגה כתב וז"ל וכן המצרף כו' הרי אלו מטהרין גופן ומלבושן ועולין בכלל ישראל ע"כ. וקשה אי איתא דמקמץ כו' ישנם בנקיון עצמן אמאי ממעטי להו בברייתא מכל זכורך ותניא אחרים אומרים המקמץ כו' פטורים מן הראיה דכתיב כל זכורך והלא שפיר מצי לעלות

עם כל זכורך דכל דהוי בידיה למעבד חייובי מחייב ואולי דמיעוטן אתא שלא יעלו לחצאין דוקא הכונה היא שצריכין לעלות יחד דהכי משמע כל זכורך שיעלו יחד והיינו דדייק רבינו במלתיה ואמר ועולין בכלל ישראל ומאי דקתני במתניתא פטורין היינו דלא מצו כגון מי שאינו יכול לרחוץ גופו מפני הצינה וכדומה ונמצא עדיין ריחו רע דלא לימא ליסק בדנפשיה קמ"ל דפטור הוא ולא אצטריך תנא לאשמועינן דחייב לרחוץ כו' דהרי חייב הוא בראיה ומי פטרו ריחיה כל דהוי בידיה לתקן חייב ודאי והרמב"ם דלא אמר הך דפטור אם לא מצי להסיר ריחו מעליו לא אצטריך כיון דלא מנה בחייבין אלא בהסרת ריחו דוק מינה דכל דלא פטור ולהכי דייק לומר בהאי לישנא הרי אלו מטהרין כו' ולא אמר בלשון זה חייבין לטהר עצמן לעלות דאז הוה אמינא דחיובא קאמר פיטורא לא קאמר ומדקאמר הרי אלו מטהרין העיר כי אופן החיוב הוא דקאמר כאלו אמר בשיטהרו עצמן יש להם דין עליה והבן ואה"נ אי הוה תנא דמתניתין אמר כה"ג לא הוה צריך למימר דפטורין דמובן הוא:

דף ו ע"א

גמרא בעי רש"י קטן חגר לדברי ב"ש וסומא לדברי כו' משמע דלא מיבעיא ליה בחגר אלא לב"ש אבל לב"ה לא קא מיבעיא ליה דפשי' כיון דאינו יכול לעלות ברגליו כו' וכן פרש"י וז"ל ה"ג קטן חגר לב"ש דלב"ה לא מבעיא כו' יע"ש והרמב"ם כתב בפ"ב מהלכות חגיגה וז"ל ואם היה קטן חגר או סומא כו' אינו בטוב לחנכו אע"פ שהוא ראוי לרפואה שאלו היה גדול והוא כך היה פטור ע"כ. והרב משנה למלך תמה על הרמב"ם דאמאי הוצרך למיהב טעמא בקטן חגר כיון דבש"ס לא הוצרך להאי טעמא אלא לב"ש אבל לב"ה דקי"ל כוותייהו לא הוצרך להאי טעמא. ונראה לי דרבינו הוקשה לו בש"ס מאי בעי הש"ס אליבא דב"ש כיון דלית הלכתא כוותייהו ואינה משנה במקום ב"ה מכח קושיא זו קיים הגירסא שדחה רש"י דבין קטן חגר בין כו' לב"ה קא בעי וזה שנ"ט כדי לחזק גי' לב"ש משום דלב"ה לא מבעיא לן וכו' נראה דאין הכרח זה הכרח כל עיקר דהא מה דחייבו ב"ה קטן שיכול לעלות ברגליו אינו אלא משום חינוך לחנכו כדי כשיהיה גדול יהיה זהיר בדבר ולזה קא בעי הש"ס קטן חגר פי' שהיום הוא חגר אבל עתיד להתפשט מהו לב"ה דתלו מלתא ביכול לעלות ברגליו הנה הוא אינו יכול לעלות ותו דאפילו אם היה גדול ועתיד להתפשט ס"ס השתא חגר הוא ופטור אפילו חגר ביום א' ונתפשט בשני פטור או דילמא כיון דטעמא דב"ה הוא משום לחנכו וקטן זה כיון דעתיד להתפשט ותקנתא דהשתא משום לחנכו לכשיגדיל היא אמרינן לא ליפקע מיניה תקנתא דחינוך דג"כ הוא צריך לה כקטן שאינו חגר ופשיט ליה כו' ודברי טעם הם אלו להרמב"ם ז"ל:

דף ז ע"א

גמרא לא יראו פני ריקם בזבחים אתה אומר כו' דין הוא נאמרה וכו' מוכח דעופות פסולות לקרבן ראיה והרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות חגיגה כתב וז"ל הראיה האמורה בתורה היא שתראה פניו בעזרה כו' ויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבהמה כו' יע"ש ולכאורה נראה דזה הפך דברי הברייתא. וראיתי שכתב מרן הכ"מ משם מהר"י קורקוס דלא גריס בברייתא עופות שעופות ג"כ ישנם בכלל זבחים והקשה על דבריו הרב משנה למלך ממה דגרסינן במסכת זבחים דף קי"ט וז"ל אמר רב ששת לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עופות בבמה זבחים ולא מנחות זבחים ולא עופות ע"כ פי' הרי מימרא מוסכמת דאין עופות בכלל זבחים ובזה ליכא פלוגתא דתנאים כי מ"ד דעופות קרבין בבמה לאו משום דסובר דעופות בכלל זבחים דהא מנחות מוכרח אתה לומר דלא הוו בכלל זבחים וקאמר דקרבים בבמה אלא טעמו הוא משום דלא דייק תיבת זבחים וקא גמר כל דדמי לשלמים מה שלמים דבר הבא בנדר ונדבה וכדאי' אבל אי הוה דייק תיבת זבחים פשיטא דהוה ממעט עופות דהא לא אשכחן דפליגי בהכי. ותו קשה לי לדברי מהר"י קורקוס לו יהיה שנצדיק דבריו דעופות בכלל זבחים ס"ס מאי דקא גמר מחגיגה דהדיוט יתחייב למעט עופות דהא ליתנהו בחגיגה דהדיוט ונראה לומר דסובר רבינו בפירוש דמתניתא דלא דרש מה חגיגה האמורה להדיוט כו' אלא מקמי דדרש דרש' מה חגיגה האמורה להדיוט בראוי לו כו' תו לא דרש דרשא קמייתא מה להדיוט זבחים וטעמא דמלתא משום דבתר דדרש דגילוי מלתא שאנו לומדים מחגיגה האמורה בהדיוט הוי מאי דחזי ליה לדרך זה נכנס גם עולת העוף שגם הוא ראוי לגבוה כעולת הבהמה ולא נתמעטו אלא שלמים ומנחות שאינם ראויים לגבוה אלא קומץ מן המנחה וחלב ודם מהשלמים. וא"ת ס"ס אמאי לא גמרינן מחגיגה ג"כ מיעוט העוף ולומר מה חגיגה דהדיוט לא מייתי מעוף גם האמור בגבוה לא מייתי אלא מזבחים לאו קושי' היא דכיון דלימוד זה לא הוי אלא גילוי מלתא בעלמא ולאו דרשא גמורה כשתבא לומר מה חגיגה האמורה להדיוט כו' איכא למידחי מה להדיוט דבעי לאתויי מחגיגתו לשולחן גבוה חלב ודם אי מייתי חגיגתו עוף אין לגבוה מהם מידי תאמר בגבוה דכל מאי דאייתי בקרבן ראיה כולו לגבוה לא שנא עולת בהמה לא שנא עולת העוף ודוקא מעיקרא מקמי דדרש תנא דרשת הראוי לו וס"ד לומר שהדימוי שאנו עושים ראיית גבוה לחגיגה דהדיוט הוא שמציאות עצמו שמביא לחגיגה הוא שיביא לראיה ולפום הא מלתא שלמים נמי מייתי בראיה אבל לפום מאי דקתני לבסוף שהלימוד הוא הראוי לו בזה נכנס העוף ושתבא

למעט מחמת שאין כיוצא בו בלהדיוט איכא לשנויי כדכתי' מה דליכא לשנויי הכי מקמי דס"ד לומר שהלימוד הוא הראוי לכל א' ודוק:

דף ח ע"א

גמ' חזקיה אמר טופלין בהמה כו' תניא כוותיה דר"י ת"כ דחזקיה כו' הרמב"ם בפ"ב מהלכות חגיגה כתב וז"ל שלמי חגיגה באות ממעות מעשר ב' מעורבות עם מעות חולין כו' יע"ש ובהלכה שלאחריה כתב וז"ל יוצא אדם י"ח שלמי חגיגה במעשר בהמה כו' יע"ש. וקשה דהלא פסק בסמוך שאין יוצאין י"ח חגיגה אלא בטפל בחולין. ונראה שסובר כי מעשר בהמה דינו כחולין ושפיר קרינן ביה מסת כיון דאם נפל בו מום הרי הוא כחולין גמורים וגם מתלמודא דקא יהיב טעמא דלא קתני יוצאין במעשר בהמה בי"ט משום סקרתא ש"מ דאי לאו האי טעמא הוי תני להדיא יוצאין בי"ט ואי הוה תני הכי הוה משתמע שפיר דבשלמי חגיגה קאמר דהא לא מפרשי' דקאי אשלמי שמחה שכתב רש"י אלא למאי דקתני ושאר ימות כו' הוי אומר דבשמחה קאי דאיתנהו בכל ימות החג משא"כ אי הוה תני יוצאין י"ח בי"ט במעשר בהמה פשיטא דקאי נמי אשלמי חגיגה וכיון דכן השתא נמי בשלמי חגיגה מפרשינן לה למי שלא חג בי"ט הא' ובמאי אי בטפלה הא תנא ליה רישא אכילה א' מן החולין כו' אלא ודאי דלתשלומי חובת שלמי חגיגה קאמר ומעשר בהמה דין חולין אית להו להא מלתא ואי דחית לומר דלא אתא אלא לאסור מעשר בהמה בי"ט הכי הול"ל ואין עושין טפלה ממעשר בהמה בי"ט ודוק:

דף ח ע"ב

גמ' אמר ר"ל הפריש עשר בהמות כו' הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מהלכות חגיגה וז"ל הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב מהן מקצתן ופסק שוב אינו חוזר ומקריב השאר שהרי שייר אותם ואם לא פסק אלא דחקו היום ולא יכול להקריב היום מקריב השאר למחר ע"כ. ק' כי סוגיין דגמרא מסיק דלא קאמר ר"י שוב אינו חוזר ומקריב אלא דוקא בסתם אבל במפרש הגם דאיכא שהות חוזר ומקריב וקאמר הש"ס ה"נ מסתברא כו' והכ"מ כתב שדעת רבינו בפירו' הסוגיא כפי' ר"ח כו' יע"ש. ודבריו ז"ל שלא בדקדוק אמרן אחר המחילה כי ר"ח מדין י"ט אחרון נגע בה ורבי קא' שוב אינו חוזר ומקריב דמשמע לא בי"ט אחרון ולא בחה"מ ותו דאמר חוזר ומקריב השאר למחר להדיא דבהקרבת חול קא עסיק ובה קא שרי ואסר והדברים פשוטים. ונראה כי רבינו סובר דמאי דקאמר תלמודא במפרש היינו שמפרש טעמו כי נדחק ולא הקריב כולן ולא ששיירן בלא דוחק וכה"ג אפי' איכא שהות ביום חוזר ומקריב ואי קא חזינן דליכא שהות נמי הו"ל כמפרש ואפילו סתם חוזר ותרווייהו כלל רבי' במ"ש בתחילת דבריו שהרי שייר אותם פירו' ששיירן

בכונה לא שנשתיירו באיזו סיבה וגמר אומ' ואם לא פסק אלא דחקו היום ולא יכול להקריב פי' דחקו דליכא שהות או איזו סיבה שמנעתו ובזה נכלל מפרש נמי דהא ליכא למימר דדוקא ליכא שהות דמה תענה בדליכא אוכלין דאכלי להו אלא ודאי כל דאית ליה טעמא ש"ד אלא דבהיכא דליכא שהות או ליכא אוכלין דאנן סהדי דלא מצי נקר' סתם ושאר עכבות דלא מוכחי בעי ליה לפרושי טעמא לצאת מכלל בל תוסיף ולא נראה לרבינו לפרש כפירוש רש"י דמפרש היינו דאמר בהדיא ליום א' דמה בכך הא חזינן דלא הקריבן ביום א' אלא ודאי מפרש היינו יפרש טעמא שלא הקריב הכל ביום א' ודוק:

פרק ב

דף טז ע"ב

גמ' ש"מ סמיכה בכל כחו בעי' כו' מתיבי כו' דא"ל אקפו ידייכו כו' מהכא משמע דמסיק דלכ"ע בעי' סמיכה בכל כחו. והתוס' בפסחים דף פ"ט ד"ה ואלא כו' כתבו וז"ל ס"ל סמיכה בכל כחו בעינן וכו' ובאין דורשין פלוגתא דתנאי היא ע"כ. ואנא לא קא חזינא הכא פלוגתא ואפי' דאמוראי ואולי דלסבר' המק' דמותיב מהא דקתני לעשות נחת רוח סובר דר"י אית ליה דלא בעי' סמיכה בכל כחו ות"ק דפליג עליה שהוא ר"י סובר דסמיכה בכל כחו בעי' ולהכי פליגי בסמיכת נשים ומאי דקא מותיב לרמי ב"ח מרבי יוסי משום דמוקי דזוגות כולהו סברי סמיכה בכל כחו בעי' א"כ ר"י דסובר דלא בעי' בכל כחו כמאן והגם דמשני תלמודא שינויי דחיקי נינהו ומשום הכי כתבו התוס' דהוי פלוגתא דתנאי וא"ת דילמא סובר דבין לר"י בין לת"ק לא בעינן בכל כחו ופלוגתייהו לת"ק חוששין לאיסור דמחזי כעובד עבודה בקדשים ור"י סובר דרשות יש להן לעשות בכה"ג. י"ל דא"כ ק' מנא שמע ר"י ממלתיה דת"ק דאי בעי לא מצו עבוד דהא לא אמר אלא ולא בנות פי' אין עליהן חובת סמיכה ואמאי פליג עלויה אלא ודאי דסברת ת"ק היא בעלמא בדין סמיכה דבעי בכל כחו ומדאצטריך למדרש בני ישראל ולא נשים בזה גילה דעתו דאפי' דאקפויי ידא לא דאי סמיכה כהלכתא ובכל כחו לא הוה צריך למימעטיה דהא סמיכה מצוה שהז"ג היא וכיון דכן לא מצו למיעבד סמיכה דהא עבוד עבודה בקדשים ובזה ר"י גופיה פשיטא ליה אלא ודאי לא אתא ר"י אלא לומר דאפילו בדרך דליכא איסור דאורייתא וכגון אקפויי ידא ופירו' דהא דקאמר ר"י בני יש' ולא וכו' לאו דאתא קרא להכי דהא פשיטא דנשים פטורות דמ"ע שהז"ג היא אלא הם דברי ר"י דהוא סובר דנשים לא סמכי אפילו באקפת ידא ומטעם האמור וראיתי להתו' במנחות דף צ"ג בד"ה ידו ולא יד כו' שכתבו וז"ל וא"ת למה לי קרא למעט נשים בסמיכה ת"ל דהו"ל מ"ע שהז"ג

כו' יעו"ש ולא תי' ולפום מאי דכתי' לא ק' מידי. עוד נראה לתרץ קו' דאצטריך למעטם קרא בסמיכה דאי מטעם דהוי זמן גרמא לא מפטרי דהא קרבנות רשות הם דכתי' אדם כי יקריב ואעפ"י כן אמר רחמנא לסמוך ובהא מלתא דהבאת קרבן השוה התורה אשה לאיש כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות מעה"ק וז"ל א' אנשים וא' נשים ועבדים מביאין כל הקרבנות ע"כ וטעמא כיון דהבאת קרבן לאי זמן גרמא דכל אימת דבעיא מציא מ"ש אשה מאיש והרשות נתונה להם יחד איש ואשה ומעתה נשים כאנשים בהבאת קרבן וכי היכי דאנשים רשות הוא דהוי ואעפ"כ אמר רחמנא לסמוך ה"נ הנשים רשות ויסמכו קמ"ל. עוד נראה דאצטריך קרא למעט נשים מהסמיכה משום דה"א כיון דה"מ דאמינא דמ"ע שהזז"ג פטורות דוקא במצוה א' כגון תפילין וציצית כיון שהז"ג פטור אבל בענף מצוה כה"ג דהם עושות המצוה ומביאות קרבן לא פטרי' להו במכשירי מצוה משום דהך מכשיר הוי ז"ג ולזה כיון דאמ' רחמנא דנשים מייתו קרבן מסתמא ככל חקותיו ולא ליתי גרוע והגם דסמיכה דיעבד לא מיעכבא עכ"ז אשכחן דמשום צורך סמיכה פטרו חכמים ס' הבאת קרבן פסח דגרסינן בפסחים דף פ"ט גבי הך דתניא ה' שנתערבו עורות פסחיהם ונמצאת יבלת בא' מהם יצאו לבית השריפה ופטורים מלעשות פסח ב' ופריך בש"ס ונטרחו וניתו מותר הפסח וכו' ומשני משום סמיכה דאלו מותר בעי סמיכה כו' יע"ש הרי דמבטל האיך חובת ק"פ משום צורך סמיכה והיכי פטרינן לנשים מסמיכה הצריכה בקרבן שידם כיד האנשים בהבאתו ויש שרצו לומר דהבאת קרבן הוי משהזז"ג דהא אין זמן הקרבתם אלא ביום ולא בלילה והא בורכא היא דהא מאי דאנו דנין בו ז"ג הוא מאי דנשים עבוד לא מאי דכהני עבוד והבאת הקרבן מציא למיתי בכל עת וסמיכה שאנו דנין בה מצוה שהז"ג היא מצוה דנשים עבוד משא"כ שחיטה והקרבה הוי מלתא דכהני עבוד ומה ענין לאשה בזה שנדון בו ז"ג והגם כי בעיא דתהוי עומדת על קרבנ' הא מלתא אינה מתנאי ההבאה אלא רבנן הוא דאמרו הכי אבל מעיקר דין הקרבן ואפי' לכתחילה שולח אדם קרבנו וסמיכה זו צורכי קרבן ומכשיריו היא וכשאתה אומר שהאשה מביאה קרבן תתחייב לומר שתסמוך ת"ל בני ישראל למעטם מסמיכה וחידוש הוא אלא דפש גבן לעמוד על עמקן של דברים כפום מסקנא דמלתא במאי פליגי ת"ק ור"י. והתוס' בעירו' דף צ"ו ד"ה מיכל פי' דפלוגתייהו היא דת"ק דר"י סובר דכל דאיכא דררא דאיסורא לא יעשו המצוה מי שפטור עליה ולהכי אמר דאין סמיכה בנשים אפילו באקפויי ידא וכמו כן תקיעה בר"ה איכא איסור דרבנן וכיוצא בזה יע"ש ור"י סובר דכל דאיכא איסור דאורייתא ודאי דלא אבל בהיכא דליכא אלא איסור דרבנן אי בעו נשים למעבד ש"ד ולהכי שרי להו לסמוך באקפויי ידא ולתקוע בר"ה כיון דליכא

אלא איסור דרבנן ולדרך זה אשה כיון דמודה ר"י דאיכא איסור דרבנן בהאי אקפות ידא אמאי שרי להו ר"י בשלמא בת"ש ניחא ס"ס קא עבדי מצוה דישנה באנשים בחיוב ובהן ברשות אלא סמיכה דאקפויי ידא ליכא מצוה כל עיקר ואמאי שרינן להו למיעבד איסורא ואולי דסובר ר"י דרבנן מעי' לא אסרו איסור זה דמחזי כעובד עבודה בקדשים דנשים כיון דרשות להם לעשות סמיכה אי לאו דאיכא עבודה בקדשים כהאי מלתא דהוי באקפות ידא לא גזור וכמו כן בתקיעת שופר מעי' לא אסרו בנדון זה אלא דעדיין ק' לדבריהם היכא רמיזה בדברי ת"ק לאסור אקופי ידא ופליג עליה ר"י וי"ל דדייק מלתא דקאמר בני ישראל סומכים ולא בנות ישראל סומכות דאי כונתו לומר בני ישראל חובה אבל בנות ישראל רשות הכי הו"ל למימר בני ישראל צריכין סמיכה ולא בנות ישראל ומדקאמר בכה"ג בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות משמע דקא אסר להו סמיכה ובהכי מתדייק נמי יתור תיבת סומכות בתרא דקאמר דלא הוה צ"ל ולהכי הבין ר"י דאתא לאסור איסור אפילו סמיכה דאקופי ידא דאי לא אתא אלא לאסור סמיכה דבכל כחו הא לא אצטריך לדיוקי לה במלתיה כדאמרן דהא באומ' רשות אנא ידענא דכל דאיכא איסורא דאורייתא לא מצו עבוד אלא ודאי דלא אתא אלא לאסור אפילו באקופי ידא ורש"י בד"ה דף ל"ג ובעירובין דף צ"ו פי' דטעמא דת"ק דאסר הוא משום דסובר דאיכא משום בל תוסיף יע"ש ומשמע דאפילו ליכא איסורא אפי' דרבנן אסר ת"ק דאל"כ מנ"ל לרש"י לפרושי הכי וליכא למימר דסובר דבסמיכה באקפויי ידייהו ליכא מיחוש איסור אפילו דרבנן דהא רש"י גופיה פי' בחולין דף פ"ה וז"ל נשים סומכות רשות ואע"ג דלא מיחייבא ולא אמרינן עבודה עובדת בקדשים והכא נמי לא אמרי' מחללת י"ט היא ע"כ. הרי דבסמיכה דמפלגי בה הוכרח רש"י לפרש דאיכא איסורא וא"כ דילמא לא פליג ת"ק עליה דר"י אלא משום איסורא דקא עבדי ולעולם משום בל תוסיף ליכא. וי"ל דרש"י הוכרח לפרש הכי מההיא דאמרו בעירובין דף צ"ו אההיא דאמרו מיכל בת שאול דקא מנחא תפילין ואשתו של יונה שעלתה לרגל ודילמא ס"ל כר"י דאמר נשים סומכות רשות ע"כ ומוכח דלת"ק דר"י לא מציא למעבד והא הכא ליכא איסורא ואעפ"י כן אסר ת"ק ולהכי פי' רש"י שם וז"ל נשים סומכות רשות דאין כאן בל תוסיף ע"כ נתכוון להעיר כי מכאן בנה בנין טעמו דר"י דהוי משום בל תוסיף נמצאת אומר לכונת רש"י ז"ל דלת"ק אסור אפילו ליכא איסור דרבנן ולר"י מותר אפילו איכא איסור דרבנן והראיה מדשרי לאשה לתקוע ותקיעה איכא איסור דרבנן ודאי ודכוות' נמי איכא בסמיכה ואפילו באקופי ידא. ולענין הלכה אי פסקינן כת"ק או כר"י למאי דקי"ל הלכה כסתם משנה ותנן בר"ה דף ל"ג וז"ל אין מעכבין את התינוקות לתקוע וקאמר בש"ס וז"ל

הא נשים מעכבין והתניא אין מעכבין לא תינוקות ולא נשים ומשני הא ר"י הא ר' יוסי כו' יע"ש. א"כ סתם מתני' כר' יאודה ותו גרסי' בסוכה דף מ"ב אמתני' דקתני מקבלת אשה לולב מיד בנה כו' קא' הש"ס וז"ל פשיטא מהו דתימא הואיל ואשה לאו בת חיובא היא אימא לא תקבל קמ"ל ע"כ ופיר' רש"י והר"ן וז"ל קמ"ל כיון דראוי לאנשים תורת כלי עליו ומותר בטלטול ע"כ טעמם שלא פירשו כיון דאי בעיא נטלה ליה למעבד ביה מצוה היא עצמה משום דהא סתם לן רבי כת"ק דר"י בההיא דר"ה דאין מעכבין את התינוקות וכו' ואי אמרי' הכא טעמא משום דחזיא לה א"כ הדר רבי לסתומי כר' יוסי להכי פיר' מתניתין לטעמיה דת"ק דסתם לן תנא כוותיה תו בהכרח לפרושי מתני' אליבא דת"ק דאי אליבא דר' יוסי פשיטא מאי קמ"ל כיון דלדידה נמי חזי הא ודאי לא אצטריך לאשמועינן התר טלטול אלא לת"ק דר"י דאסר לה אעפ"כ לית ביה איסור טלטול כיון דחזי לגברי נמצינו אומרים דאיכא נמי סתמא אחרים כת"ק דר"י ומשום הא נראה דהכי הלכתא. והרשב"א בשיטת ר"ה כתב לאלומי כח סתמא דמתני' מכח כללא דקי"ל הלכה כר' יוסי אלא דסבר דלא אלימא האי סתמא כיון דמצי למי' דלא איכוין רבי להכי והדר ביה הרב מכח תלמודא יע"ש. ונראה מדבריו דחש לסתמא דמתני' טפי מכללא דהלכה כר"י אלא דהתו' הכריעו לומר הלכה כר"י מכח הנהו תרי עובדי דמייתי בעירו' דמיכל בת שאול ואשת יונה ומעשה עדיף והנהו מוקי להו תלמודא כר' יוסי וכ"כ הרא"ש והר"ן. והנה הא מלתא לא הוי הכרעה אלא לדבריהם ז"ל דאסיקו דבין סמיכה דאקופי ידא בין תפי' בין עליה לרגל איכא דרא דאיסורא אבל לס' רש"י דאמרי' דהנחת תפלין ועליה לרגל ליכא איסורא שפיר משוינן הנהו עובדי וסתמא דמתניתין תרוייהו להלכה דהא לדעת רש"י ז"ל ת"ק דר"י אוסר אפילו ליכא איסור דרבנן דהיינו בתקיעת שופר ובטלטול לולב אבל בקצה האחרון דליכא איסור לא אשכחן ליה דסתם לן כוותיה ולהכי סמכינן על הנהו תרי עובדי דמיכל ואשת יונה וככללין דהלכה כר"י ולפום האי פסקא אסרי' נשים לתקוע ולנענע בלולב ושרי' להו לאנוחי תפילין ולעלות לרגל דלס' רש"י ז"ל ליכא שום איסור בהאי וכל דכוותייהו כיוצא בהו והרי"ף ז"ל והרמב"ם ממה שהעלו על ספר הך דינא דמקבלת אשה מיד בנה כו' משמע דפסקו כסתמי דרבי דאי כר' יוסי פשיטא דהא לדידיה נמי חזי וכדכתי'. אלא דממה שכתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות שופר וז"ל נשים ועבדים וקטנים פטורים כו' לפיכך אשה או קטן שתקעו בשופר השומע מהן לא יצא ע"כ. משמע מדבריו דקא משוה אשה לקטן דאי מפלגי בדינייהו הוה ליה להרמב"ם לאשמועינן דלא ראי זה כראי זה לענין תקיעת שופר דנשים אסיר להו לתקוע וקטנים מותר והגם דאיכא לדחות דסמך הרמב"ם על מ"ש שם באותו פרק גופיה דאין מעכבים

את התינוקות כו' יע"ש לאו דחיה היא דמזה ליכא למשמע דנשים אסורות כמתניתין דדייק מינה הש"ס הכי ולאו דיוקא אלימא דאיכא למימר דאורחא דמלתא נקט דתינוקות דרכן להתלמד לתקוע ולא הנשים אלא דס"ס ליכא הכרעה המסתפקת מדברי הרמב"ם לומר דשרי להו לתקוע. גם בהך דינא דסמיכ' דאקפויי ידא לא גילה דעתו הרמב"ם ביה וז"ל בפ"ב מהלכות מעה"ק הכל סומכים חוץ מחש"ו ועבד ואשה כו' ואין השליח סומך וכו' דכתיב ידו ולא יד אשתו כו' ע"כ. הנה ממה דממעט לה בתחי' בכלל חש"ו ובתר הכי מטעם שליח מוכח דממעט לה מסמיכת קרבנה וממעט לה מסמיכת קרבן בעלה כי היכי דלא תימא דידה כיד בעלה ובקרבן בעלה תסמוך קמ"ל והא מלתא דסתמא בסמיכה כדינה איירי דבכל כחו כמו שפסק שם הרמב"ם אבל סמיכה דאקופי ידא ליכא למשמע לה לאסור ולא להתיר ואולי דדעת הרמב"ם היא דפשטא דמתניתין דקתני לעשות נחת רוח לנשים כפשטה וכדעת המק' דדעת ר"י היא דלא בעינן בכל כחו ומאי דעבוד נשים סמיכה מעלייתא היא דאל"כ מאי נחת רוח יש לנשים במילי דכדי גם ממה דפליג על ת"ק מוכח דסובר דלא בעי' בכל כחו דאל"כ דילמא ת"ק נמי לא אמר אלא בכל כחו. גם מה שהקשינו לדעת התוספות אמאי שרי ר' יוסי איסור דרבנן שלא במקום קצת מצוה. גם לפירוש רש"י שאמר דטעמא דת"ק דר"י משום בל תוסיף הוי מלתא דחיקא וכמ"ש התוספות בעירובין בד"ה מיכל בת שאול ואמטו להכי סובר הרמב"ם ז"ל דפשטא דמתניתין דפלוגתא דת"ק ור"י כדעת המק' דסובר ר"י לא בעי' בכל כחו ולהכי הוא דאמר דנשים סומכות דעבדי מצוה בסמיכה זו ואיכא לאוכוחי נמי הכי מההיא דאמרינן במסכת י"ט דף כ' ע"א ר' יוסי אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה בסמיכה עצמה כו' לא נחלקו אלא בתכף לסמיכה שחיטה ב"ש סוברים לא בעי' תכף לסמיכה שחיטה וב"ה סברי בעינן תכף וכו' יע"ש ומדלא מוקי פלוגתייהו משום שבות ש"מ דלא סבר דסמיכה בכל כחו ומלתיה דרמי ב"ח דסוגיין הוו כר"י דסובר בשבות דמצוה פליגי וקי"ל כר"י בהכי דמשום שבות פליגי ומינה אתה למד דסמיכה בכל כחו ומהשתא כיון דפסק הרמב"ם בסמיכה דבעי' בכל כחו ממילא אין מקום לאשמועי' דין אקפויי ידא דהא לא קאמר ר"י דסומכות אלא אי עבדי מצוה דסמיכה ודלא כדחיית הש"ס. וא"ת כיון דאנו אומרים דהך דיחויא דקא דחי תלמודא להההיא דרבי יוסי לאו דיחויא הוא ועיקרא דמלתא הוא דס' המקשה א"כ אתותב רמי ב"ח והיכי פסקינן הלכה דבעינן בכל כחו כמו שכתב רבינו בפ"ג מה' מעה"ק ובפ"א מה' חגיגה. הא לאו קו' היא דכיון דאיכא תנא אחרינא דסובר דפלוגתייהו דב"ש וב"ה משום שבות ומייתי ליה בי"ט ופסק ר"י כוותיה מה בכך אי ר"י סובר דלא פליגי משום שבות וסובר דסמיכה לא בעי' בכל כחו ואה"נ דהוה מצי

תלמודא לשנויי דר"י דעליה קאי מלתיה דרמי ב"ח דלא כר"י אלא דדחיק ליישב אפילו תימא. נמצינו אומרים לדעת רבינו דדעת ר"י היא דסמיכה לא בעינן בכל כחו ולהכי פליג עם ת"ק דאמר אין סמיכה בנשים ואמר רשות להם לסמוך פי' סמיכה האמורה בתורה ולא קי"ל כר"י בדין סמיכה דלא בעינן בכל כחו מכח הך דר"י דאמר רמי ובעיקר פלוגתא דר"י ות"ק אם נשים עושות מצות שהז"ג בנדון דביה משתעי ר"י וכגון תקיעת שופר ונטילת לולב וכל כיוצא בהם קי"ל כוותיה דהא מאי דלא קי"ל כוותיה בסמיכה הוא משום דסובר דלא בעינן בכל כחו אבל אי הוה קי"ל כוותיה בעיקר דין הסמיכה דלא בעינן בכל כחו הוה שרינן באקפויי ידא כיון דלאו מידי עבוד איהו נמי לא קאמר דלעבוד ומה דלא כתב נמי בפ"ב מהלכות חגיגה דאי בעו לא מייתו משום דפשיטא מלתא דלא מייתי' חולין לעזרה ופש גבן לייתובי דעתא בההיא דאמרינן בפרק החובל דף פ"ז ובפ"ק דקדושין אר"י מריש ה"א מאן דא"ל הלכה כר"י שאמר סומא פטור מכל המצות וכו' עבדנא יומא טב לרבנן כו' יע"ש וקשה לסברת רש"י שמפרש טעמא דר"י דההיא דבני ישראל סומכים ולא בנות ישראל דאיכא משום בל תוסיף א"כ כל דפטור ועביד איסורא עביד אם כן היכי הוה ניחא ליה. ולסברת התוס' דטעמא דר"י דמיעט בנות ישראל מסמיכה הוא משום דאיכא איסור דרבנן כבר אמרי' שם בהחובל דרבנן חייבו סומא במצות אבל אשה לא חייבו משום דמנכר יהדותא בשאר מצות שחייבות בהם מה שאין כן סומא דפטור אפילו משלא הז"ג א"כ במאי מינכר יהדותא ולזה חייבוה אבל לסברת רש"י דסובר ר"י דאיכא משום בל תוסיף לא מצו רבנן תקון לעבור על התורה וי"ל דכונת רב יוסף הכי היא דהא קי"ל ר"י ור' יוסי הלכה כר' יוסי וכיון דכן במאי דאיפליגו בההיא דבני ישראל סומכים הלכתא קיימא ואזלא כרבי יוסי ככללין ומהשתא מאן דאימא לי הלכה כר"י בפלוגתא דסומא כו' פי' להיות דלפום בר פלוגתיה דר"י שהוא ר"מ קי"ל הלכה כר' יאודה דר"י ור"מ הלכה כר"י ולפום מאי דסתם לן תנא דלא כר"י כדקאמר תלמודא בהך פסקא מתני' דלא כר"י וקי"ל הלכה כסתם משנה וספוקי הוה מספקא לרב יוסף אי מכריע הלכה כסתם משנה אפילו לגבי כללא דקי"ל ר"י ור"מ הלכה כר"י או יכריע דהלכה כר"י לגבי ר"מ אפי' כנגד סתמא דמתני' ולזה הוא דקאמר מעיקרא מאן דאמר לי הלכה כר"י ולבסוף אמר מאן דאמר לי אין הלכה כר"י כיון דאיכא פנים לכאן ולכאן:

דף יז ע"א

גמרא אמר ר"א כו'. כתבו התוס' ד"ה אף חג כו' וז"ל אתיא ראב"י ור"מ דאלו לת"ק וכו' יע"ש גרסינן בר"ה דף ד' וז"ל ת"ר חייבי הדמין והערכין כו' צדקות מעשרות כו' לקט

שכחה ופאה כיון שעברו עליהם שלש רגלים עובר משום בל תאחר ר"ש אומר כסדרן וחג המצות תחלה ר"מ אומר כיון שעבר עליהם רגל אחד עובר ראב"י אומר שני רגלים ראב"ש אומר כיון שעבר עליהם חג הסוכות מ"ט דת"ק למה לי למהדר ולמכתב בחג המצות ובחג השבועות כו' לבל תאחר ור"מ מ"ט דכתיב ובאת שמה והבאתם ורבנן ההוא למצוה כו' וראב"י מ"ט דכתיב במועדיכם מיעוט מועדים שנים כו' ופריך הש"ס לר"מ וראב"י האי בחג המצות כו' מאי דרשו ביה כדר"א דא"ר אושעיא מנין לעצרת כו' יע"ש. מהכא משמע דלראב"י לא דרשינן מהאי קרא הג' פעמים לענין איחור הנדר וכוותיה קאי ר' אושעיא וקשה ממאי דגרסינן בסוכה דף מ"ז עלה דההיא מתני' דקתני הבכורים טעונים קרבן כו' ולינה אמרינן ודילמא ראב"י היא ע"כ וקבל הש"ס דחיה זו ולדברי התוס' שכתבו כאן דלראב"י לא דריש הך דרשא דופנית כל פונות כו' א"כ בכורים מנא ליה דטעונים לינה אם לא שנאמר דדריש ופנית כל פונות בשלמא למאי דכתבו התו' בפ"ד דסוכה דף מ"ז ד"ה לינה ובפ"ק דר"ה דף ה' ד"ה מה חג בפי' דמאי דאמר דאמ' בפ' דם החטאת עשאן הכתוב בוקר א' שצריך לינה כל ז' ימי פסח אתי שפיר האי דאצטריך להקש סוכות לומר שגם בה צריך לינה כל ימי החג אלא למאי דפי' התם ובפסחים דף צ"ה דלא בעי אלא לינה א' ומה שעשאן הכתוב בוקר א' היינו שאם לא לן אתמול יליז היום קשה ותו ק"ל דלא מצינן למימר דהקש דחג הסוכות אתא ללון כל שבעה, א"כ עצרת נמי צריך לינת ז' בעצרת. גם מדברי התוס' הכא שכתבו ת"ק ור"ש וכו' נפקא להו מופנית משמע דסוברים דלא בעינן אלא לילה א' דאי כל ז' הא מלתא לא נפקא מופנית וכמו שכתבו בסוכה. והרמב"ם בפ"ג מהלכות בכורים כתב וז"ל הבכורים טעונים לינה כו' יליז שם ויחזור למחר לעירו שנאמר ופנית בבקר וכו' כל פונות שאתה פונה מן המקדש לכשתבא לו לא יהיו אלא בבקר כו' יע"ש. פסק רבינו דרך כלל שעל כל ביאה שיבא למקדש צרי' לינה ובה' החגים לא רשם דין לינה בהם. ונראה שסמך על הכלל שכתב כאן בהלכות בכורים וגילה לנו הרב מאמצעות דבריו דחיוב לינה בבכורים גמרינן לה מדרשת ופנית כל פונות וגילה דעתו מתוך זה דבחגים לית להו דין לינה זולת מה שנשמע מדרשא זו ומהשתא הך דרשא דר' אושעיא לא פסקה רבינו ממ"נ אי ללילה א' קאמר הרי מפיק לה רבינו מופנית ואי לז' לילות קאמר דבעינן לינה כל ז' לא פסקה הרמב"ם. וקשה לדעת הרמב"ם ז"ל אמאי לא פסק כר"א דהא מייתי ליה סתמא דתלמודא בלא חולק. עוד ראיתי שכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ד ממעה"ק וז"ל אחד נדרים ונדבות כו' ומתנות עניים וכו' מ"ע להביא הכל ברגל שפגע בו תחלה שנאמר ובאת שמה כו' עברו עליו ג' רגלים ולא הביא הרי זה עובר בבל תאחר ע"כ פסק רבינו כת"ק דברייתא. וקשה

אמאי לא פסק כראב"י דקי"ל הלכתא כוותיה דמשנתו קב ונקי ואפילו בברייתא ואפילו נגד רבים לדעת הרא"ש. והנכון בעיני לומר דמאן דגמר סוכות מפסח לא דריש ופנית וכדברי התוס' דסוגיין ועיקר ותמצא דתנא דספרי דדריש ופנית לרבות כל פונות דריש קרא דחג המצות וחג השבועות כו' לעבור בבל תאחר וז"ל הספרי ופנית מלמד שטעונין לינה אין לי אלא אלו מנין לרבות עופות ומנחות יין לבונה עצים ת"ל ופנית כל פונות שאתה פונה מן בקר ואילך כו' בחג המצות ובחג השבועות אין ת"ל חג הסוכות שבו מדבר הכתוב אלא מלמד שאינו עובר על בל תאחר עד שיעברו כל רגלי השנה ע"כ. נמצא שמי שדורש מופנית כל פונות דורש קרא דבחג המצות כו' לבל תאחר ור' אושעיא דדריש לינה לחג הסוכות מחג המצות לא דריש כל פונות וראב"י מוקי ליה תלמודא כר' אושעיא ומינה אתה למד דלא בעי לינה אלא בפסח ובמוקש אליו ומהשתא הא דתנן הבכורים צריכים לינה בהכרח דאתיא דלא כראב"י וכדקאמר הש"ס התם בסוכה עלה הכי נמי מסתברא דרבי יהודה היא ומה שדחה התם תלמודא הוי דחוייא דלא קאי הכי ומהשתא תלמודא לא חש להשיבו דהוי מלתא דפשיטא דראב"י לא סבר לינה בבכורים ואי נמי התם עד השתא לא אסיקו ליה לראב"י כר' אושעיא ולהכי לא משני ליה מידי ואה"נ למאי דמסיק הש"ס דראב"י כר' אושעיא לא דחי דילמא ראב"י ומהשתא יאיר נתיב פסקי' דהרמב"ם בין מה שפסק בפ"ג מהלכות בכורים בדין לינה דלא מחלק בין המביא קרבן בימי החול לחגים בין מה שפסק בפ' י"ד מה' מעה"ק בדין בל תאחר דטעמא הוא דכיון דסתם לן תנא במשנה בבכורים דטעונים לינה אזדא הא דתנא בספרי דכל פונות ודלא כרבי אושעיא דאי כרבי אושעיא דוקא פסח לפום האי סתמא נפקי לן תרי פסקי דדינים חד דבעי לינה לכל ביאה שיבא למקדש והיינו מה שכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות בכורים וחד דינא דאינו עובר משום בל תאחר אלא בעבור עליו ג' רגלים ודלא כראב"י דקאמר תרתי ודריש מ"ש הכתוב בחג המצות כו' לדרשת רבי אושעיא דקאמר תלמודא בר"ה דף ד' והגם דקי"ל כראב"י אפילו לסברת הרא"ש דוקא נגד רבים אבל הכא איכא רבים ואיכא סתם משנה דהא בברייתא רבים הם דסוברים דקרא דבחג המצות אתא לעבור עליו בבל תאחר בג' רגלים ת"ק ור"ש דבעו ג' רגלים ולהכי פסק כסתם משנה וסתם ברייתא דספרי שהבאתי לעיל ודרבים נגד ראב"י:

וראיתי להרב המופלא בעל משנה למלך שכתב על דברי רמב"ם וז"ל לא מצאתי מקום לדין זה שיהיה כאלו עשה כו' ע"כ יעש"ד. והנה ממאי דקתני ברייתא קתני צדקות ומתנות עניים דקאי עלייהו בבל תאחר ובהך מתניתין פליג ר"מ וסובר דבחד רגל עובר עלייהו ומייתי טעמא דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה ופריך הש"ס ורבנן ומשני ההוא

לעשה ומשמע ליה להרמב"ם דמדרבי מאיר נשמע לרבנן כי היכי דלר' מאיר דוהבאתם שמה גם במתנות עניים כמו כן רבנן איכא למדחי דילמא דוקא ר"מ הוא דמוקי ליה גם במתנות עניים משום דסובר דקרא דוהבאתם שמה אקרא דלא תאחר סמיך ובהך קרא דרשו ביה ג"כ מתנות עניים כדאיתא בברייתא משא"כ רבנן דלחודיה קאי ולעשה הוא דאתא הא לא אדכר בהאי קרא מתנות עניים ואולי מצינן למימר דמסתמא לא פליגי רבנן ור"מ ג"כ בעשה דמתנות עניים וזה דוחק ותמיהה לי טובא בדברי רמב"ם בהאי פסקא דדינא דכתב וז"ל עברו עליו שלש רגלים ולא הביא קרבנותיו שנדר או שהתנדב או שלא נתן הערכין והחרמין והדמין הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תאחר ע"כ. ואיכא למידק אמאי הוצרך לחזור על הפרטים אחר שכבר הזכירם בסמוך וממה דקא חזינן דהשמיט ולא הזכיר מהפרטים שהזכיר ברישא דחיוב עשה ש"מ דלהכי הוא דאתא לו' דאינו עובר בל"ת אלא על אלו שהזכיר ושלל מעשרות ומתנות עניים ודברי תימה הם דהלא בהדיא איתא בברייתא דעובר עליהם בבל תאחר אחר ג' רגלים ותו דגרסי' התם על הך מתניתין וז"ל מנה"מ דת"ר כי תדור נדר כו' לה' אלקיך אלו צדקות ומעשרות ובכור מעמך זה לקט שכחה ופאה כו' ע"כ. הרי דדרשי' מתנות עניים ומעשרות מקרא דלא תאחר. והיה נראה לומר דרמב"ם פסק כהך מתניתין דקא מייתי תלמודא אח"ז וז"ל מוצא שפתיך זו מצות עשה תשמור זו מצות לא תעשה ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך כאשר נדרת זו נדר לה' אלהיך אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים נדבה כמשמעה אשר נדרת אלו קדשי בדק הבית בפיך זו צדקה ע"כ. הרי דלא קתני הכא אלא נדרי קדש שהם קרבנות ובדק הבית וצדקה שישנם בלאו ועשה וכל הני דקתני בברייתא זו מייתי להו רמב"ם והצדקה גם כן הגם שלא כתבה בפ' י"ד מהלכות מעה"ק כתבה בפ"ח מהלכות מתנות עניים מטעם דחלוקה בדינה דהצדקה עובר עליה בלאו מיד משא"כ שאר הפרטים דאינו עובר אלא עד ג' רגלים וכדמפרש רבא עלה דמתניתין וז"ל אמר רבא וצדקה מחייב עליה לאלתר ע"כ. ומהשתא הגם דבהך ברייתא קתני דעובר גם על המתנות עניים ומעשרות דמשמע אפילו מעשר א' שאין בו קדושה עכ"ז כיון דבברייתא זו לא הוזכרו לא קי"ל הכי והגם דתלמודא קא פריך עלה למה לי מלא תאחר נפקא וכו' לא תידוק מינה דתנא דמוצא מודה בכל הנך דרשות דדריש תנא דאם נדר או נדבה אלא דהא מיהא אמר קרא כי תדור נדר וכו' לא תאחר ולמה לי תרי לאוין ולעולם לס' תנא דמוצא לא מחייב בלאו אלא על אותם הדברים האמורים בברייתא והם דברי רמב"ם ז"ל ומה שאמרו התם באותו דף ע"ב וז"ל בעי ר' זירא יורש מהו בבל תאחר וכו' ת"ש דתני ר' חייא מעמך פרט ליורש ופריך והא מעמך מבעי ליה זה לקט שכחה ופאה קרי

ביה עמך וקרי ביה מעמך ע"כ הרי מדפריך מינה משמע דאלימ' ליה לסתמא דתלמודא דרשת מתנות עניים דדריש תנא דכי תדור י"ל דהכי קאמר והא מעמך מבעי ליה כו' ודייקינן מהכא דתנא דר' חייא סובר דלא כתנא דכי תדור ומשני דילמא כנ"ע וקרי ביה עמך כו' ואחר ההשקפה לא היא דפשיטא דלא פליגי מתנייתא דכי תדור עם מתנית' דמוצא ובהדדי מתנו להו בספרי וטעמא דלא קתני במתניתא דמוצא מעשרות ומתנות עניים לפום צריכותא דעביד תלמודא לקרא דלא תאחר עם קרא דמוצא לא ק' מידי דהא מוקי דתלמודא קרא דמוצא שפתיך לאמר ולא אפריש ואצטריך דס"ד דבור לאו מלתא הוא קמ"ל לפום האי טעמא לא בעי קרא למימר מעשרות ומתנות עניים לחייבו להפריש דהא מקרא מלא דבר הכתוב מ"ע להפריש המעשרות ולהניח לקט שכחה ופאה לעניים וחיוב הפרשתם אינה מחמת דיבורו ולא אצטריך קרא אלא ליתנם והוא מה שאמר בפסוק לא תאחר וזה ברור ולא פליגי ברייתות. וליישב דברי רמב"ם ז"ל נראה דנפקא ליה ממאי דאמר הש"ס וז"ל אמר רבא וצדקה מחייב עלה לאלתר מ"ט דהא קיימי עניים פשיטא מהו דתימא כיון דבענינא דקרבנות כתיבא עד דעברו עלה ג' רגלים כקרבנות קמ"ל דהתם הוא דתלינהו רחמנא ברגלים אבל הכא לא דהא שכיחי עניים ע"כ. משמע דכל דאיכא בעל דבר קמיה דאליו הוא חייב לתת חייב לאלתר ומינה למתנות עניים ומעשר א' דלוי' דאיכא קמיה חבירו שעליו מוזהר לתת לו לא תלי ברגלים ותדע דקאמר הש"ס פשיטא דאי קיימי עניים דמחייב לאלתר והוצרך לשנויי דסד"א וכו' הא לאו הכי פשיטא דמחייב לאלתר נמצינו אומרים דכל מלתא דקיימא בנתינה לחבריה אי קאי קמיה מיחייב לאלתר ודין זה כתבו רמב"ם בפ"ח מהלכות מ"ע וז"ל האומר הרי עלי סלע לצדקה כו' חייב ליתנה לעניים מיד ואם איחר עובר בבל תאחר ע"כ. ומינה אתה למד לכל שחייב לפרוע לו מדין שמים כגון מתנות עניים ומעשר א' הניתן ללוי אם ישנו למקבל ולא פרע שישנו בבל תאחר ולא הוצרך רמב"ם לפרש משום דמובן הוא הדבר וכדקאמר הש"ס אמלתיה דרבא פשיטא ואם ליתיה למקבל אינו עובר והגם דתנא תני מתנות עניים וצדקות בברייתא דג' רגלים הא אתא רבא ופירשה דלאלתר הוא דמחייב ולא תנא ג' רגלים אלא אשארא דתנא במתניתין ומעשרות דקתני מתני' מיירי במעשרות הניתנים לזולת כגון מעשר א' או מעשר עני אבל מעשר שני ומעשר בהמה לא באו לחייוב בל תאחר דהא דידיה הוא ואין צודק בו מאמר תשלומין ליאמר עליו מאמר לא תאחר לשלמו והגם דבפסיקתא קתני להדיא בברייתא דלא תאחר וז"ל ומעשרות דכתיב וכל מעשר הארץ כו' ע"כ דמוכח דבמעשר ב' משתעי בהכרח לומר דאסמכתא בעלמא ותדע דקתני התם בהדי מעשרות הפסח ומה שייכות יש לקרבן פסח

בלא תאחר אלא תנא סמך לכל הקרבנות בהאי קרא והמשכיל יבין דאין דינם נכלל בלא תאחר לשלמו דהא אין פסח בתשלומין אם עבר יום י"ד וכמו שאנו אומרים גם כן בדין הצדקה דאין דינה שוה להאמורים בפסוק אלא דהתנא כלל הכל ה"נ אמרינן דנקט מעשרות לענין העלאת מ"ש לירושלם שצריך להעלותו אבל אינו נכנס בגדר מאמר לא תאחר לשלמו לעבור בלאו בגבול ג' רגלים ומה שכתב רמב"ם דעובר עלייהו בעשה ברגל א' דין זה עיקרו בפסוק ובאת שמה והבאתם שמה וכו' דמצוה הכתוב להביא את כל נכסי קדשים שיש בידו ושם הזכיר להדיא מעשר בהמה ומעשר דגן כדקתני ר' עקיבא וז"ל ומעשרותיכם בב' מעשרות הכתוב מדבר מעשר דגן ומעשר בהמה ומשמע מעשר דגן בין מעשר הניתן לזולת שהוא מעשר א' בין מעשר הראוי לבעלים בירושלם שקבע לו המקום זמן בבואו למקום ואם לא הביא בטל עשה ולזה כתב רמב"ם אחר נדרים כו' ומעשרות פי' כל מין מעשר ומתנות עניים וכו' והגם דמתנות עניים לא רמיזי בהאי קרא דוהבאתם שמה סובר רמב"ם מידי דהוה אמעשר א' שניתן ללוי שנאמר בפסוק מעשרותיכם ופירש ר' עקיבא מעשר דגן וליכא לדחויי דילמא מעשר שני קאמר דמאן פלג לך לך סתם קאמר ומעתה לא שנא ג"כ שאר נדרים הניתנים לעניים ומה שכתב הרמב"ם בפ"ח מהלכות מתנות עניים אם אין עני יפריש ויניח עד שימצא עני דמשמע תו לא צריך מידי לא היא דסמך על מה שכתב כאן במתנות עניים מ"ע להביא ברגל א' ואתא בכלל מתנות עניים וא"ת מנ"ל לרמב"ם שיפריש מיד דמשמע מדבריו דלא קבע זמן הא לאו קושיא היא דמן הראוי הוא להפריש מיד אלא שאינו עובר בעשה אלא עד עבור רגל א' לזה אמר יפריש ולא קבע לו זמן ולעולם אינו עובר בעשה עד שיעבור רגל א' וסמך על מ"ש בפ' י"ד מהלכות מעה"ק:

דף יז ע"ב

גמ' איזה חג שאתה קורא וקוצר בו כו' לפום מאי דכתיב בכמה דוכתי בהוכחות דכל דהתורה התירה בפי' לא מצו רבנן למיגזר עליה איסור לא תקשה מהכא למאי דכתבו התוס' בד"ה אלא לאו כו' דמדרבנן אסור במלאכת יום טבוח והא הכא דהתורה התירה יום טבוח במלאכה די"ל דהכא לא אתא קרא לשרויי אלא לאשמועי' תשלומין לאחר י"ט ומאי דאמינא דלא מצו חכמים לאסור דבר שהתורה התירה דוקא דאתא קרא להכי לשרויי כההיא דספק ערלה שבאה עליו הלכה להתיר לא מצו לאסור ולפום מאי דכתב רמב"ם בפרק ז' מהלכות כלי המקדש וז"ל יחיד המתנדב עצים או גזירים במערכה אסור באותו יום בהספד ובתענית ובמלאכה כו' ודבר זה מנהג ע"כ כפי זה לא ק' דחז"ל לא אסרו בו מלאכה שהתירה תורה אלא נהגו בו עשות י"ט בהקריבם לפני ה' אי נמי אפשר

לומר דמאי דאמרה תורה וקראתם ובקוצרכם לא דביום קריאה יקצור אלא ה"ק חג שאתה יכול לעשות בו לפעמים קריאה לפעמים קצירה הא כיצד יום תשלומין וקראתם יום שאינו תשלומין קצירה ולאו למימרא דמדאורייתא אסירה קצירה יום טבוח אלא לומר דלא התיר הכתוב קצירה ביום טבוח להדיא והלכך מהכא משמע דמלאכת קצירה ביום טוב מיהא אסורה מדאורייתא. ורמב"ם בפ"א מהלכות שביתת י"ט כתב וז"ל כל העושה בהן מלאכה שאינה לצורך אכילה כגון בנה או הרס או ארג כו' ע"כ משמע דוקא אלו אבל קצר ודש וזורה איסורייהו מדברי חכמים וכתב עוד שם וז"ל כל מלאכה שאפשר לעשות מעי"ט כו' אסרו חכמים לעשות אותה בי"ט גזירה שמא יניח כו' ונמצא י"ט כלו הולך וימנע משמחת י"ט ומזה הטעם לא אסרו הוצאה בי"ט כו' כדי להרבות בשמחת י"ט כו' אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מעי"ט כו' אין עושין בי"ט כיצד אין קוצרין ולא דשין כו' ולא מקרדין כו' שכל אלו וכיוצא בהן אפשר לעשותן מעי"ט כו' ע"כ. משמע דאם קצר ודש בי"ט לאכול בי"ט אינו לוקה מן התורה אלא מדבריהם מחמת שאפשר לעשותן מעי"ט גזרו עליו כדי שלא יבטל משמחת י"ט וכן ראיתי שכתב הרב המגיד וז"ל דעת רבינו שכל מלאכות שהן באוכלין מותרות גמורות דבר תורה כגון קצירה טחינה כו' אלא שחז"ל אסרו וכו' וקשה אם כן מאי דייק הכא ובסמוך בדברי ר"ל ובדברי ר"י קצירה מי שרי אסיפה מי שרי כו' שרי ושרי אלא ודאי דמדאו' אסירה ולא מיבעיא בי"ט אלא אפילו בח"ה משמע דקצירה ואסיפה אסירה כדקאמר ר"י אלא מעתה חג האסיף כו' חולו של מועד מי שרי כו' ע"כ משמע דאסיפה אסורה בח"ה דהא עלה קאי והרמב"ם פ"ז מה' י"ט כתב וז"ל חולו של מועד כו' הואיל ונקרא מקרא קדש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית מלאכה כו' והעושה בו מלאכה האסורה מכין אותו מכת מרדות מפני שאיסורו מדברי סופרים עכ"ל דעת הרב גלויה דכל מלאכות אפילו מלאכה שאינה צורך אכילה מותרים מדאורייתא והדברים תמוהים דתלמודא קורא לא כזה אני אומר והרב המגיד כתב שסובר הרמב"ם דחולו של מועד דבר תורה מותר בכל מלאכה והברייתות הנזכרות בפרק אין דורשין אסמכתא בעלמא וכו' ובאמת שהסוגיא דפרק אין דורשין מורה שהוא מן התורה כו' עכ"ל ואין בדבריו די השיב נפש בדעת הרמב"ם והתוס' בד"ה חול ש"מ כתבו ליישב דברי ר"י דקאמר חול המועד מי שרי דה"ק כיון דסמכי אקרא לאסור לא מסתבר לאוקומי קרא דשרי ותמיה אני למה העלים המ"מ עיניו מהקשות לדברי רמב"ם גם על זה שאמר דקצירה אסורה מדרבנן מההיא דר' אליעזר בן יעקב דובקוצרכם ומההיא דר"י ור"ל דקא מדייקי מקרא דלאו בי"ט איירי מדקאמר קצירה ואי מדרבנן מאי קושיא והכא לא מצינן לשנויי אסמכתא דאי אסמכתא

מאי קא מוכח ראב"י מקרא דובקוצרכם וכן ר"ל וכו' וליכא למימר דמאי דקאמר קצירה בי"ט מי שריא היינו קצירה דלאו לצורך י"ט ובהא מודה הרמב"ם דאסורה מדאורייתא דא"כ מאי קאמר הש"ס בדרך כלל קצירה בי"ט מי שרי הא שריא לצורך אוכל נפש מיהא ואוקמינן קרא בקצירה דלצורך י"ט וכי תימא הא נמי פשיטא מאי קמ"ל דילמא דאתא לשלול דעת הירושלמי דקצירה אסורה בי"ט אפילו לצורך י"ט ודרשו אך חלק קמ"ל דשרי והגם דקאמר קרא ובקוצרכם סתם דמשמע כל מין קצירה שריא מוקמי' ליה בקצירה שיש בה צורך מועד ותדע דהרי הבערה התיר אותה הכתוב בי"ט להדיא כדאמר בירושלמי לא תבערו אש ביום השבת ביום השבת אסור אבל בי"ט שרי ע"כ ואעפ"כ מוקמי' ליה דוקא בהבערה דאית בה צורך י"ט קצת והא נמי דכוותה ואפילו לסברת הרב המגיד בפ"א מהלכות י"ט שפירש בדעת הרמב"ם דשרי אפילו ללא צורך כלל שאני התם דסובר דבהכרח לאוקומי קרא בהכי דאי לצורך לא צריך קרא מה שאין כן הכא דהוה אסרינן אפילו לצורך כדאמרינן בירושלמי וכדעת רבים מהפוסקים דחולקים על הרמב"ם ואוסרים הקצירה אפילו לצורך קמ"ל וכל זה למאי דאמרינן דמחלק המ"מ בין הבערה והוצאה לשאר מלאכות דבהם לא אמרינן מתוך אלא דוקא לצורך אבל למאן דסובר בדעת הרמב"ם ז"ל דלא מחלקינן בין הבערה והוצאה לשאר מלאכות וכי היכי דהבערה והוצאה אמרינן מתוך כו' הותרו שלא לצורך ואפילו צורך קצת לא בעו כפי זה אין מקום לדברי הש"ס כל עיקר. ומאי דניחא לי למימר הוא לפום הך כללא דאסיקנא דכל מלתא דהתורה התירתה להדיא לא מצו רבנן לאסור כפום האי כללא עולים דברי הרמב"ם על נכון ה"ק קצירה בי"ט מי שריא פירוש אי תימא דעצרת אין לו תשלומין מאי דאמר קרא וקראתם וסמיך ליה ובקוצרכם בי"ט איירי ומאי קמ"ל סמיכות זה ובהכרח לומר דלא אתא אלא לשרויי קצירה בי"ט וכיון שכן לא מצו רבנן לאוסרה כדקי"ל דכל דשרי קרא להדיא לא מצו רבנן לאסור ואמאי אסרו רבנן קצירה בי"ט ומאי דאמר קצירה בי"ט מי שריא תסבול ב' דברים א' מי שרי מדאורייי' להדיא והב' מי שרי מדרבנן דמצית אמרת הכי ומדאשכחן דאסיר מדרבנן שמע מינה דסמיכות ובקוצרכם לאו בי"ט איירי ומוכרח אתה לומר דבחול איירי וסמך ובקוצרכם לוקראתם לומר חג שאתה קורא וקוצר בו והיכי משכחת לה אם לא שנאמר שיש לו תשלומין ולדרך זה יתבאר ג"כ דברי ר"ל דבסמוך. וא"ת ואימא ה"ג דובקוצרכם אתא להתיר קצירה להדיא בי"ט די"ל דלא ניחא לפרושי קרא הכי כל דאיכא לאוקומיה בשום דרשא אחריתי. וליכא לאקשויי להאי כללא דילן דלא מצו רבנן לאסור מלתא דשריא להדיא דאורייתא ממה דאשכחן דאסרו רבנן רבית הגוי הגם דקרא שרי לה להדיא דכתיב לנכרי תשיך דכיון דהתירו כדי חייו

אפילו לשאינו חבר הא מתקיים בהכי קרא דקא שרי רבית הגוי ומתקיים נמי קרא בכל גוונא בחבר דהא לת"ח שרי אפילו טפי מכדי חייו דהא לא משמע להדיא מקרא דשרי אפי' לעם הארץ ואפילו טפי מכדי חייו ולהכי הוא דאסרוהו רבנן והוצרכתי זה הגם דפשוט הוא להסיר עקמימות הלב:

שם רש"י ד"ה ופנית בבקר שהוא חולו של מועד דאלו בי"ט תחומין אסורין ע"כ הוצרך לפרש דהוקשה ליה מנ"ל דבקרבן ראיה וחגיגה די"ט משתעי קרא דנגמור מיניה הקש דחג הסוכות לחג המצות והלא בקרבן פסח דיום ארבעה עשר משתעי קרא ומהשתא דזה אינו בכלל חג המצות דהקרבת פסח ביום י"ד היא ומאי קא גמר לזה כתב רש"י דדריש ופנית בבקר האמור בפסח דקאי על קרבן יום ט"ו דאי על קרבן פסח דבעי לינה קאמר לא אצטריך קרא דאלו בי"ט תחומין אסורין אלא ודאי דאקרבן י"ט קאמר דמצו למיזל במוצאי י"ט ואצטריך קרא למימר בבקר דטעון לינה. ובר"ה דף ה' שכתב רש"י וז"ל ופנית בבקר בי"ט לא קאמר שהרי הוא יום שחיובו ליראות בעזרה כונתו ג"כ להכריח דעל קרבן י"ט קאמר ולא על קרבן פסח וכאן כתב הכרח אחר ותרווייהו איתנהו ומסתברא דהכרח דר"ה אלים מהכרח שכתב בסוגיין דהא איכא לדחויי דילמא אהל שבתוך התחום קאמר קרא אבל הכרח ראשון הוא הכרח עצום דהיכי לימא קרא והלכת בבקר והא בעי ליראות דכתיב שלש פעמים בשנה יראה ומה שפירש בפ"ט דפסחים דף צ"ו וז"ל טעון לינה לילה הראשונה ילין בירושלם מכאן ואילך רשאי לדור בחומה בתוך התחום דהיינו לאהליך לאהל שחוץ לחומה ולא לביתו ממש דהא י"ט הוא ועוד דבעי לאתויי עולת ראיה ע"כ. הנה לפום מ"ש בפסחים מוקי קרא ופנית בבקר דטעון לינה לקרבן פסח פי' הקרב בי"ד כפשטיה דקרא ולא לקרבן י"ט להכי הוכרח רש"י לפרש דמיירי באהל הסמוך לחומה והכריח מב' הכרחיות חד דכתיב בחגיגה וחד דכתיב בר"ה ואמר דהא י"ט הוא וזה הוא הכרח שכתב בחגיגה ואמר הכרח ועוד דבעי לאתויי קרבן ראיה הוא הכרח שכתב בר"ה. ודוקא בפסחים דמוקי לקרא בקרבן פסח הוא דהוכרח רש"י לפרש אוהליך בית שבתוך התחום אבל בסוגיין ובר"ה דגמר חג הסוכות מחג המצות דטעון לינה גלי דעתיה דבקרבן יום ט"ו איירי ושמעינן מיניה דלא סבר לאוקומי אוהליך דאמר קרא בתוך התחום דאוהליך משמע ביתו ובפרק דם החטאת דף צ"ו פי' רש"י וז"ל ופנית בבקר על כרחך בקר של ח"ה קאמר וקרי ליה בקר ראשון כו' ע"כ. התם נמי הוצרך לפרש כן דהאי התם קא גמר לבישול כל הרגל וגמר לחג הסוכות מחג המצות ואי מוקמינן לקרא כפשטיה בקרבן פסח ליכא למישמע מינה מידי לזה פי' רש"י על כרחך בקר של חול המועד והכרח הוא ב' הטעמים שכתב א' בסוגיין ואחד בר"ה ולא

תקשה דילמא בתוך התחום ובקרבן פסח איירי דמשמע ליה לתנא דקרא מיירי דוקא בכל גוונא בכל מקום אשר שם אהלו:

דף יח ע"א

גמרא ולחטאת אם נטמאו ידיו וכו' משמע דוקא שידע שנטמאו וכגון שנגע בולד הטומאה אבל לשאר דברים שהצריכוהו ליטול ידיו לא בעי טבילה ולהכי לא כתב סתם ולחטאת בעי טבילה כל גופו והדבר מובן דבדבר דהצריכוהו נטילה קאמר דבה מישתעי תנא אלא נתכוון לומר דלא הצריכוהו טבילת כל הגוף אלא לטומאה שעיקרה מן התורה כהא שנטמא בולד הטומאה אבל סתם ידים או נגעו בספר לא בעי טבילת כל הגוף. או אפשר לומר לעולם אפילו לשאר טומאות ידים דעקרן מדרבנן בעי טבילה ומאי דקתני נטמאו ידיו להודיע עיקר החשש שהצריכוהו עליו טבילה הוא מחמת טומאת ידים דזולת זה הוה נשמע דכי היכי דגזרו טומאה על הידים מן הסתם ה"נ גזרו טומאת הגוף במעלת חטאת קמ"ל דלא נגעו בה אלא מחמת טומאת ידים והדבר שקול אצלי. ורש"י פי' נטמאו ידיו כו' כגון ולד הטומאה וכגון ספר וכל טומאות שהן מדברי סופרים ע"כ משמע מדבריו ואפילו טומאת סתם ידים נמי טובל לחטאת. והגם דלא כתב רש"י אלא וכגון ספר הוא הדין סתם ידים דמאי שנא. והרמב"ם בפי' המשנה ובפרק י"ג מהלכות פרה אדומה כתב וז"ל מי שנטמאו ידיו בלבד בדברים המטמאין את הידים כגון שנגע באוכלין או במשקין וכיוצא בהן כו' ע"כ. הרי דלא פי' אלא טומאה שעקרה מן התורה וכיוצא בהן ואם איתא דאפי' בספר דינא הכי הו"ל למינקט רמב"ם ז"ל נגע בספר ואפי' סתם ידים אלא ודאי דמוכחא מלתא דדוקא שנטמאו ידיו בולד הטומאה:

שם גמרא מעשר אמעשר לא קשיא הא ר"מ הא רבנן דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר לחולין ולמעשר דברי ר"מ וחכ"א במעשר וכו' ומסקי' הא באכילה דנהמא הא באכילה דפרי ע"כ לפום האי מסקנא לחולין נוטלין ידים לאכילת נהמא ולמעשר אפילו לאכילת פירות לחכמים ולתרומה אפילו לנגיעה בפירות וככ"ע. ואלו הם דברי רמב"ם ז"ל בפי' משנתנו אסור לו לאדם שיאכל לחם ואפילו חולין עד שיטול ידיו וכמו כן חייב ליטול ידיו לתרומה ולמעשר בין לפת בין לפירות וכשנגעו ידיו לתרומה פסולה ע"כ וקשה אמאי לא כתבה בה' מעשר שצריך ליטול ידיו אפילו לפירות והיה נראה לומר דסמך על מה שדקדק לומר בפ"ו מהלכות ברכות וז"ל ופירות של חולין אינן צריכות נטילת ידים ע"כ דקדק לומר של חולין לומר לך אבל של מעשר בעו נטילת ידים אלא דבפי"א מהלכות תרומות כתב וז"ל כל האוכל תרומה ואפילו פירות צריך נטילת ידים כו' ע"כ דמשמע דוקא של תרומה אבל של מעשר

לא בעו נט"י לפירות בשלמא מאי דלא כתב פיסול תרומה בנגיעת ידים אמרינן דסמך על מה שכתב בפרק ה' מהלכות אבות הטומאה הלכה ח' וז"ל ואם נגע בתרומה קודם שיטול ידיו פסולה ונשרפת על טומאה זו ע"כ. והגם דאיכא למידק דכיון דפוסלת בנגיעה מאי קמ"ל דבעי נטילה פשיטא דהא אם לא יטול ידיו הרי הוא לשריפה עומדת בנגיעתה. י"ל דנקט בהלכות כדקתני במתניתין נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה וא"ת גם על המשנה אנו דנים אמאי איצטריך. י"ל דלא תימא דבעי טבילה כלקדש קמ"ל דדי בנט"י והיינו נמי טעמיה דרמב"ם. אלא דסוף סוף קושיתנו הראשונה אמאי לא כתבה רמב"ם נטילת ידים לפירות מעשר במקומה עומדת דמדבריו בפ"ו מה"ב משמע דנוטלין לפירות מעשר ומפי"א מהלכות תרומות משמע דלא והגם דבפי' משנתנו כתב דבעינן נטילת ידים לפירות מעשר הרי כתב בפ"ב דביכורים בפי' משנת התרומה והביכורים וכו' וז"ל וכן פירות מעשר אינו חייב בנ"י לאכילתן ופירות תרומה צריך שיטול ידיו כו' ע"כ:

והנה לפום מאי דכתב בפי' המשניות מוכחא מלתא דסובר דטעון נטילה לפירות מעשר מדכתב הכי במשנתנו דהא מאי דכתב בהך מתניתין דפ"ב דביכורים פירושא דמתניתין אורחיה לפרש הכי משא"כ במתניתין דלא קתני שום עדיפותא במעשר ואעפ"י כן כתב רמב"ם דבמעשר נוטל ידיו לפירות הרי זה בא ללמד דפסקיה לענין הלכה קאמר ומהכא יש מקום לומר דטפי אית לן לסמוך על דיוק דבריו בפ"ו דברכות אלא דאין הדעת מסכמת לזה דעל מי סמך הרמב"ם ז"ל להכריח כן בדבריו כפי מה שכתב ביד מיהא דפשיטא דלא סמך להבין פסקיו ממה שפי' במשנה. ונראה טפי להכריע דכל דלא אמר בהדיא לא מחמרינן ומה גם בכל כי האי גוונא דאינן אלא תקנות דגדר טהרות וכפי זה פסק רבינו כר' מאיר והגם דרבנן רבים נינהו כיון דסתם לן ר' כר"מ בהך מתניתין דביכורים פסק כסתם משנה ומאי דכתב בפירו' דמתניתין דילן דלמעשר בין לפת בין לפירות אפשר ג"כ דטעמו לומר דמתניתין יכולה להתפרש כרבנן נמי אבל אין פירוש זה מוכרח לסמוך עליו לומר דסתם לן תנא כוותיה משא"כ הך סתמא דפ"ב דביכורים דמפרש' להדיא כסתם דלא כחכמים. ומאי דלא כתב רמב"ם בדין ביכורים שטעונין נטילת ידים אפי' לפי' והערב שמש סמך על מה שכתב בפרק ג' מהלכות ביכורים הלכה ה' וז"ל אכילת ביכורים כאכילת תרומה לכל דבריו כו' ע"כ:

דף יט ע"א

גמרא כאן לחולין כאן למעשר ומנא תימרא כו'. הגם דמאי דמשני כאן וכו' הוא בטהרת ידים והוה מצי לאתויי דלחולין לא בעו כונה מההיא מתניתין דמכשירין דמייתי בסמוך

פירות שנפלו כו' ולעולם לענין טבילת הגוף אפילו לחולין בעו כוונה וגם בזה לא הוה צריך לדחוקי מתניתין בין רישא דקתני הוחזק לחולין בין סיפא דקתני טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל והוה מוקי להו כפשטייהו. אלא טעמא הוא משום דרב נחמן בשיטת רב רביה קאי דסובר דאפילו נדה לא בעיא כוונת טבילה לטומאתה החמורה כדאי' בחולין דף ל"א ולהכי הגם דהכא לא קא משני אלא לטהרת ידים ה"ה לטהרת הגוף ואולי דהש"ס הכא מייתי מאי דאתמר בחולין עלה דההיא דנדה דטבלה בלא כוונה דאפליגו רב ור"י וכן דרך הש"ס דמייתי משא ומתן דאתמר בענין אחד על ענין אחר לפרשו הגם דלא אתמר עליה ורמב"ם כתב בפ"א מהלכות מקואות כל הטובל צריך להתכוון בטבילה ואם לא נתכוון עלתה לו טבילה לחולין ואפי' נדה שטבלה בלא כונה כגון שנפלה לתוך המים כו' הרי זה מותרת לבעלה כו' ע"כ פסק רמב"ם דאפי' לטומאה דאורייתא לא בעי כונה לחולין כרב והגם דר"י פליג עליה התם וקי"ל רב ור"י הלכה כר"י הכא שאני דאיכא רב נחמן דקאי כרב ולא אשכחן מאן דפליג עליה דרב נחמן להדיא. והגם דרבא מותיב לרב נחמן מאי דמותיב ליה ממתני' הא דק ואשכח כוותיה דרב נחמן וליכא לאוכוחי מדברי רבא מדמותיב לר"נ דסבר כר"י דכונת רבא לא הוי לפלוגי אלא להבין ישובי דמתנייתא לפום הך שינוייא דר"נ ובתר דדק ואשכח ממילא דקאי נמי בהאי שיטה:

וראיתי להרשב"א בחידושי חולין שכתב הלכה כרבי יוחנן כללין ואמר שהרמב"ם פסק כרב ויראה לו דטעמו הוא משום דסובר דסתמא דתלמודא הוא דאמר מנא תימרא דחולין לא בעי כונה והגם דדחי דילמא וכו' דחויא הוא ולא שבקינן פשיטותא מקמי דחוייא ע"כ. ואין נראה דמנא ליה לרמב"ם לסבור דסתמא דתלמודא קאמר לה ואדרבה הסברא תכריח היפך דאין דרך הש"ס לומר כה"ג מנא תימרא כו' במלתא דקא חזינן דאיפליגו בה אמוראי דאי נמי סובר דמתני' מסייעא לחד הול"ל מתני' מסייעא למ"ד כו' א"נ לותביה למ"ד הפך הנשמע מפשטא דמתני' ולא לימא מנא תימרא אלא ודאי דטעמא דרמב"ם הוא דרבא לא פליג אדר"נ ומה גם בתר דאשכח מתני' דקתני כר"נ ותדע דבחולין קאמר דתיהוי הך תיובתא כר' יוחנן אי לאו דאשכח תלמודא לאוקומי מלתא דר"י כר' יונתן וכו' נמצאת אומר דלרבא יתחייב להודות לרב נחמן מכח הך ברייתא וכיון דאמר הש"ס דק ואשכח ושתק תלמודא ולא מסיים בה ואיהו סבר כר' יונתן ש"מ דהכי ס"ל. וראיתי בתוספתא ריש פ"ג שכתב וז"ל הטובל אם נתכוון טהור ואם לאו טמא אבל המטביל ידיו בין כך ובין כך טהור ע"כ. וקשה הרי להדיא דמחלק בין טובל למטביל. ונראה דתוספתא זו אתיא כר' יונתן דמייתי הש"ס בחולין דסבר ר' יוחנן כוותיה דבעי כונה לטבילה לחולין ומסתברא דלא פליג אלא בטבילה אבל בנטי' ידים מודה דלא בעי כונה ובהכי נמי לא

מפליג פלוגתייהו והיינו דברי התוספתא דהצריך כונה לטבילה ולא לטהרת ידים והגם דר' יוחנן סבר לה הכי לא פסק הרמב"ם כר' יוחנן הגם דקי"ל רב ור"י הלכה כר"י מטעמא דאמוראי בתראי קיימי כרב נחמן וגם רבא קאמר הש"ס נפק דק ואשכח כאלו לא הוחזק למעשר אבל לחולין הוחזק משמע דהכי מסיק נמי רבא ולהכי פסק רמב"ם כר' יוחנן. תו נר' לפרש דברי התוספתא להעמידה כהלכה עזה"ד הטובל אם נתכוון פי' לדבר שנתכוון עליו טהור דבעי' אם הוא לקדש שיכוון לקדש וכן עזה"ד אבל המטביל ידיו בין כך ובין כך כו' פי' בין נתכוון כך ובין נתכוון כך טהור כי לא עשו מעלות אלו אלא בטבילה אבל בטהרת ידים הנוטל ידיו לחולין טהור לאכול מעשר ולהכי לא סיים בה אפי' לא נתכוון דהוי נשמע לא נתכוון כל עיקר אלא דממה שכתב רמב"ם בפי"ג מהלכות אבות הטומאות וז"ל וכן הטובל ידיו צריך כונה אפי' למעשר וממעשר ומעלה צריך כונה כו' ע"כ. איכא למידק בדברי רמב"ם אחר שאמר אפילו למעשר צריך כונה הדבר מובן דלא מיבעיא קאמ' לא מיבעיא למעלה מן המעשר אלא אפי' למעשר צריך כונה ומה צורך עוד לומר ומן המעשר ולמעלה צריך כונה אלא נראה שכונתו היא עזה"ד ומן המעשר ומעלה צריך כונה לאיזה דבר הוא טובל אם למעשר אם לתרומה אם לקדש כו' ולפי זה משוה דין טהרת ידים לטבילה דבעינן שיכוין אם לתרומה אם לקדש וזה הפך מה שפי' בברייתא קושטא הוא דצריך לדעת מנא ליה לרמב"ם ז"ל האי דינא לומר דגם בנטילת ידים נטל לזה אינו טהור אלא לאותו דבר שנטל בשבילו וצריך להתישב בדבר:

שם גמרא איתיביה רבא הטובל לחולין כו' ה"ק שהוחזק כו' פי' ל"מ אם נפל לאמת המים וטבל בלא כונה אלא אפילו הוחזק לחולין פי' טבל והחזיק עצמו כיון שאינו אלא לחולין לא הוחזק למעשר אבל לעולם לחולין לא בעי כונה כל עיקר וטעמא דמלתא כיון דדבר תורה לא בעי כונה לאכילה כל עיקר לא עשו מעלה בחולין אלא דוקא בדברים שיש בהם קדושה:

שם איתיביה טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל כו' כאלו לא טבל למעשר ע"כ. רש"י ז"ל פירש במשנה וז"ל ולא הוחזק לא נתכוון לשם טבילת טהרה אלא לרחיצה בעלמא ע"כ. וקשה לדבריו פשיטא השתא דכבר שמעינן ברישא טבל לחולין שנתכוון מיהא לטהרה אעפ"כ לא הוחזק למעשר בהיכא שלא נתכוון לטהרה כל עיקר אלא לרחיצה מיבעיא. והרמב"ם בפרק י"ג מה' אבות הטומאות כתב וז"ל טבל סתם ולא נתכוון לא' מכל אלו הרי זה טהור לחולין בלבד ע"כ וכן הם דבריו בפירוש המשנה משמע דמפרש הכי מאי דקתני מתני' טבל ולא הוחזק וכפי דבריו חידותא דדינא קמ"ל סיפא דאפי' לא הפליג מעשר ושאר הטהרות מדעתו כמו שהפליג ברישא כשטבל לחולין להדיא

ושלל בדעתו מעשר ולמעלה. והתוס' ראיתי שכתבו כן ובהכרח לומר דמפרשי כדעת הרמב"ם ומה שכתבו התוס' בתירוצם ראשון ליתא דהא תנא לא הוחזק קתני והיכי מצינן לאוקומי רבותא דחולין דלא הוזכר דמהניא בהו כל עיקר ואדרבה משמע כאלו לא טבל אפילו לחולין אלא ודאי דדרך שני עיקר. ובתוספתא ריש פ"ג דחגיגה תניא וז"ל איזו היא חזקה כל שעודהו רגליו במים טבל לקל שבהן והוחזק לחמור שבהם מה שעשה עשוי הטובל על מנת לעלות מטומאה לטהרה הרי זה טהור בכולן ע"כ רישא דתוספתא זו היא מאי דמייתי תלמודא דפריך מינה לרבי אלעזר דקתני אם עודהו רגליו במים אפילו טבל לקל שבהם יכול להחזיק עצמו לחמור וסיפא קתני להדיא דאם נתכוון לעלות מטומאה לטהרה הרי זה טהור אפילו לקדש ולחטאת ודוקא אם טבל לקל להדיא שהפליג ממנו החמור הוא דאסור לחמור ולפום זה צריכין אנו לפרש מתניתין כפרש"י שפירש טבל ולא הוחזק היינו בלא כונת טבילה דאם לא הוחזק כפי' הרמב"ם הרי ברייתא קתני להדיא דמותר בכולן ומה שהקשינו לדעת רש"י מאי קמ"ל י"ל דקמ"ל מתני' מאי דקתני בברייתא דטבל סתם להעלות מטומאה לטהרה טהור לכל והכי פירושא טבל ולא הוחזק פי' בלא כונת טבילה כאלו לא טבל למעשר דדייקינן מינה אבל טבל בכונת טבילה לטהרה בעלמא הרי זה טבל גם למעשר וכו' והיינו דקא תני בתוספתא אלא להרמב"ם קשיא. ויש לומר דהרמב"ם הוכרח לומר דמתני' דלא כהך תוספתא דהא מאמר לא הוחזק לא מש' לא נתכוון אלא לא הוחזק לדבר אחד וכיון דכן מוכרח אתה לומר דמתניתין דלא כהתוספתא ולא חיישינן להתוספתא כל דמתניתין איפכא ולהכי פסק טבל סתם אינו טהור אלא לחולין ואי לאו דברי הרמב"ם ז"ל הוה נראה דהתוספתא איירי במי שטבל בתנאי להחזיק עצמו בטהור והוא מה שדייק לומר ע"מ לעלות מטומאה לטהרה ומתני' דקתני טבל ולא הוחזק דהיינו סתם כאלו לא טבל פירושה הוא דטבל להעביר הטומאה הידועה לו לא להחזיק עצמו בטהור ובכה"ג לא טבל אלא לחולין אלא דלהרמב"ם לא משמע ליה האי פירושא. ואפשר לומר להשוות דעת רש"י לדעת הרמב"ם שלא פירש רש"י לא הוחזק נתכוון לרחיצה אלא לפום פשטא דמתני' דמשמע כאלו לא טבל לגמרי אפי' לחולין וכדסלקא דעתיה דרבא דמותיב מינה לרב נחמן דלפום האי פירושא לא מצינן לפרושי טבל סתם כאלו לא טבל דקשה אמאי כאלו לא טבל כיון דנתכוון לטבול אמאי בעי שיכוין לחולין להכי הוכרח לפרש מאי לא הוחזק לא נתכוון אלא לרחיצה ובזה יודה הרמב"ם נמי אבל לפום מאי דמסיק מאי כאלו לא טבל למעשר מודה דהכונה היא כפירוש הרמב"ם דטבל סתם ולא החזיק עצמו לאחד מהדברים. אלא דק"ל לפי זה ממה דאמרינן בחולין עלה דההיא דאשכח רבא

טבל ולא הוחזק מותר לחולין ואסור למעשר וז"ל אמר ליה אביי לרב יוסף לימא תהוי תיובתא דר' יוחנן מהא אמר ליה ר"י דאמר כר' יונתן כו' ע"כ קשה מאי תיובתא מהא לר"י דאי מוקמינן לה בטבל סתם אימור דפליג רבי יוחנן אדרב אלא בנפילה מן הגשר שלא נתכוונה לטבול אבל נתכוונה מיהא לטבילה פשיטא דמותר לחולין ואדרבה ק"ו הוא דהא איכא סברא דטבלה סתם דמותר גם למעשר כו' ומוכרח לומר דמהאי טעמא נמי נתחייב לפרש מאי לא הוחזק שלא נתכוונה לטבילה אלא לרחוץ ומגופה דמתני' מוכיחין הדברים דקתני מותר לחולין פשיטא אלא ודאי דלא הוחזק דקתני הוא לא חשב בטהרה כל עיקר להחזיק עצמו בה ועל זה קאמר אביי נימא תהוי תיובתא לר"י ומהשתא הדרינן לקושיתנו ראשונה על דברי הרמב"ם אמאי לא פסק כתוספתא דקתני טבל על מנת לעלות מטומאה לטהרה הרי זה טהור לכולן דהא ליכא לדייוקי ממתני' איפכא ופירו' ולא הוחזק דקתני הוא שלא נתכוון לטבילה אלא לרחיצה כדמוכח מברייתא ויש לומר לעולם מאי דקתני מתניתין טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל פירושו הוא טבל סתם ושאני ברייתא דקתני סיפא ומותר לחולין דאי מוקמינן לה בטבל סתם מאי למימרא אטו לחולין בעי כונה הא לית דארע מיניה וכיון שנתכוון לטבילה פשיטא דמותר לחולין להכי בהכרח לאוקומי ברייתא בשלא נתכוון לטבילה ובהכי הוי חידותא דדינא בחולין דמותר דסד"א דבעי כונת טבילה וכר' יונתן קמ"ל:

עוד נראה לאלומי פסקיה דהרמב"ם דטבל סתם אינו טהור לכולן מדקתני סיפא דמתני' טבל לחמור מותר לקל קשה פשיטא אי תימא דאפילו טבל סתם טהור לכולן טבל לחמור מיבעיא למימר אלא ודאי דדוקא טבל לחמור הוא דמותר לקל אבל טבל סתם לא ודוק.

ותו מההיא דאמר רבי אלעזר טבל ועלה מחזיק עצמו לכל מה שירצה ואוקמוה דמיירי בטבל סתם דוק מינה טעמא דמחזיק עצמו אבל לא החזיק עצמו בעודו לח כגירסת הספרים שכתבו התוס' לא הוחזק הרי להדיא דלא כההיא תוספתא ומדלא אשכחן דפריך תלמודא מההיא תוספתא לר"א שמע מינה דלא קיימא כהלכתא הך תוספתא:

שם גמרא א"ר אלעזר טבל ועלה מחזיק כו' ע"כ ע"ש משמע דבהא מלתא ליכא מאן דפליג דכל שסמוך לעלייתו החזיק עצמו הגם שלא החזיק עצמו בשעת טבילה ש"ד וקשה אמאי לא פסקה רמב"ם בהלכותיו בשלמא ההיא דרגלו אחת במים דמהני אפילו החזיק לחולין לא כתבה הרמב"ם ז"ל משום דלא קיימא אלא כר"י אלא דר' אלעזר משמע דאתיא ככ"ע ואפשר דהרמב"ם נתכוון לפסוק הא מלתא דרבי אלעזר במה שדקדק להאריך בלשונו לומר טבל סתם ולא נתכוון לאחד מכל אלו ע"כ למה הוצרך לומר סתם ולא נתכוון כו' דהיה די לומר טבל סתם או טבל ולא נתכוון לאחד מכל אלו אלא שרצה

לומר עז"ה טבל סתם ועוד שלא נתכוון אפילו אחר טבילה לא' מכל אלו תנאי הוא הדבר שאני אומר שלא הוחזק אלא לחולין אבל טבל סתם ונתכוון אחר טבילה לא' מאלו שפיר דמי דמשכחת לה שיטבול סתם ויתכוין אחר כך לדבר ויועיל והיינו מלתיה דר' אלעזר:

שם גמרא מיתיבי עודהו רגלו כו' מדפריך הש"ס מהאי מתני' משמע דהויא כהלכתא וקשיא לרבי פדת דמוקי לה כר' יאודה הא קי"ל הלכתא כת"ק וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות מקואות וז"ל מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים הראשון טהור והשני בטומאתו. וי"ל דהכי פריך מדר"י נשמע לדרבנן דרגלו אחת לר"י ככולו בתוך המים לרבנן אבל עלה לא ולעולם הלכה כחכמים דאפי' רגלו של ראשון במים א' טהור ושני טמא:

שם גמרא מאן תנא כו' ר"י דתנן כו' והגם דמאי דקתני ר"י רגלו אחת אינה אלא בגוד אחית לטהר הב' אבל לא גוד אסיק וכדמסיק בסמוך דגוד אחית אית ליה גוד אסיק לית ליה והכא דקאמר רגלו א' הוחזק לקל הוחזק לחמור משמע דחשיב כאלו המים עולים והיינו גוד אסיק לא היא ולעולם גוד אחית אית ליה אלא דהכי קאמר מאן תנא דחשיב דעוד רגלו במים מישך שייך בהדי מים לענין טובל שני שמשלים לו מ' סאה במים שנטל מי שעודנו רגליו במים ר"י היא אבל לרבנן הו"ל כאלו עלה ואין לו שום שייכות במים כל עיקר ונחשב המקום חסר:

שם גמרא איכא דאמרי כו' הרמב"ם לא חלק בין טומאה דרבנן לטומאה דאורייתא משמע דסבירא ליה דבכל גוונא הוי שני טמא וקשה והא קי"ל כלישנא בתרא ומה גם במילי דרבנן ולישנא בתרא לקולא לכ"ע כלישנא בתרא וי"ל דכיון דלישנא קמא קאי כוותה ר' פדת פסק כוותה ועוד כיון דלישנא קמא לא קאמר לה תלמודא בלשון איכא דאמרי אלא סתם משמע דמסכים לה הש"ס ולהכי אלימא לישנא קמא מלישנא בתרא:

דף כ ע"א

גמרא וליטמי מה שבתוך הסל וכו' מוכח דכשאומר שמרתיו מדבר המטמאה אין מה שבתוך הסל טמא ולא פסול. והרמב"ם כתב בפי"ג מהלכות משכב ומושב וז"ל היה סל על כתפו ומגרפה בתוך הסל ואמר בלבי היה לשמור הסל ולשמור המגריפה מדבר המטמאה אבל לא מדבר הפוסלה הסל טהור והמגריפה טמאה וכל התרומה שבסל טמאה מפני המגרפה שפוסלת אוכלין שבסל ע"כ וזה הפך דברי הש"ס:

וראיתי להרב כ"מ ז"ל שפירש דה"ק שמרתיה מדבר המטמאה פי' שגורם לה טומאה לטמא אחרים אבל לא שמרתיה מדבר הגורם לה טומאה לפסול אחרים ע"כ. ופי' זה הוא רחוק ליאמן בפשטת דברי הש"ס ומכל שכן בדברי רמב"ם ודאי דאין פי' זה צודק כל

עיקר ואין להאריך בקושיא כי נכרת היא לעין כל ולמעלה מזה כתב גבי הך דחבית של יין ונמצאת של שמן דמיירי באומר שמרתיה מדבר מטמאה וכו' וההיא לא מצינן לפרשה הכי. והנכון בעיני הוא דטעם רמב"ם הוא דהא דקאמר ולא שמרתיה מדבר הפוסלה במאי הוי בהכרח לומר כמו שכתבו התוספות והכריחו בד"ה שמרתיה דהוי בטומאת משקין דמטמאין הכלים וטומאה זו לא משכחת לה שיעשה הכלי ראשון אלא ב' דכל משקין שמטמאין מדרבנן אינן אלא ראשון וכלי הנפסל מהם אינו אלא ב' ולא משכחת לה שיהיה הכלי הנטמא מהמשקין הנז' שלישי אלא שני וכיון דכן בהכרח דפוסל אוכלי תרומה כדקי"ל שני עושה שלישי בתרומה ומהשתא בהכרח דמאי דקאמר הש"ס דהיכא שאומר שמרתיה מדבר הפוסלה דאינו פוסל אוכלין שבתוך הסל מיירי באוכלי חולין דאין שני עושה שלישי בחולין ודברים אלו אמתיים מצד עצמן הם כיון דלא משכחת לאוקומה אלא בטומאת משקין נתחייב לומר שאם מה שבתוך הסל חולין טהורים ואם הם תרומה טמאין כי ב' עושה שלישי בתרומה ועיקר ומה שדקדק הכ"מ בגמרא מאי דקאמר המגרפה טמאה ולא אמר פסולה אין הש"ס מדקדק בהכי וקורא לפסול טמא ותדע דהרמב"ם גופיה בדין זה כתב וכל התרומה שבסל טמאה מפני המגריפה שפוסלת ע"כ. הרי דקרי לה טמאה במקום שאינה אלא פסולה ומה שדקדק ג"כ במאי דמקשה הש"ס ולטמי מה שבתוך הסל דמנא ליה דלא. י"ל דכיון דקאמר הסל טהור והמגריפה טמאה משמע דהכל וכל מה שיש בו קאמר דטהור ולא הוציא אלא המגריפה והדברים ברורים ודכתיבנא עיקר:

שם גמרא אלא לר' יונתן כו' פירוש דהא ודאי כשאמר לחבירו תנה לי מיירי במכיר חבירו שהוא חבר דאם אינו מכירו תיפוק ליה דטמאה מחמת מגע עם הארץ ואם תאמר אמאי לא פריך ולשמור אותם חבר זה הנותנה וליכא למימר דמיירי דאינו מכירו לבעל המעפורת שהוא חבר דא"כ היכי מצי ליגע בה והלא בגדי עם הארץ מדרס לפרושים אלא טעמא הוא משום דסובר דאינו צריך לשמור הוא בגדי חבירו חבר ולא יהיב דעתיה לשומרם כבגדיו ולהכי לא פריך אלא על החבר בעל המעפורת ומשני חזקה אין אדם משמר מה שביד חבירו כו' וז"ל הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות משכב ומושב נפלה מעפורת' ממנה ואמרה לחבירתה תנה לי ונתנה לה נטמאת גזירה שמא יתננה לה עם הארץ או שלא יהיה החבר משמרה שאין אדם משמר כלים שאינם שלו ככליו אלא אם כן הודיעו שסמך עליו ע"כ. קשה מנא ליה לרמב"ם גזרה זו ותו אמאי תלה הרמב"ם הטומאה מחמת שאין אדם משמר כלים שאינם שלו ולא אמר מאי דאמר הש"ס הטעם דאין אדם משמר מה שביד חבירו. והיה נראה לומר לזה דנתן טעם באגב למה אין אנו

מטהרים מחמת שמירת הנותן אלא דאין זה מספיק דהא לא משמע מדבריו דמטמא אפילו שמר בעל הבגד ודין זה חידוש גדול הוא תו חזות קשה הוגד בדברי הרמב"ם שכתב שם באותו פרק הלכה ה' וז"ל היו חמריו ופועליו טעונים טהרות ועוברים לפניו אע"פ שהפליג יותר ממיל הרי אלו טהורות מפני שהם בחזקת שהוא שומרן והם מפחדים ליגע ואומרים עכשיו יבא שהרי הוא בא אחרינו כו' ע"כ. משמע מדבריו דמיירי בפועלים עמי הארץ המטמאים במגען ממה דקאמר והם מפחדין ליגע הא למדת שפוסלין בנגיעתן וקשה הרי גמרא ערוכה היא דמתניתין דמטהר חמריו ופועליו לכך ולא בעינן שבא אחריהן אלא לחשש מגע עם הארץ חבריהם ולא לחשש מגע עצמן. והנה בפרק י"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה י"ז כתב וז"ל וכל הדברים האלו בחביות סתומות אבל בפתוחות אפי' לא שהה מאחר שהודיעו שהוא מפליג היין אסור ע"כ. מוכח מדבריו דאם לא הודיעו שהוא מפליג הגם שהחביות פתוחות לא חיישי' למגע גוי לפום האי פסקא לא סלקא נמי מאי דאתמר בסוגייא דע"ז דף ס"ט דגרסי' עלה דההיא משנה דקתני נכרי שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום אם היה בחזקת המשתמר מותר ואם הודיעו שהוא מפליג כדי שיסתום כו' גרסי' עלה וז"ל היכי דמי בחזקת המשתמר כדתניא הרי שהיו חמריו ופועליו כו' מ"ש רישא כו' עד סוף הסוגי' ופי' בו רש"י ותו' ב' דרכים לרש"י סובר הש"ס דטהרות בידיהם משמע ונגעו בהם ולהכי פריך מ"ש רישא כו' והקשו עליו התו' לוקמה בחביות ולא ליפרוך ופי' הם ז"ל דמיירי בחביות פתוחות שיכולים ליגע תיכף ואפילו לא הפליג סובר הש"ס שיכולים ליגע יעש"ד. והנה הרמב"ם ז"ל מוכח מדבריו דלא סבר לה לא כרש"י ולא כפי' התו' דממה שכתב בההיא דחמריו ופועליו שהם מתפחדים ליגע ואו' עכשיו כו' הרי דבחביות איירי וממה שכתב בההיא דיין מאחר שהודיעו שהוא מפליג אסור דון מינה דאם לא הודיעו דמפליג אפילו פתוחות מותרות ומעתה נפלאה דרכו דרמב"ם בפי' דסוגיא בין דחגיגה בין דע"ז וזה נוסף על שאר דקדוקים שכבר העירו עליהם ראשונים אשר על כן לדידי חזי לי דרמב"ם סובר דלא פריך הש"ס מ"ש רישא ומ"ש סיפא אלא מקמי דידע מאי דחדית רבא בבא להם דרך עקלתון גם מאי דאמר מסמך סמכא דעתייהו דלפום הכי שנא רישא ושנא סיפא דרישא כיון דלא אמר להו אני אבוא אחריכם הגם שהפליג חיישי שיבא להם פתע פתאום באיזה דרך עקלתון ולהכי מפחדי ולא נגעי וטהרות טהורות הגם דלא הטבילן לכך וסיפא כיון דאמר להם שיבא אחריהם תכף שנתעלמו מעיניו טהרותיו טמאות ודברי רבא לא אשינוייא דר' יצחק נפחא קאי אלא שינוייא בפני עצמו וכדבריו עיקר דבתראה הוא ומאריה דתלמודא ובמסקנא קאי דדברי ר' יצחק נפחא מוקשים

נינהו ותו הא מלתא ממשנה דפ"י דטהרות דתנן עד כמה ירחיקו ויהיו טהורין עד כדי שיהיה רואן ע"כ. ופי' רמב"ם בפי' המשנה וז"ל באשר כבר נטהרו והוא שומר עליהן אם הרחיקו מהן עד שלא יראם אז יצאו מזאת החזקה וישבו בחזקת עם הארץ אשר עמי הארץ הם בחזקת טומאה ע"כ ואם כן פועליו שטיהר כשאינו רואה אותם מה הועילה טהרה שטהרם הרי שבו לטומאתן וכאילו לא נטהרו וקושטא הוא דאיכא ליישב שינויי דחיקי אלא כיון דלא קיימא שינוייא דר' יצחק נפחא לא חש הש"ס לשאת במילתיה ולפום השתא סלקא מלתא בפירכא דהא אדם שומר מה שביד חבירו דהא טהרותיו ביד חמריו וטהורות מחמת שמירתו ולהכי כשכתב הרמב"ם הך דינא דר' יונתן דנפלה מעפרתו לא אשכח בה טעמא לפי דבש"ס לא אשכח לה טעמא ובהכרח למימר דהוי משום גזרה או משום שאין אדם משמר של חבירו וליכא למימר כיון דסלקא הא מלתא דר' יונתן בקושיא דש"ס ליסתור דינא דהא לא מותיב הש"ס דאשכח אפכא אלא טעמא קא בעי למינדע ולאו משום דלא אשכח טעמא סתרינן למימר' דאמורא וגילה הרמב"ם דעתו דאדם יכול לשמור מה שביד חבירו ממה שאמר שאין אדם משמר כלים שאינם שלו וכו' פירוש טעם הטומאה משום שאנו באים לסמוך על החבר המחזיר לו המעפורת אבל כשאנו סומכים על הבעלים לא גרע מחמריו ופועליו ולהכי הקדים הרמב"ם דין חמריו ופועליו ולא התנה בהם שטיהרם לכך וטהורים מחמת שמירתו של הבעלים ומה שלא אמר בבא להם דרך עקלתון לא בהלכות מאכלות אסורות ולא בהלכות משכב ומושב כבר ישב הרב בכ"מ דבמה שכתב והם מפחדים שם העיר הרמב"ם שמאמר בא להם דרך עקלתון לאו אוקמתא אלא נתינת טעם ההיתר שיחושו שבא להם וחששא זו ישנה תמיד אלא מה שיחס הרב מאמר זה בבא להם דרך עקלתון לר' יצחק נפחא לא היא ואינו אלא מדברי רבא דמשני הכי כדאיתא בע"ז להדיא ודברי ר' יצחק נפחא למאי דכתיבנא נסתרו ופי' דסוגיא דע"ז נמי דקאמר ה"ד בחזקת המשתמר מתוקמא כאוקמתא דמסיק הכא בברייתא דטהרות רישא כיון דלא אמר אני אבא אחריהם חיישי שיבא תכף דרך עקלתון וסיפא סמכא דעתייהו ולא מרתתי אבל זולת דרכו של הרמב"ם היכי קאמר הש"ס היכי דמי חזקת המשתמר ומייתי ההיא דטהרות ולא דמיא דהתם מיחוש מגע הפועלים ליכא דהא נטהרו לכך ושמירת הבעלים להם לא מהניא כלום והכא איכא מיחוש מגע הפועלים וקא' דמהניא ואמאי דילמא לא קתני התם דמהני אלא כשפועלים נושאי הטהרות לא אסרי בנגיעתם אבל פועלים נכרים דנושאין יין לא מהני בהו בא להם דרך עקלתון. ותו אי במטהר פועליו קיימא הרי אין הבעלים עושים שמירה וכדמסיק דאין אדם משמר מה שביד חבירו ופועלים הם השומרים א"כ היכי

הוה דכוותה במתניתין דפועלים גוים. אשר על כן פשטא משמע טפי כהרמב"ם ז"ל דמלתיה דרבא קיימא בפני עצמה וגרסי' אלא אמר רבא והגם דלא גרסי' לה כמה דוכתי אשכחנא דסתר לזה שלפניו ולא קא' אלא וא"ת לדרך זה אמאי קתני מתני' דע"ז אם היה במקום משתמר וכמו שדייקו התו' כיון דכל שלא הודיעם שמפליג נקרא בחזקת משתמר א"כ משתמע שפיר מדקתני בפירוש ואם הודיעם שהפליג י"ל דהכא קמ"ל דכיון דלא הודיעם שמפליג בחזקת משתמר הוי דמפחדי וטעמא קתני ולמאי דישבו התוס' דמתניתין איירי דרואהו מרחוק כל עין רואה שאין זה פשטא דמתניתין ודרכו של הרמב"ם ז"ל דרך נכון ויציב:

פרק ג

שם מתני' הנושא את המדרס נושא את התרומה וכו' פי' רש"י וז"ל נושא את התרומה בחבית שאינו נוגע באוירה ע"כ פירו' המדרס שנושא עמה דאי אדם הנושא אינו אלא ראשון ואינו מטמא כלי מאוירו ולחששת נגיעת המדרס בגב הכלי נמי ליכא למיחש דבכלי חרס עסקי' דאינו מקבל טומאה מגבו:

דף כא ע"א

גמ' ר' אילא אזיל לטעמי' כו' והגם דאוקמתא דחוקה היא דלדבריו הו"ל לתנא לאסמכי' אהדדי כיון דתרוייהו משום חציצה ואמאי פסקינהו בג' דיני אלא משום דאמר ר' חנינא בר פפא עשר מעלות שנו כאן מ"ה פירשה משום חציצה דבזה תרתי חשיב הוי כחדא ואיכא למימר דטעמא דלא קתני להו אהדדי משום דהך סיפא נשנית קמי רבי בתר הכי ולא זזה ממקומה ולטעמא דרבא אין מטבילין כלי תוך כלי אפילו כלים דלית להו כובד ואפילו מחטין דלא פליג בגזירה ותדע דהש"ס בסמוך דקאמר מאי בינייהו דר' אילא ורבא לא אמ' איכא בינייהו מטביל מחטין גופיה שהיא עיקר הגזרה לרבא לר' אילא מטבילין גם לקודש דהא ליכא כובד אלא ודאי דלא פלוג. ובפ"ו דמקואות תנן וז"ל אם היה שק או קופה מטבילין בהם כו' יע"ש ופי' הרמב"ם שם וז"ל ר"ל שאנחנו לא נצריך שתהיה הקופה נקובה כשפופרת הנוד לפי שהמים אשר בהם מתערב במים אשר להתרחבת אריגתן ורוב הנקבים אשר יכנס בהם המים עכ"ל. ופסקה רבינו למשנה זו בפ"ו מהלכות מקואות ולפום משנה זו קשה דהש"ס דידן אמאי קא יהיב טעמא דאין סל וגרגותני שפיו צר כשפופרת הנוד תיפוק לי' מחמת שמימיו מעורבין במי מקוה כדקתני מתני' דמקואות ואפי' יהיה פיו צר אמרינן שפיר שמטבילין בהם. וראיתי לרבינו שמשון שהעיר לקושיא זו שכתב וז"ל והא דאמרינן בפרק חומר בקדש דסל כו' לאו

משום דליבעי שיתערבו המים דרך פיו אלא אפי' אין מתערבין אלא דרך הנקבים כו' ולחולין דלא גזרינן הוה שרי להטביל בשק וקופה אפילו אין בפיו כשפופרת הנוד ע"כ. וקשה במה יישב הרב דברי הש"ס דקאמר להדיא טעם דלא גזרינן בסל מטעם דאין סל וגרגותני שפיו צר. ונראה דפי' דסוגיין הכי הוא סל וגרגותני שאין בפיו כשפופרת ליכא פיר' האי טעמא דחששת אין בפיו כשפופרת הנוד ליכא בסל וגרגותני מטעם דכולה מלאה נקבים ואין תורת כלי עליה. אלא דקשה לי בדברי רבינו שמשון במ"ש ולחולין דלא גזרינן וכו' דמשמע דבתרומה ולקדש גזרינן לטבול בשק וקופה גזירה זו מנין מוצאה ואדרבה מהש"ס מוכח להדיא דאפילו לקדש מטבילין בתוכן כלים:

ונראה דסובר רבינו שמשון דדוקא סל וגרגותני הוא דמטבילין בתוכן לקדש משום דאית בהו תרתי חדא דכולו מלא נקבים והמים נכנסין ויוצאין מאריגתן ועוד דאין סל וגרגותני שפיהם צר אבל שק וקופה דמשכחת לה שיהיה פיהם צר וכמו שכתב הרמב"ם בפי' המשנה וז"ל לא נצריך הקופה שתהיה נקובה כשפופרת הנוד ע"כ. הרי דמשכחת לה שיהיה פיו צר ולזה אין מטבילין כלי תוך כלי לקדש ולפ"ז היינו טעמא דנקט סל וגרגותני ולא שק וקופה גם ידוייק על נכון דברי הש"ס דקאמר סל וגרגותני שאין בפיהן כשפופרת הנוד ליכא דון מינה אם הוא סל שפיו אין בו כשפופרת הנוד אין מטבילין הגם שכולו מלא נקבים שנכלל בכלל גזירת אין מטבילין כלי תוך כלי לקודש וכפ"ז מ"ש רבינו שמשון לחולין לאו לאפוקי תרומה אלא לאפוקי לקדש ומ"מ קושייתנו על הרמב"ם ז"ל לא מצאנו לה תרופה ויגדל הקושי על מרן הכ"מ שם שכתב בפ"ג דמקואות וז"ל אבל לקדש וכו' אפילו היו בסל כו' משנה וגמרא ריש פרק חומר בקדש ע"כ. דמשמע דהדבר פשוט הוא בש"ס כדברי הרמב"ם והדברים תמוהים מאוד. וראיתי להרמב"ם בפי' המשנה שכתב וזה לשונו מטבילין כלים ענייננו שנמלא קופה טהורה בדרך משל מכלים ונטבלם במקוה ולא נעשה כן בכלים שנרצה להשתמש בהם בקדש כי מפני מעלת הקדש נחשוב אותה חוצצת בפני הכלים ע"כ. תפס הרמב"ם פירושו של ר' אילא ולא ידעתי למה הניח מלפרש המשנה כרבא דפסיק כוותיה בספרו הוא היד החזקה. תו איכא למידק אמאי כתב הרמב"ם ז"ל קופה טהורה מה לי טהורה מה לי טמאה דלא מפלגינן בין טהורה וטמאה אלא לרבא אבל לרבי אילא לא נפקא מידי. ואפשר לומר דמשמעות לישנא דמתניתין הביאתו לומר כן כמו שכתבו התוספות ז"ל במשמעות מאי דקתני מטבילין כלים בתוך כלים הוא טמאים בטהורים ולעולם הוא הדין בכלים טמאים וזה דוחק. ואולי דהחציצה דקאמר כאן הרמב"ם היא דאין המים שבמקוה מתערבין עם מים שבכלי זה ואנו דנים בו ככלי שפיו צר והכלי מפסיק בין מים שבמקוה ובין

מים שבכלי וכפי זה היינו דברי רבא דפסק כוותיה והיינו טעמא דכתב הרמב"ם קופה טהורה:

ונראה לתת טעם להרמב"ם דלא חילק בסל וגרגותני להתיר אפילו בקדש משום דסובר דלא קאמר תלמודא איכא בינייהו סל וגרגותני אלא מקמי דחדית דינא דה"מ בכלי טהור אבל בכלי טמא וכו' הוכרח לומר דלרבא סל וגרגותני ליכא בהו גזירה דכלי בתוך כלי דקתני מתניתין והגם דסתם קתני אעפ"י כן דחקינן ומחלקינן לדעת רבא כי היכי דמשנינן מה בין רבא לר' אילא אבל בתר דחדית דינא דלא אמרינן אין מטבילין אלא טמא בטהור וכמשמעותא דלישנא דמתני' דקתני אין מטבילין כלי בתוך כלי וכמ"ש התוספות מעתה מתני' בכל גוונא איירי ואפילו בסל וגרגותני ואיכא בין רבא לר' אילא כלי טמא בתוך כלי טמא לר' אילא לא סלקא טבילה לא לפנימי ולא לחיצון ולרבא סלקא לתרוייהו ומאי דקא' הש"ס והא דרבא ודר' אילא תנאי היא לאו דמצדיק דבהכי פליגי אלא לפום מאי דאיתמר קאמר והכי קאמר הא מלתא דאוקימנ' דנפקא מפלוגתייהו דרבא ודר' אילא תנאי היא וכיון דאשכחן דתנאי פליגי בהכי הדרינן למימר דלאו הא מלתא הוא דאתו עלה רב ורבי אילא דפלוגתייהו בהא מלתא דחיקא היא למימר דהתנאים פליגי בטעמא דמאי דקתני מתניתין מטבילין כלים אבל לא לקדש אלא ודאי דהא מלתא לא תליא בפלוגתייהו דרבא ור' אילא ופלוגתייהו במלתא אחריתי תליא והיא הך דכלי טהור בכלי טמא דלרבא מטבילין אפילו פיו צר ולר' אילא אפילו פיו רחב אין מטבילין ולא איצטריך תלמודא לפרש דמשתמעא ממילא היא ומהשתא מאי דאמר רבא סל וגרגותני שמלאן כלים טהורים וכו' ה"פ הגם שאם מלאן כלים טהורים אעפ"י כן אם חלק בהן מקוה הטובל בו לא עלתה לו טבילה דמפלגי למקוה ולא מפלגי לנפשייהו מהמקוה ומיירי בחולין ולתרומה אבל לא לקדש דבכלל הגזירה נכנסו גם סל וגרגותני ומהשתא פסק הרמב"ם ז"ל הלכתא כאבא שאול וטעמו משום דמשנתנו לא חילקה וסתם קתני דאין מטבילין כלי תוך כלי לקדש בכל גוונא. אלא דפש גבן למיהב טעמא אמאי לא כתב הרמב"ם האי דינא דרבא דאם חילק המקוה בסל וגרגותני דהטובל בתוכו לא עלתה לו טבילה:

דף כב ע"א

גמרא חזי ליה ע"ה קשה אמאי לא אסרינן גם לתרומה דילמא חזי ליה ע"ה ואזיל איהו ומטביל לקדש. וי"ל דלמאי דאמור רבנן טבל לתרומה דרגילים הוו לפרסם מילי דקדש וע"ה יודעים דטהרת הקדש עדיפא מטהרת תרומה והגם דחזו דמטבילין כלי תוך כלי לתרומה כל דלא חזו דעבוד לקדש לא עבדי ותדע דתנן נאמנין ע"ה על הקדש ועל

החטאת הרי דמזדהרי טפי בהו ומסתמא הגם דחזו דטבלי כלי תוך כלי לתרומה לא עבדי אינהו לקדש:

שם גמרא וניחוש לשאלה כו'. הגם דמלתא דפשיטא היא דמטבילין משום מגע עם הארץ בלאו טעמא דחשש שהטבילן בתוך כלי שפיו צר עכ"ז כן דרך הש"ס במשא ומתן דטהרות משום דלא בקיאי בהו כולי עלמא יקשו קושיות הגם שתירוצם פשוט וכהא דאיתא במסכת ברכות דקאמר וליטמא ידים לכוס הגם דידע דאין הכלי מקבל טומאה מידים שניות תו פריך התם ונטמייה כסת למפה הגם דמלתא דפשיטא דאין כלי מטמא כלי אלא כל שהוא אב ועיין לקמן בתוספות בד"ה ואטבילה כו' יע"ש:

שם גמרא כלי חרס מציל כו'. איכא למידק דלדעת ב"ה היכי מצו לטהר בהצלת כלי חרס דע"ה והלא כלי ע"ה טמאים כטענת ב"ש ומעיקרא הוה להו לאסוקי אדעתייהו. ונראה ליישב דלפום מאי דכתב הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אבות הטומאה דלא שנא חבר לא שנא ע"ה אין כלי חרס מציל אלא על כלי חרס ואוכלין ומשקין א"כ לעולם דמודים ב"ה דכלי חרס דע"ה אינו מציל ומידי דהוה כלי חרס דחבר אם הוא טמא דאינו מציל ונשאר הכל בטומאתו ודבריהם בכלי חרס דחבר טהור ובו חלקו עליהם ב"ש ואמרו דגם דחבר מחמיר וכשהקשו להם מפני מה והשיבו דמשום לתא דכלי חרס של עם הארץ גזרו עליהם פירוש כיון דאיכא כלי חרס של ע"ה שאינך יכול לדון בו דין זה שיצילו גזרינן גם בשל חבר וא"ל ב"ה והרי אתם אומרים דמציל על האוכלין כו' ואם משום לתא דכלי ע"ה לא יצילו אפי' על האוכלין והשיבו דבאוכלין ומשקין ליכא למיחש דגם בשל ע"ה אנו מורין שיציל כ"ח הגם שהוא טמא כיון שאינו אלא להם שהם טמאין לעולם ואין לנו עסק עמהם דהאוכלין שלהם טמאים הם לנו לזה כשאנו מטהרין להם אין לנו לחוש לזה גם בחבר נאמר כן אבל אם יציל גם על הכלים ישאילו ממנו החבר לא אוכלין ולא כלים ואחר כל אלו הטענות אמר רבי יהושע בושני כו' פי' שהיה להם לטהר הכל בשל חבר ולטמא הכל בשל ע"ה ולזה באה התשובה שכן הוא האמת שראוי לעשות אלא כי לא ישמע ע"ה הטעם ויקבל בחשבו כי הוא איש טהור מקרי ושומר כליו וראויים להציל יותר מכלי חבר ונמצא בזה יבאו חבירים לידי תקלה לזה הטוב והישר שישוו מדותיהם ונימא להו לחבירים בדרך זה שיצילו כ"ח על האוכלין כו' שאין להם תקנה ולא על הכלים שיש להם תקנה ויהיה רק לע"ה ובזה ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלים הצריכה להם ולס' רבי' שמשון שכתב דלא גזרו אלא לע"ה אבל לחבר מציל על הכל לא תמנע מלומר חדא מתרתי או דסוברים דלא גזרו על כלי ע"ה טומאה גם לדבר זה שלא יהיו מצילין באהל המת והכי משמע דסובר רבינו שמשון מדמוקי

למתניתין בע"ה ואעפ"י כן קאמרי ב"ה דמצילין על הכל או דסוברים דבע"ה לא יצילו לא לאוכלין ולא לכלים ומטעם חוכא ואיטלולא שלא תהיה אשה ועריבה טמאים ועיסה טהורה ולא חששו שלא יקבלו מהם והנה למאי דנאמר דדעתם היתה לטהר אפילו לע"ה הגם שהם טמאים לא גזרו עליהם טומאה בגדר זה שלא יציל כפ"ז לא ידענא מה טענה בדברי ב"ש להכריח לב"ה לומר כדבריהם שחזרו להורות כמותם כדקתני בפ"ה דאהלות משנה ג' שחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש אלא בהכרח לומר דדעת ב"ה היא לטמא הכל ואין מצילין כל עיקר לפ"ז קשה א"כ ב"ש מיירי בע"ה וב"ה בחבר וא"כ מכל צד קשיא ובהכרח לומר דבדעת הרמב"ם יאירו הדברים ודעת הראב"ד כדעת הרמב"ם בזה וכן דעת רבינו עובדיה בפירוש המשנה פ"ק דעדויות אלא דבפרק ה' דאהלות כתב כרבי' שמשון ונראה דרבינו עובדיה לא מכרעא ליה מלתא בזה. וראיתי להרב תי"ט ז"ל שכתב דלפי' רבינו שמשון וסיעתיה מאי דקאמר הש"ס ומנא לז' יומי לא מושלי אינשי כלומר ולפיכך אמרו דשל ע"ה אינו חוצץ ולא שאל מהם שום כלי שטף עכ"ל. לא ידענא מאי דקאמר דפשטא דמלתא הכי הוא מנא לז' לא מושלי ובהכרח דמאי דשיילינן מינייהו דקאמר ב"ש לב"ה הוא לאשתמושי ביה תכף להכי אמרו אינו חוצץ דבזה יזה עליו הע"ה וכו' ויטהרנו מטומאת מת ולא נשאר אלא גזירת טומאת ע"ה ויטבלנו האדם השואל אותו וטעמא דמקדים הכא בית הלל לב"ש שלא כסדר הרגיל לומר שאחר שדברו ב"ש דבריהם לא היה מחלוקת ומקמי האי הוא דאמור ב"ה מצילין על הכל:

דף כב ע"ב

גמרא ואטבילה לא מהימני כו' פיר' רש"י ז"ל דפריך אמאי דאמר דהשואל כלים מע"ה צריך להטביל ותמהו עליו התוספות מאי פריך מטומאת מת ע"כ. דבריהם תמוהים דמאי דמחלקינן בין טומאת מת לטומאת ערב היינו לגבי טהרה שאנו צריכין לעשות דכשתששתנו היא לטומאת ערב יש לה תיקון לטבילה בו ביום וכשחששתנו היא לטומאת ז' דהוי ז' ימים ומנא לז' לא שיילי ולהכי אמרו ב"ש דכלי חרס מוקף צמיד אינו מציל דבזה אזדא לה מיחוש טומאת מת אצל ע"ה ושואלין מהם כלי שטף ואין לחוש אלא לטומאת ערב ומטבילין ומשתמשין בהם אבל בערך אמונת ע"ה מוכיחים שפיר מאמינתו בטומאת מת לטומאת ערב ואי קשיא הא קשיא מאי פריך מטומאת מת דנאמנים דהיינו טעמא משום דלפום מאי דתקון ב"ש והודו להם ב"ה שאין מציל כ"ח באהל המת א"כ אין עוד מיחוש לחוש לו לטומאת מת דכלי ע"ה אבל טומאת ערב איכא משום מגע ע"ה ואיכא נמי משום מיחוש פיו צר ולהכי בעי חבר למיטבל להו תחלה ומה שבחרו התוספות ליישב בסוגייא הוא דרך דחוק בסוגיא ואי אפשר להתיישב

בדברי הגמרא על נכון כנראה לעיני בשר לו ופשיטא לי דגירסא אחרת הות להו ולהכי תמצא בדבריהם נאמן ע"ה לומר מתיבת לומר תשכיל דלאו גירסתנו גירסתם ואכריחך לומר כן דלפום נוסח הברייתא דקמן לא מיירי בנאמנות על הטומאה אלא בנאמנות על הטבילה לומר שכלי זה הטמא טומאת מת טבלנוהו כמצטרך דקתני נאמנים על טהרת טבילת טמא מת הרי דלא מיירי אלא בדין טהרת הטבילה אם הטבילוהו כראוי או לא ופירושא דכולה סוגייא נראה בעיני דהכי הוא דלפום מאי דיהיב טעמא דלתרומה מטבילין כלי תוך כלי משום דהגם דחשוד ע"ה להטביל כלי בתוך כלי ואפילו פיו צר שאין בו כשפופרת הנוד אע"פ כן כיון דלא אתי תקלה לחבר לית לן בה אלמא ע"ה חשוד להכי בטבילתו דלא טבל כהלכה להכי פריך והא שיילינן מינייהו פי' לעולם אה"נ בהיכא דאיכא למיחש לטומאת מגע ע"ה לא קאמינא דתיפוק ליה דבעי טבילה מחמת מגע אלא בהיכא דליכא למיחש להאי טעמא וכגון מי שטהר פועליו וכדומה שאין בהם דין טומאת מגע ומטהר זה הפועל כליו יש לנו לומר דלמא הטביל כלי בתוך כלי ומייתי ראיה דשיילינן מינייהו מההיא דאמרו ב"ש לך ולו וס"ד דשיילינן מינייהו ומשתמשין בלא טבילה דהכי משמע דטהרתו לך ולו בלא שום תנאי דאם אתה אומר דטהרה זו עמה תנאי חבר שיטבילם ליהדרו להו ב"ה כו' פי' בשלמא למאי דס"ד דלא בעי טבילה כל עיקר שפיר פי' דמוקמינן ליה במטהר לכך דליכא מיחוש מגע ע"ה ולא משנו להו ב"ה כי שיילינן מטבילין דלא אטרחוהו בטבילה וטפי ניחא לומר דאינו מציל וטמאים באהל המת מלהצריך טבילה לכל כלי ע"ה ביד חבר אבל השתא דקאמרת דעל כל פנים בעי טבילה ליהדרו להו דמטבילין פי' בהזאת שלישי ושביעי דלא ס"ד מנא לז' יומי לא מושלי אינשי ומהשתא כחייהו דב"ש דקאמרי לך ולו פי' דלא בעי טבילה כל עיקר והיכי משכחת לה במטהר ע"ה ולא נעלם מעיניה דחבר והטביל כליו וה"ק ב"ש לב"ה וכשאתה מטהר את הכל אתה מטהר לך ולו ומשכחת שתטהר לך כליו בדרך שאין אתה צריך להטבילו כל עיקר וכגון בהיכא דליכא מיחוש טומאת מגע ע"ה דזולת זה איני יכול להכריח שתאמרו לנו כיון שאתה צריך להטביל מחמת טומאת מגע נוסיף לומר שיטהרו ג' ושביעי ונאמר אליו שיציל בטומאת מת אלא מה תענו בהיכא דלא בעי טבילה כל עיקר והשתא קאמר המקשה אי תימא דחיישינן לטבילת כלי תוך כלי כו' אם כן לא משכחת לה שישתמש בכלי ע"ה בלא טבילה מטעם מיחוש זה דטבל כלי תוך כלי שפיו צר ומשני ליה דכדבריו כן הוא דאין מציאות להשאיל כלי מע"ה ולהשתמש בו בלא טבילה מחמת חששת כלי תוך כלי וצריך טבילה אפילו במקום דליכא מיחוש גזירת מגע ע"ה ופריך להדרו להו ב"ה כו' ומשני לא מצו לשנויי הכי משום דהחשש

הוא משום הזאת שלישי ושביעית ומנא לז' כו' והדר פריך ואטבילה לא מהימני השתא דאוקימתא דאה"נ דחיישינן להו שמא הטבילו כלי תוך כלי א"כ לא מהימני כו' והתניא נאמנים על הטבילה ומשמע בכל מין טבילה נאמנים שיטבלו כמצטרך ומשני אביי הן אחת שנאמנים על כל דקדוקי טבילה אבל בגופן דוקא ולא דכלים ולהכי לא ידקדקו ויטבלו בכלי שפיו צר וצריכין אנו לטבול כלי השאול מהם להאי חששא גם במקום שאין חששת טומאת מגע ע"ה כאמור ורבא משני אפילו תימא דברייתא מיירי אפילו בטבילת כלים יש הפרש אם אמר לא טבלתי כלי תוך כלי לאומ' טבלתי כו' ובזה עלו דברי הש"ס על נכון:

שם גמרא כלי שנטמאו אחוריו במשקין כו' לפירוש רש"י ז"ל לא מיירי אלא בכלי שמקבל טומאה מגבו כגון כלי עץ כו' וכך הם דברי הראב"ד. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהלכות אבות הטומאות וז"ל אבל אם נגעו משקין טמאין וכו' בין בכלי חרס בין כו' נטמאו אחוריו ע"כ. ותמה עליו הראב"ד ז"ל למה יטמאו המשקין כלי חרס מאחוריו מה שאין מטמאין משקה דזב וזבה עצמן דמחמתן גזרו על אלו המשקין כו' ע"כ. קושטא דסוגיית בכורות מוכחא כהרמב"ם ז"ל וכמו שהרכין ראשו הראב"ד יעש"ד. אלא דהאמת יכחיש זה ודעתי קטנה ג"כ תוהא בדבר זה היכי אורינן בשני כלים של חרס אחד נגע בו באחור משקה זיבתו של זב ואחד נגע בו משקין דרבנן זה שנגע בו משקין דרבנן טמא מאי טעמא גזירה משקין דזב גופייהו נאמר להם טהור בודאי דאין לך חוכא ואיטלולא בזה ותמה אני לגדול דעה שישרו בעיניו הדברים:

וראיתי להרב בעל משנה למלך שהליץ בעד הרמב"ם כי משנה ערוכה היא בפ"ג דכלים משנה ג' וז"ל זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים ע"כ ופי' הרמב"ם בפי' המשנה דה"ק כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו טומאת אחוריים במשקין טמאין ע"כ והגם דר' שמשון פירש' להך משנה כדרך שפיר' בגמרא הך מתניתא דחזקיה אבי עקש וז"ל בפרק אלו מומין דף ל"ח מפרש דה"ק כל שאין לו תוך בכ"ח כנגדו בכלי שטף אין לו אחוריים לחלוקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו ע"כ דחה הרב משנה למלך פירוש זה בשתי ידים בטענת למה קבעו כל אותה הסוגיא על אותה הברייתא ולא קבעוה על המשנה ועוד כפ"ז לא למדנו שום דין על כלי חרס ולא בא אלא ללמד על כלי שטף וא"כ למה נשנית משנה זו בפרק זה שהוא פרק מיוחד לכ"ח. ואין בדבריו כ"כ הכרח לדחות דברי רבינו שמשון דכנגד מה שאמר למה לא קבעו הסוגיא על המשנה משום דבברייתא פי' להדיא דנטמא גבו נטמא תוכו דמצי להקשות בתוכו תלי רחמנא. ועוד מצי למימר דטעמא דלא קבעו הסוגיא על המשנה משום דהמשנה

יכולה להתפרש כפי' הרמב"ם דמאי דקאמר אין לו אחוריים קאי על טומאת כלי חרס וכמו שפירשה הרמב"ם להך ברייתא דחזקיה אבי עקש דמפרש דמאי דקתני אין לו אחוריים פי' נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו ובהכרח לפרשה בכלי שטף כדקאמר הש"ס וממילא הכי מפרשינן למתניתין דכלים ואין לנו הכרח לומר טומאת גבו בכלי חרס ומה גם כשנסתייע מהכרח הסברא כמו שכתבנו למעלה. ומה שתמה עוד מה שייכות לדין זה בהדי משפטי כלי חרס אינה תמיהא כל עיקר דבמקומו דיבר ויפה דיבר כשהודיע משפטי כלי חרס שאין טומאה באה להם מגבן כל עיקר מסר לך כלל דמשפט זה יש ממנו בכלי שטף כשיש לו תוך אין טומאת משקין נכנסת להם מגבן ודמו לכלי חרס בפרט זה דטומאה אינה נכנסת לתוכו מגבו אבל כלי חרס יכול לומר שאינו דומה לו וכדפי' בבכורות וכדעת הראב"ד ז"ל קושטא הוא דפשטא דסוגיא דמס' בכורות כהרמב"ם משתמעא שפיר ומינה ראיה ומאי דקשה לי הוא בטעמא דמלתא דהוי כחוכא ואיטלולא ונראה לומר דלעולם לא גזרו טומאת משקין לכלים אלא בטומאה דאיכא דוגמתה בטומאה דאורייתא דהיינו מתוכן בין בכלי חרס בין בכלי שטף דשני כלים אלו מקבלין טומאה מתוכן דאורייתא ואין הכי נמי דהוו גוזרים טומאה מגבן בכלי שטף דנטמא גבן נטמא תוכן אבל לא בכלי חרס כל עיקר אלא דחששו לשרוף עליה תרומה וקדשים ועשו היכר בכלי שטף ואמרו יטמא גבן ולא תוכן שבזה יכירו דהוי טומאה דרבנן ובכלי חרס טמאו גבן כדי שיכירו שטומאת תוכן אינה אלא מדרבנן ולאו משום דלמא יגע משקה הזב בגבן אלא להכיר מין טומאה זו שאין לשרוף עליה קדשים ותרומה דזולת זה אין היכר בכלי חרס. ואולי כי לזה דקדק הרמב"ם בלשונו במה שכתב בפ"ז מהלכות אבות הטומאות וז"ל כשגזרו על המשקין גזרו שיטמאו את הכלים מתוכן כיצד כו' אבל אם נגעו משקין טמאים באחורי הכלי וכו' בין כלי חרס בין כו' נטמאו אחוריו ע"כ הנה דקדק לומר שגזירת המשקין היתה לטמא תוכן ולא כלל בכלל הגזירה גזירת גבן ג"כ משום דאז תקשה מה טעם בגזרת גבן של כלי חרס לזה לא הכניס בגזירה דמשום משקין זב וזבה אלא טומאת תוכן ולא הוזכר טומאת גבן כי היכי דלא תבין דגם גזרת גבן דכלי חרס היא משום טומאת משקין זב כו' ואמר לבסוף אבל אם נגעה כו' לומר שחכמים אמרו כי כן והוא מטעם שישנו בדבר והוא כמו שכתבנו למעלה ולזה כלי חרס שאין לו תוך שאין לו טומאה מדאורייתא לא גזרו אלא בתוכו ולא בגבו והוא מהטעם שכתבתי ודוק:

דף כג ע"א

גמרא הא מני רבי חנניא כו' משמע דלרבנן דפליגי עליה דרבי חנניא תרומה נמי לא ישא עם המדרס. והרמב"ם פסק בפרק י"ב מהלכות אבות הטומאות וז"ל הנושא את המדרס מותר לו לישא עמו תרומה אלמא ס"ל לפסוק כרבי חנניא ובפ"י מהלכות פרה אדומה כתב וז"ל שאין מעבירין מי חטאת ואפר חטאת בנהר ובספינה כו' ע"כ הרי דפסק הכא דלא כרבי חנניא ויש לומר דלעולם כרבי חנניא קי"ל בין בגזירת הנושא את המדרס לא ישא את הקדש אבל נושא הוא את התרומה וכן בגזרת העברת מי חטאת דלא גזרינן שלא ירכב על גבי בהמה ולא על גבי חברו ולא יעבירם בים כסברת ת"ק דרבי חנניא אלא העברה בנהר ושחיטה והזריקה דאשכחן דסתם לן רבי כוותיה בפ"ט מהלכות פרה משום דסובר רבי דדמו לנהר ולא מפליג מציאתם מירדן בזה פסק הרמב"ם כסתם משנה: **שם גמרא** איבעיא להו סנדל טמא סנדל טהור כו' כל הני בעיי כיון דהוו במלתא דרבנן ומה גם בגזירותיהם ספיקא לקולא. וראיתי להרמב"ם שכתב וז"ל הנושא את המדרס מותר לו לישא עמו תרומה כאחד אבל לא את הקדש כו' ואם עבר ונשא כו' הקדש טהור ע"כ. דקדק לומר תיבת עמו לומר שלא אסרו אלא לישא אותם יחד וטעמו כמעשה שהיה שנתן הסנדל על פי החבית וממה שאמר מדרס גילה דדוקא סנדל טמא ולא סנדל טהור ומטעם שכתבנו אבל ממה שלא התנה חבית פתוחה משמע דלא שנא ואפילו סתומה אסור ואמאי כיון דבעיא היא ולא אפשיטא במלתא דרבנן אזלינן לקולא. ונראה דטעמו ז"ל הוא כיון דמתניתין קתני סתם הנושא את המדרס אינו נושא את הקדש ולא מפליג בין חבית פתוחה לחבית סתומה משמע דלא שנא גם מאי דבעי נמי סנדל טהור מדלא קתני מתניתין אלא המדרס משמע דוקא טמא ואין מקום להני תרי בעיי וטעמא דתלמודא דבעי בסנדל טהור הגם דבמתניתין לא קתני אלא מדרס דמשמע טמא ולא טהור הוה ס"ד לצדד דמאי דקתני מדרס הוא לומר דאם עבר ונשא טמא אבל סנדל טהור לא ישא ואם נשא טהור והיינו מאי דבעי בתר הכי ומהשתא כיון דאפסיקא הלכתא דעבר ונשא טהור או לצד ספיקא דרבנן או לפי דרבי זירא דאמר טהור מאריה דתלמודא טפי מר' אילא א"כ מתניתין דקתני לא ישא ואם נשא טהור ואעפ"כ לא קתני אלא מדרס הא למדת דטהור לא ולהכי הרמב"ם ז"ל שפסק עבר ונשא טהור ואעפ"כ לא כתב אלא מדרס תו לא אצטריך לאשמועינן סנדל טהור מותר לישא עם הקדש גם מאי דבעי בחבית סתומה ומתניתין סתמא קתני ה"ק אי איכא איזו הוכחה במלתא קיימא דמתניתין סתם קתני בכל גוונא וכך הם דברי הרמב"ם סתם:

דף כג ע"ב

גמרא אי הכי תבעי הזאה שלישי ושביעי. פי' הקנה שנטמאת במת הרי היא טמאה ז' ובעיא ג' ושביעי אבל החותכה לא הוי אלא ראשון לדעת רש"י דלא אמרינן בכלי שטף שהכלי יעשה כחלל אלא כלי מתכות לבד והכא בשפופרת של עץ עסקינן:

דף כד ע"א

גמרא כגון שצברן על גבי קרטבלא הרמב"ם בפרק ב' מהלכות אבות הטומאות פסק דאפילו כלי שיש לו תוך אינו מצרף אלא מדרבנן וכתב עוד שם וז"ל אפילו מה שאין לו תוך מצרף מה שעליו לקדש ע"כ. לכאורה קשה דלא קאמר הש"ס הא דצברן ע"ג קרטבלא אלא לשנויי אליבא דר' חנין אבל לדברי ר' חייא בר אבא דקאמר לקמן דמתניתין דהכלי מצרף מעדותו דר' עקיבא נשנית לית לן הכרח לומר צברן ע"ג קרטבלא. ואולי סובר הרמב"ם ז"ל דבהא לא פליגי רב חנין ור"ח בר אבא דאי תימא דהא מלתא לאו מוסכמת היא ולרבי בקרטבלא אין הכלי מצרף הוה ליה לש"ס לאהדורי בתר האי מלתא מנ"ל דאפילו אין לו תוך מצרף דמוקמת לעדותו דר"ע בהכי דילמא דוקא שיש לו תוך וליתא לדר' חנין ומדקאמר לה הש"ס שלא בדרך דילמא וגם סתמא דש"ס קיבלה מיניה ש"מ דליכא פלוגתא בהכי לענין דינא. שוב ראיתי להקשות למאי דמשני ר"ל משום בר קפרא לא נצרכ' אלא לשירי מנחות היאך לא נתנו לב לקושית הש"ס מקטורת ולבונה כו'. ונראה לומר דיסברו דעיקר עדותו דר"ע בקטורת כו' היא דחיבת הקדש מכשרתן הגם דלאו אוכל נינהו ומאי דמסיים פסל את כולן דמשמע דקאי אכולהו עיקרא דמלתא לית בה חידוש צירוף אלא בסולת והשאר מדאורייתא אלא דבאגב תני להו הגם דבלאו עדותו נמי דבר תורה וכן דרך התנא לאשמועינן מלתא אגב אורחיה בקצרה הגם דלית בה חידותא דדינא הכא ומהשתא פירכת הש"ס לאו פירכא אלא דר"נ ניחא ליה טפי לשנויי שינוייא רויחא דחידוש קמ"ל ר"ע בעדותו גם בצירוף בכלהו מילי דקתני במלתיה ולהכי קאמר הש"ס אלא אמר ר"נ כדרך הגמרא כד דחי לשינוייא קמא ובעי למימר שינוייא אחרינא אומר אלא משא"כ הכא דמצי' לשנויי להך פירכא אלא דר"נ ניחא ליה טפי לשנויי שינוייא רויחא וכיון שכן הסברא מחייבת דבהא מלתא דצירוף דקרטבלא ליכא מאן דפליג בה דאי תימא דהוי מלתא דפליג בה ר"ח בר אבא משם ר"י ולא נפק לן האי דינא דצירוף קרטבלא אלא מחמת קו' מאי מחדש ר"ע בעדותו הו"ל לר"נ לחדותי דינא בזה כל דמצינן ליישב מלתיה דר"ע כדרך שכתבנו דאמרי' ליה מנא לך הא דילמא הכי קאמר גם לא הוה שתיק מינה הש"ס אלא ודאי דמלתא מוסכמת היא

ולהכי כיון דמצי לשנויי שינוייא רויחא ניחא ליה טפי ועיין מ"ש לקמן בס"ד בפיסקת אוכלין נגובים כו' יע"ש:

שם גמרא אמר רב שיזבי בחיבורין שנו וכו'. כתב הרמב"ם בפי"ב מהלכות אבות הטומאות ה' י"ב וז"ל מי שנטמאת ידו אחת ונגע בה בידו שנייה או ביד חבירו פסל השנייה ואם היה ידו בלולה במשקה אע"פ שלא נגע נטמאה חבירתה וצריך להטביל שניהם כו' ע"כ. פסק רבינו אפילו יד חבירו כר' יוחנן ומה גם דאף ר"ל הדר ביה אלא הך דידו בלולה דלא בעי נגיעה לא ידענא מנא ליה וכבר תמה עליו הראב"ד בהשגותיו ומרן הכ"מ כתב וז"ל ואין זו השגה דכיון דכל הני מילי מעלות כו' דבריו ז"ל נפלאו בעיני דמה מתרץ לקו' אין מעלה זו לא במשנה ולא בגמרא דאין ה"נ אי אשכחן דעבוד רבנן מעלה זו לא מהדרי' בתר טעמא. והיה נראה לי לומר דטעם הרמב"ם הוא משום דמשמעותא דמאי דקתני מתניתין נטמאה א' מידיו חבירתה כו' ובקדשים מטביל כו' משמע דלא בעי שיגע בה וממאי דקתני בברייתא דמותיב מינה אביי לרב שיזבי יד נגובה מטמאה חבירתה משמע דבעי' שתגע בחברתה בהכרח לומר דבנגובה הוא דקתני מטמאה ומתני' דמשמע נטמאת מעצמה כשנטמאת חברתה מיירי בבלולה במשקין דאם יגע ידו במשקין נעשית ידו שניה כידו ראשונה ומאי דקתני שהיד מטמאה חברתה לקדש לפי דרך זה תתפרש בשני דרכים א' פי' מטמאה בנגיעה ובנגובה ומדקאמר אבל לא לתרומה תתחייב לפרש דמטמאה דקאמר הוא שיעשנה שנית דאי לא תימא הכי ומטמאה דקאמר היינו שיעשנה ג' מאי אבל לא לתרומה דמשמע דטעמא הוא משום דלא גזרו בתרומה תיפוק לי דאפי' היו משוים מדותיהם בין לתרומה בין לקדש הרי אין ג' פוסל בתרומה אלא ודאי דמטמאה דקאמר היינו עושה אותה ב' והיא ס' ר' בברייתא דמייתי הש"ס בסמוך מותיב מינה לרב שיזבי נמצינו אומרים דסתמא מתני' דיד מטמאה חברתה לעשותה ב' וקשה למאי דקאמר ר' יוחנן בסמוך באותה היד לפסול אבל לא לטמא דמשמע דיד שניה נעשית שנית וזו היא סברת ר"י בר יאודה בר פלוגתיה דרבי והאר"י הלכה כסתם משנה וקשה דר"י אדר"י ואמטו להכי בהכרח לפרש מתני' בדרך אחר והוא דכולה בנטמאת ידו והיתה בלולה עז"ה אם נטמאת ידו אחת כו' לקדש מטביל שתיהן שהיד מטמאה חברתה פי' גורמת טומאה לחברתה מטעם גזרה דילמא תגע בה והגם דחששא זו ישנה גם בתרומה דאם תגע בה נטמאת היא ונעשית שניה כיון שהיד השניה בלולה אף על פי כן קמ"ל תנא דבתרומה לא גזרו הגם דישנה לגזירה זו בתרומה שוה לקדש וכפ"ז מתני' לא קתני אלא טומאה הבאה מעצמה בלא נגיעה וליכא פירכא מינה לדברי ר"י דקא' הלכה כסתם משנה דבנגובה לא קא מיירי מתניתין ואתי דינא מפורש בברייתא

בפלוגתא דר' ור"י בר יאודה ובהא פסק ר"י כר"י בר יאודה ומהשתא עלה בידינו ב' הלכות שכתב הרמב"ם א' דידו בלולה שחברתה טמאה אפי' בלא נגיעה ומטמאה את הקדש והיינו דינא דשמעי' ממתני' וכדכתי' ב' דידו נגובה מטמאה חברתה בנגיעה דוקא לפסול את הקדש והיינו דינא דשמעינן מברייתא דיד נגובה וכר' יוסי בר יאודה דפסק ר' יוחנן כוותיה אלא דקשה לפ"ז מאי דקאמר בסמוך אהך דאמר ר"י ל"ש ידו ל"ש יד חבירו ממאי מדקתני סיפא שהיד מטמאה כו' הא תנא ליה רישא אלא לאו ש"מ לאתויי יד חבירו ע"כ לפום מאי דכתיב' דמתני' מיירי בבלולה מאי מוכח ר"י לנגובה ליד חבירו ותו ההיא דיד חבירו לפסול ולא לטמא ומתני' לטמא ובהכרח לומר דלאו אמתני' קאי אלא סיפא דההיא דיד גנובה קתני בה שהיד מטמאה כו' ויש קצת שינוי ג"כ מלשון המשנה הגם שאינו מעכב אחר שהוכרחנו לומר כן יהיה זה כקצת הוכחה. והיה נראה לפרש דברי הרמב"ם לדרך זה שכך הם דבריו ג"כ ומאי דקאמר ואם היתה ידו בלולה במשקה אע"פ שלא נגע נטמאת חברתה פי' אף על פי שלא נגע המשקה שעל ידו הטמאה אבל לעולם עסקי' בנגע יד ליד ולזה דקדק ואמר נגע שחוזר אל המשקה דאי קאי על היד היה לו לומר אע"פ שלא נגעה ודוק. אלא דממה שכתב הרמב"ם בפי' המשנה סתר אהלא שכתב וזה לשונו וכשנטמאה ידו כו' ויהיה באותה היד הטמאה לחלוחית מיד נטמאת ידו השנית לקדש ואפי' שלא נגעה ידו הטהורה בטמאה כו' ע"כ. הרי דאפילו לא נגעה יד ליד כל עיקר והדברים מוכיחים מעצמן דהרמב"ם דייק מתני' דקתני אם נטמאת אחת מידיו כו' בקדש מטביל שתיהן משמע שטומאת א' בלבד תתחייב טבילה לשתיהן וכמו שדייקנו למעלה ובהכרח לשנויי דמאי דקאמר הש"ס אמלתיה דר"י דקאמר אחד ידו ואחד יד חבירו ממאי מדקתני סיפא שהיד וכו' לא קאי אמתני' אלא אסיפא דברייתא דמייתי הש"ס בסמוך פלוגתייהו דרבי ור"י בר יאודה ביד נגובה ותמצא ג"כ קצת שינויים דקים מלשון המשנה הגם שאינם מעכבין המובן הוי קצת סיוע לדברינו אבל מתניתין לא איירי כלל בנגובה אלא בבלולה ופשטה הוי אפילו לא נגעה וכדברי הרמב"ם ופי' דמתני' כפ"ז הכי הוא בתרומה אם נטמאה ידו אחת בכל גוונא אפי' בבלולה חברתה טהורה ולא תימא כי היכי דגזרי' בקדש דילמא נגעה יד בחברתה הכי נמי בתרומה גזרי' כיון דאם נגעה ידו ביד הטמאה תטמאנה כיון דבלולה היא קמ"ל ואו' שהיד מטמאה כו' פי' דהגם דאינה בלולה אלא נגובה היד עצמה מטמאה חברתה בנגיעה לקדש דקדק לומר מטמאה פי' בנגיעה ועשו הדרגה בבלולה לטמא ואפילו שלא בנגיעה:

דף כד ע"ב

גמרא וכי יש נגובין לקדש והלא חיבת הקדש מכשירתן לא צריכא כגון כו' קשה מאי פריך דילמא היא גופה קמ"ל דחיבת הקדש מכשירתן ולפום מאי דמשמע במסכת חולין דחיבת הקדש מכשרת הויא מדאורייתא פריך שפיר אלא למאי דכתב הרמב"ם בפ"י מהלכות אבות הטומאות וזה לשונו אוכלין נגובין שלא הוכשרו אוכלין אותם בידים מסואבות במה דברים אמורים לתרומה אבל לקדש חיבת הקדש מכשירתן ואסור כו' לאכול קדש שלא הוכשר ואפילו לא נגע אלא בכוש או שתחב לו חברו כו' ע"כ מהגמרא לא מוכח כדבריו דמהש"ס מוכח דהגזירה היא שלא יאכל חולין נגובין כו' וכדקאמר בקש לאכול צנון ובצל של חולין אבל של קדש לא אי תנא. דע דפי' הכא תלוי בפ"י מהלכות טומאת אוכלין וז"ל פרת קדשים שהעבירה בנהר ושחטה כו' בד"א להיות הבשר טמא דבר תורה אבל להתטמא מדבריהם אין הקדש צריך הכשר אלא חיבת הקדש מכשרת הבשר כו', ע"כ הרי דמאי דאנו אומר' חיבת הקדש מכשרת אינו אלא מדרבנן וראיתי שהשיג הראב"ד שם וז"ל והלא במס' חולין למדו לחיבת הקדש שמכשרת מן התורה כו' יע"ש. והנה סוגיא דחולין זהו תארה דאי' התם דף ל"ו מכלל דחיבת הקדש דאורייתא מכלל וכו' דכתיב והבשר לרבות עצים ולבונה חיבת הקדש מכשרתן ה"נ חיבת הקדש מכשרתן ע"כ הרי להדיא דהוי דאורייתא והגם דהתם מוכח דהאי מסקנא לאו מסקנא מוכרחת היא דהיא עיקרא דמלתא הכי הוא דר"ל בעי צריד של מנחות מונין בו ראשון ושני או לא וסברי רב יוסף ורבי זירא למפשט מתרי מתנייתא מההיא דהוכשר בשחיטה ומההיא דהבוצר לגת דהוכשרו בלא מים ואפילו למימני ראשון ושני ודחי אביי דלתלות לא קא מיבעיא ליה לר"ל אלא לשרוף וקאמר עלה מכלל דחיבת הקדש מכשרת דאורייתא כו' הרי דרבי זירא ורב יוסף סברי מדרבנן ובדברי ר"ל ליכא הוכחה לומר דלשרוף קא מיבעיא ליה כדמפרש במלתיה אביי עכ"ז מדברי אביי מיהא משמע דסובר דהוי דאורייתא דאי סובר כרבנן לא הוה ליה לפרושי מלתיה דר"ל דסובר דאורייתא והוה מפרש ליה כדרך שהבינו בו רב יוסף ור' זירא קושטא הוא דליכא לאוכוחי דסתמא דתלמודא סבר הכי דדילמא לדברי אביי הוא דמהדר מנא לן דמדאורייתא על כל פנים לסברת אביי מיהא מוכח דסובר דאורייתא וכיון דאביי בתראה הוא וסובר דאורייתא הכי הוה לן למיפסק וא"כ חזרה קושיתנו על הרמב"ם למה פסק דחיבת הקדש לא מכשר', אלא מדרבנן. אלא נראה דמסוגיין דלעיל דפריך הש"ס לר' חנין מההיא דהוסיף ר"ע הסולת כו' ואמר ר"ל משום בר קפרא לא נצרכה אלא לשיירי מנחות ופריך התם תינח סולת קטורת ולבונה כו' מאי איכא למימר כו' ודקדקנו שם דקארי לה מאי קארי

לה מאי שיריים בקטורת כו' ותירצנו דסובר דאצטריך לגופיה דהוכשר בחיבת הקדש אלמא מדרבנן אפילו לר"ל גופיה דבעי הכא ומהשתא הדרינן למימר דלא בעי ר"ל לשרוף ופשיטות דפשיטי רב יוסף ור' זירא לבעיית ר"ל הוי פשיטות. והגם דאביי בתראה הוא וסובר דמדאורייתא איפשר דלא הכריע לומר הכי אלא לחשבו דר"ל לא נתעלמו ממנו הנהו ב' מתנייתא דמייתו ר"ז ורב יוסף סבר דילמא דעתו היא דמכשרת מדאורייתא אבל מהאי סוגיא דכלי מצרף כו' דמוכחא מלתא דר"ל גופיה סבר מדרבנן אביי גופיה ליהדר מינה דמלתא. ותו דהא מלתא לאו דרשא אלימתא היא דדריש מיתור תיבת והבשר ולהכי כתב הרמב"ם דלא הוי אלא מדרבנן ומהשתא מאי דקתני ר"ח בן אנטיגנוס וכי יש נגובין כו' פי' דין זה בדרך כלל שמענוהו דאין נגובין לקדש ומאי איריא אוכלין נגובין ומשני חידוש קמ"ל דאפילו אינו נוגע באוכלין אסור וזה לשון הרמב"ם בפירוש המשנה העיקר אצלנו חיבת הקדש מכשירתו וכיון שזה הוא העיקר אין ספק שהאוחז אוכלין נגובין בידיו טמאים שיטמאו ואין אנו צריכין בזה לדבר אבל דיבר בכאן אם לא נגען בידיו ע"כ ומאי דקאמר בגמרא ובקש לאכול צנון ובצל לפי דברי הרמב"ם ז"ל ה"ק טעם שגזרו הגם שאינו נוגע דלמא בעוד אוכלין של קדש בפיו יקח בידו צנון או בצל שהן הדברים הרגילין לאכול עם המאכל לעכל וכשיקחם בידו יהיו בידו משקין ויטמאו מחמת ידיו ויטמאו הצנון הגם שהוא חולין שהמשקין תחילה ועושין החולין שני ויטמאו הקדש שבפיו וטעם שלא אמר הרמב"ם ז"ל טעם הגזירה דילמא יגע בידיו המסואבות בקדש שבפיו משום דאין דרך להכניס יד ולנגוע באוכלין שבתוך הפה ונ"מ בין שיטת הרמב"ם לשיטת רש"י ז"ל דלהרמב"ם אסור לאכול קדש בידים מסואבות אפילו על ידי כוש או ע"י חברו ולרש"י מותר ולהרמב"ם מותר לאכול אוכלין חולין נגובין אם כבר עבר ואכל קדש ע"י כוש ולרש"י אסור. וראיתי שתמה הרב בעל תי"ט על מ"ש רש"י ותוס' שתחב לו כוש כו' הטעם דנקט כוש דהוו פשוטי כלי עץ ואינן מקבלין טומאה הקשה הוא ז"ל והא אפילו הוו מקבלים אינם מקבלים מהידים שהם שניות. ותירץ דאה"נ אלא אורחא דמלתא נקט ע"כ ודבריו דחוקים דהא התוס' דקדקו לומר ונקט כוש משום דהוו להו פשוטי כלי עץ ואינם מקבלים טומאה ע"כ הרי להדיא דלא נקט כוש אלא להיותו פשוט שאינו מקבל טומאה והיכי מצי למימר לאו דוקא ונראה דטעמייהו דסוברים דאסור לאכול קדש על ידי כלי המקבל טומאה מטעם דילמא יהיו ידיו בלולים במשקים כמו שחש הרמב"ם באכילת חולין שיהיו ידיו במשקין ובכה"ג יטמאו הכלים דקי"ל דמשקין יטמאו הכלים מאחוריהם ואם נגעה בתוכן יטמאו כולן וכדאיתא בבכורות וכתבנוה למעלה וכדאיתא בפרק אלו דברים ועיין בתוס' שלהי פר' אין דורשין ד"ה שמרתיה:

גמרא מ"ט כיון דעד האידנא כו' קשה אמאי אצטריך למימר אבל לא בתרומה דאפי' באנינות גופיה ובעודו מחוסר כפורים מותר בתרומה ואולי דתנא מלתא אגב אורחין קמל"ן דאונן ומחוסר כפורים מותרים לאכול בתרומה והגם דמלתא ידיעא היא באגב אינו חש להודיע הלכה בתיבה קצרה וכמ"ש התוס' בריש מס' ברכות יע"ש:

דף כה ע"א

גמ' ביאודה אין בגליל לא טעם דמתמה אגליל ולא אכל שאר ארצות ישראל משום דשאר ארצות פשיטא ליה דלא מטהרי ודוקא גליל פריך מכח הך דאמר עולא דמייתי הש"ס בסמוך חברייא מדכן בגלילא וז"ל הרמב"ם בפירוש המשנה מה שיחד ארץ יאודה משאר ארצות לפי ששאר ארצות היו שוכנים בהם הכותים ולא היו יכולין לטהר שום דבר ולשומרו ע"כ. מ"ש שלא היו יכולין לטהר כו' כנגד שאר ארצות ואמר ולשמרו כנגד הגליל שמחמת רצועת ארץ העמים נמנעה מהם השמירה משום שאין יודעין בו שביל טהור להעבירו דרך שם ליאודה. ובפי"א מהלכות מטמאי משכב ומושב כתב רבינו ז"ל וז"ל שעמי הארץ נאמנים כו' וכן נאמנים על טהרת יין ושמן של נסכים כו' ע"כ ולא חילק ביאודה כו' דלא הוצרך דכלום טעמא מאי אמרינן יאודה ולא שאר ארצות לאו מטעם החסרון הבא מע"ה אלא מטעם שאינן יכולין לשמור והרי הם נאמנים שלא להביא משם שהרי אינו שמור אצלם וכמו כן של גליל הנה נמנע מהם השימור לחשש ארץ העמים שהיא טמאה:

שם תוספות ד"ה שונין צ"ע אמאי לא חשיב כו' ואולי דכיון דדברי תורה אין צמיד פתיל מציל בחטאת כדדרשו בספרי מדכתיב במקום טהור וחז"ל השוו לה מדת הקדש כה"ג לא תני במתני' דחומר בקדש אלא גזירות שאין כיוצא בהם אסור מן התורה:.

שם גמרא הא בחרפי הא באפלי כו' הרמב"ם בריש פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב השמיט דין זה דאפלי ולא חילק אלא כתב סתם וזה לשונו נאמנים בשעת הגיתות כו' יע"ש משמע דל"ש אפלי ל"ש חרפי. וי"ל דלא חש הרמב"ם לפרושי הא מלתא דהא משתמעא שפיר דמאי דקאמר נאמנים בשעת הגיתות והבדים דמשמע בשעת הגיתות של בני אדם דאי אפילו אפלי הכי הוה ליה למימר נאמנים על כו' כשהוא דורך למה תלה בשעת כו' דמשמע דקפיד על זמן הגיתות של בני אדם והכי נמי דייקא מתני' דקתני בשעת הגיתות. ובריייתא דקתני הגומר זיתיו וכו' לא אתיא למיחוש טעות דאפלי דהא מלישנא דמתני' דקתני בשעת מושלל הטעות ולא אתא אלא לאשמועי' תקנת ישייר קופה כו' ופשוט:

שם גמרא עבר וקבלה מאי. הגם דדחי לפשיטותא דר"ש עכ"ז לדעת רב ששת מיהא אם עבר וקיבלה שורפה וכיון דלר"ש סובר הכי בפשיטות לא שבקינן פשיטותא דידיה משום ספיקא דמאן דבעי מיניה והרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות מטמאי משכב ומושב לא כתב דין זה מהו אם עבר וקיבל מיניה אלא ממה שכתב וז"ל הניח ע"ה אצלו עד גת הבאה כו' יקבלנה ממנו ע"כ שינה לשונו מלשון המשנה דבמשנה קתני לכתחילה מניחה עד גת הבאה והוא נקט' לישנא דדיעבד נתחכם בזה לומר דאם עבר חבר וקיבלה ממנו הגם דיניחנה עד גת אחרת אינה טהורה מדנקט היתר להניחה ביד ע"ה דיעבד דון מינה דדכוותה בחבר אסור והגם דכפי האמת ע"ה אפילו לכתחילה יניחנה לא נקט דיעבד אלא לדייק מינה לחבר. ותלמודא דקא בעי הוא משום דמתניתין קתני לישנא דלכתחילה מניחה ודכוותה בחבר לכתחילה אה"נ דדייקינן שפיר דלא יקבלנה ע"מ להניחה אבל דיעבד לא שמעינן ולהכי קא בעי אבל בדברי הרמב"ם בלשונו הטהור דייק פשיטות הבעיא כרב ששת גם ממה דכתב הרמב"ם יקבלנה ממנו משמע דהיתר לגת הבאה אינה אלא אם יקבלנה מיד הע"ה אז אבל אם לקחה קודם לא טהורה היא אפי' בשעת הגיתות:

דף כה ע"ב

גמ' ואין בודקין לאוכלי תרומה פי' רש"י אין סומכין על בדיקה זו ע"כ. פי' הגם דלישנא דמתני' משמע לכתחילה אין בודקין אעפ"י כן אפילו דיעבד אם נפח לתרומה לא מהני וטעמו של רש"י ממה דבעי תלמודא בסמוך בדק לפסחו מהו שיאכל בתרומתו כו' דון מינה אבל בדק לתרומתו שבדק שלא ברשות חכמים לא מהניא ליה בדיקה זו גם ממה דקאמר ליה ההוא סבא לרבא בר עולא דמתני' מסייעא ליה דקתני ואם אמר הפרשתי כו' דון מינה אם בדק לתרומה לכ"ע אין לסמוך ומהשתא טעמא דנקט אין בודקין דמשמע לכתחילה איידי דרישא דקמ"ל דאפי' לכתחילה בודקין לפסח נקט הכי. וקשה לי על הרמב"ם שהשמיט דין בדיקת בית הפרס לתרומה דהוי מלתא דטרח תנא לאשמועינן לה גם השמיט דין אם נפח לפסח דאיפליגו בה אמוראי ואיפסיקא הלכתא דמהני גם לתרומה מדמהימן אפסח. ולעמוד על עיקרן של דברים אל זה אביט מאי דקאמר הש"ס מאי בודקין ומפרשי לה רב יאודה כו' הלא קתני סיפא דמתני' דבודקין כו' וז"ל כיצד הוא בודק מביא את עפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך הכברה וכו' אם נמצא שם עצם כשעורה כו' טמא ע"כ. מעתה מה מקום למאי דקאמר הש"ס מאי בודקין וגם רב יאודה דמפרש היפך דברי המשנה. וראיתי להתו' ז"ל בפרק האשה שנתעוררו ליישב קושייתנו זאת ואמרו דמתני' קתני בדיקה דיעבד ורב יאודה קתני לכתחילה ולתרץ על הרמב"ם

מה שהקשינו נ"ל לומר דמאי דכתב רבינו בפ"ו מה' קרבן פסח דטעם שאמרו מנפח בית הפרס לעושי פסח שלא העמידו דבריהם במקום כרת ע"כ בזה גילה דלאוכלי תרומה שאין כרת כשאין אוכלין אותה העמידו דבריהם וכמ"ש בפי"א מה' משכב ומושב ה' ד' וז"ל הביא לו ע"ה חביות של תרומה כו' ואמר הפרשתי בתוכה קדש כו' מתוך שנאמן על טהרת הקדש נאמן על הכל ע"כ. הרי דאפי' אינו נאמן על התרומה אע"פ כן מדמהימן על הקדש מהימן על התרומה והיינו הוכחה דמוכח סבא להההיא דבדק לפסחו מותר לאכול בתרומתו והגם דרבא בר עולא אמר בדק לפסחו אסור לאכול בתרומתו ולא מכרעא ליה מאי דקתני מתני' דקתני ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש עכ"ז שאני מתני' משום דלא קתני בהדיא מדמהימן כו' משא"כ בדברי הרמב"ם שכתב מתוך שנאמן וכו' הא למדת דאמרי' מתוך גם מההיא דכתב בפי"ב מהלכו' אבות הטומאות דאם הטביל כלי תוך כלי שפיו צר פחות משפופרת הנוד והיה הכלי החיצון טמא מתוך דעלתה טבילה לחיצון עלתה לפנימי מינה אתה למד למאי דקמן דמתוך דמהניא ליה בדיקה לפסחו מהניא ליה נמי לתרומה ויש טעם גם כפי הסברא נתחייב לומר כן דהיכי אמרי' ליה אכול קדשים שהוא ק"פ ולא תאכל התרומה שמא נטמאת בבית הפרס שעברת בו אם כן היכי אכיל קרבן פסח בטומאה אבל אם בדק לתרומה לבד העמידו דבריהם:

שם גמרא ובמלאים דתרומה כו' כתב הרמב"ם בפי"א מה' משכב ומושב אין נאמנין על הכלים הריקים לומר שהם טהורים לתרומה ע"כ. וק' והלא ש"ס ערוך מוכח דאפילו מלאים. ומרן הכ"מ רצה למחוק תיבת מלאים מהש"ס שלא היה גורסה הרמב"ם ועכ"ז לא הועיל דאם כן מאי פריך הש"ס עלה ממתני' דנאמנים דקתני נאמנים על כדי יין המדומעות שאני ההיא דמלאים. ותי' הר"י קורקוס ז"ל דמש' ליה לתלמודא דכדי יין דקתני מתני' היינו ריקנים כו' יע"ש. וק' אמאי לא דחי ליה הש"ס דמתני' בריקנים דאדרבא פשטא הכי הוי ולא הו"ל לדחוק דמיירי במטהר טבלו ליטול ממנו נסכים דהוה מלתא דלאו כל כמיניה לפרושי במתני' דהא סתם קתני נאמנין על כדי יין המדומעות ולא התנה דדוקא במטהר כו'. ולי היה נראה דלעולם דגריס רבינו כגירסתנו ובמלאים דתרומה אלא לפום פירכת הש"ס ממתניתין דקתני נאמנים על כדי יין כו' אדחיא לה הא מלתא דמלאים דתרומה ודוקא ריקנים והגם דתלמודא משני ומוקי לה במטהר טבלו וכו' לאו ישובא מעליא הוא ומסתמא לא קבלה מיניה אלא דק' לי לדרך זה מאי דכתב הרמב"ם בפי' המשנה וז"ל הבבלי ביאר שאין נאמנין באו' קנקן ריקם שהוא טהור לתרומה בשום פנים וכי מאמרם בזו המשנה נאמנים על כדי יין המדומעות במשמע להפריש ממנו נסכים כו' יע"ש. ולפי דבריו כאן מוכח בדברי הר"י קורקוס ז"ל והנכון

הוא דרבינו מפרש הסוגיא עז"ה דפריך הש"ס ממתני' דקתני נאמנים על כדי יין כו' פי' על הכדים בשהם מלאים ואעפ"כ פריך שפיר דהא היין והשמן דתרומה ואצ"ל המדומעות אינם נאמנים עליו אלא בשעת הגיתות לבד כדקתני בהדיא ברישא דאין נאמנים עליה אלא בשעת הגיתות והכא קתני דנאמנין עליהם גם לפני הגיתות שבעים יום למאי דס"ד דדימוע זה הוא דתרומה כמו שגילה דעתו דקאמר דימוע דקדש מי איכא אלא ודאי דהכא לא קתני נאמנים אלא על הכדים הגם דליכא נאמנות במדומע שבתוכן והא דמי לכלים ריקנים של תרומה ולהכי פריך שפיר למאי דקאמר דאין נאמנים על כלי תרומה ומשני התם במטהר טבלו לנסכים ובזה נאמן גם על הכדים מגו דנאמן על המדומע ודוקא בזמן שהם מלאים אבל רקנים מכ"ש מכלי הקדש ותרומה בזמן הגיתות ריקנים דלא מהימן ואצ"ל אלו שלא היו בהם תרומה ולא קדש אלא שטיהר יינו לאם יצטרך נסכים וכמ"ש התו' בד"ה במטהר טבלו כו' ולא האמינו מטהר טבלו לנסכים אלא ע' יום קודם הגיתות אבל כל ימות השנה דוקא אם עשאן קודם. והרמב"ם נתחכם וכתב דאין נאמנים על כלי ריקם בין של תרומה בין של קדש וממילא אתה למד במכ"ש לכלי ריקם שהיה בו המדומע וכתב דנאמנים על הכלים המלאים כשהן מלאים מדומע דהיינו שמשמרו להוציא ממנו נסכים כו' וממילא אתה למד במכל שכן למלאים תרומה בשעת הגיתות ובקדש כל השנה שנאמן עליהם ולדברי מהר"י קורקוס מלבד מה שהקשינו למעלה תוק' לי אמאי האמינו על הכלי ריקם שהיה בו מדומע בזמן הגיתות וקודם ע' יום ולא האמינו על כלי מלא קדש דעדיף ממשמר טיבלו לנסכים:

שם מתניתין הוא הקדר והם הקדירות כו' פיר' רש"י שצריך להכיר הקדר כי הוא זה שהביאם מחוץ למודיעי' והן הנה הקדירות שהביא ואז הוא דנאמן מן המודיעי' ולפנים יעש"ד והרמב"ם בפרק י"א מהלכות משכב ומושב וז"ל קדר שהביא קדרות והניחם לפנים מן המודיעים ובאו הלוקחים והוא אומר להם שטהורות לקח קדירה ונכנס בה הרי היא טהורה לקדש לקח קדירה ויצא בה חוץ למודיעים ה"ז טמאה ע"כ. לא התנה הרמב"ם ז"ל שיראה החבר כי הוא זה הקדר שהביא מחוץ למודיעים וכי אלו הם הקדרות אלא יוצא מירו' ובא לפנים מן המודיעים וקונה קדירות מן הקדר הגם שלא ראהו כי הוא זה שהביאן אלא מן הסתם זה הוא שהביאן וחדית לן הרמב"ם לפי דרכו דאם לקח זה הלוקח החבר עצמו קדירה אחרת והוציאה לחוץ טמאה לקדש שלא טהרה אלא לפנים מן המודיעים ומהטעם האמור אבל יצא הלוקח שם אזדא ליה טעמא דטהרו ולדרך זה מדוייק אומרו והן הלוקחין שהלוקח עצמו אם יצא אבדה האמונה של הכלי שקנה והוציא ולדרכו של רש"י דחוק. אלא דק' לי לדרכו של הרמב"ם הו"ל למיתני כה"ג כיצד

הקדר כו' נכנס לפנים מן המודיעים נאמן יצא הוא הקדר והם הקדרות והם הלקוחות אינם נאמנים דאלו בלפנים מן המודיעים לא בעינן תנאי אלא החבר יוצא וקונה מהקדר הנמצא שם בפנים מן המודיעים ולדרכו של רש"י ניחא שכל האמור של הוא הקדר והן כו' הם תנאי הטהרה לאו רבותי ליצא דאינו נאמן וי"ל דסובר הרמב"ם דכל סיפא דמתניתין דקתני כיצד לא אתא אלא ליצא דאינו נאמן דאילו בנכנס הא תנא ליה רישא דמתניתין סתם דמן המודיעים ולפנים נאמנין ומאי חידושא דסיפא דקתני כיצד ולא אתא אלא לומר דמאי דקתני אינן נאמנין הוי אפילו הוא הקדר והוא וכו' ומהשתא לא חש עלן למיטעי מדבריו דקאי כיצד ארישא דנאמנין:

דף כו ע"א

גמ' מנה"מ אמר ריב"ל דאמר קרא כו' פי' מכאן שהיו מטהרין עצמן ברגל שלזה קוראן הכתוב חברים וז"ל הרמב"ם בפרק י"א מהלכות מטמאי משכב ומושב טומאת ע"ה ברגל טהורה היא וכו' מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל ע"כ דעת הרמב"ם ז"ל בגמרא כמו שפירשנוה. ורש"י במסכתא י"ט כתב שטעם הדבר שעשו כדי שלא לביישן ולדבריו ז"ל מאי דקאמר הכא אסמכתא בעלמא אבל עיקר הטעם משום בושתם דע"ה:

שם גמרא אלא הא דקתני לא יניחנה ר' יאודה והא דקתני יניחנה רבנן. משמע מהש"ס דהכי מסיק בישובא דמתנייתא וא"כ לרבנן יניחנה לרגל שני. והרמב"ם בפרק י"א מהלכות מטמאי משכב ומושב לא כתב דיניחנה לרגל אחר אלא סתם ואמר וז"ל הפותח חביתו ברגל וכו' הרי שאר החבית כו' בחזקת טומאה כו' ולא התירה לרגל אחר. ונראה לומר דטעם הרמב"ם כיון דר' אמי ור"י נפחא מר אמר בפשיטות דלא יניחנה לרגל אחר ומר לא מסייעא ליה מלתא וספיקא הוא דמספקא ליה ובעי לה בעויי ולא שבקינן פשיטותא דחד מקמי ספיקיה דאידך והגם דאיכא ברייתא דקתני יניחנה להדיא ס"ס הא איכא ברייתא דקתני לא יניחנה ולית לן הכרעה לדינא מהברייתות מכרעינן דינא מפלוגתא דאמוראי כדכתיב ולהכי לא פסק הרמב"ם דיניחנה:

שם משנה שלא תגעו בשולחן כו' בשעה שהיו מראין אותו לעולי רגלים ע"כ. נתכוון בזה לומר שאפילו ישראל היה להם מציאות ליגע בשולחן הגם שהוא בפנים וטעמא משום דסובר שבשעה שהיו רוצים להראות היו מוציאין אותו לראות שהוא חם כי בפנים לא יכירו בחומו ובאותו זמן מועט אינו מבטל מצות לפני תמיד כיון שהשלחן מסודר כהלכתו והם מוציאין אותו קצת כ"ב אמות לפרסם ניסו והגם דכתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות תמידין ומוספין וז"ל אלו מושכין ואלו מניחין וטפחו של זה בצד טפחו של זה שנאמר לפני תמיד ע"כ. הרי דזמן מועט כזה מבטל מצות תמיד שאני התם דליכא

לחם כל עיקר אבל הכא דאיכא לחם אלא דמוציאין אותו קצת ממקומו קרינן ביה שפיר לפני תמיד. אלא דאיכא למידק אמאי לא עשו לשלחן שניים ושלישים כשאר כלים שהיו במקדש ובהכרח לומר דהגם דהיו שנים בשלחן אע"פ כן כד מסלקי חד והדרי לאינך מבטלין מצות תמיד דאמר רחמנא ולפום השתא מאי דהוו מסלקי שלחן ומחזו להו לישראל הוי בציר מהאי שיעורא ועוד שאני ההיא דשולחן ערוך נשאר תמיד אלא דהוי בריחוק קצת ממקומו ועוד שאני טילטול זה כיון דהוי לפרסם הנס יש בדבר מצוה ושרי א"נ אפשר לומר דלעולם דעת הרמב"ם כדעת התוס' דמיחוש כהן ע"ה קאמר. ומאי דנקט הרמב"ם בשעה שהיו מראין כו' הוא דזולת זה מה מקום אפילו כהן ליגע בשלחן ללא דבר וצורך כלל:

שם גמרא ותיפוק לי דכלי עץ העשוי לנחת כו' פי' רש"י ז"ל וז"ל העשוי לנחת במקום אחד הוא ע"כ. פי' שלא היו מטלטלין אותו ממקומו דרחמנא אמר לפני תמיד והוה מצי למימר דשאני התם דטעם שאינו מטלטל הוא מחמת קיום מצות לפני תמיד ולא מתמעט מאך דרישא דדומיא דשק אלא כלי שמניעת טלטולו הוא מחמת עצמו כהך דכלי המחזיק מ' סאה בלח שאינו מטלטל מחמת כובדו. ואולי דהכי הוה בידייהו דאפי' אינו מטלטל מחמת איסור מתמעט מדרשא זו. והרמב"ם פ"ג מהלכות כלים כתב וז"ל כל כלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מקבל אלא דבר מועט אינו מקבל טומאה ע"כ פי' העשוי לנחת שאינו מטלטל בין שיהיה מניעת טלטולו מחמת עצמו בין שיהיה מחמת איסור מקרי עשוי לנחת. והראב"ד כתב על הרמב"ם וז"ל איני יודע מנין הוציאו אלא משלחן של מקדש וכו' שהקשו עליהם מכלי העשוי לנחת וכו' ואינו מחוור דהתם איסורא נמי איכא בטלטולם כו' ע"כ. וכתב הכ"מ וז"ל איני יודע מה איסור יש בטלטולם כו' ע"כ. דברי הראב"ד ז"ל פשוטים הם דאיכא איסור בטלטול מטעם תמיד שאמר הכתוב וכשהוא מטלטלם מבטל מצות התורה למאי דס"ד שאין מציאות לטלטלו מקמי דחדית ר"ל הך דמגביהין וכו' וקו' זו לא נראית בעיני דהא אדרבה הך דעשוי לנחת מחמת איסור גרע מעשוי לנחת דאינו מטלטל מחמת עצמו ומה שדקדק לומר הראב"ד איסורא נמי תיבת נמי לאו דוקא דהא אין מניעה לטלטול אלא מחמת איסור דזולת איסור מתטלטל הוא אם ירצה לטלטלו ולא נקט תיבת נמי אלא לישנא דרבותא דמלתא נקט:

שם גמרא ראו חיבתכם כו' כתבו התוס' לענין שיהיה רך צל"ד לדבריהם ז"ל היכי מצו להכיר שהיה רך אם לא בנגיעה וא"כ חיישינן לטומאת הלחם במוצאי יום טוב כשיהיה בתוך השבוע. ואולי שלא היו עושין כן אלא כשחל יום השבת באמצע הרגל היו מראים

קודם השבת והיו מכירים היותו רך והיה נאכל בזמן שעדיין דין חבר להם ולהכי ג"כ לא היו חוששין אלא לשולחן כו' ולא לנגיעת לחם שעליו:

ת ו ש ל ב " ע